

ЯК УКРАЇНСЬКИХ СУДДІВ
ПЕРЕТВОРЮЮТЬ НА РАБІВ ВЛАДИ

ЯКІ ЩЕ ОБ'ЄКТИ ЗБИРАЄТЬСЯ
ЗАХОПИТИ РОСІЯ

ЧОМУ БУНТУЄ
РОСІЙСЬКА ПРОВІНЦІЯ

Тиждень

український www.ut.net.ua

ЕКС-ГОЛОВА СБУ
ПРО ПРЕТЕНЗІЇ
СУСІДІВ
ДО УКРАЇНИ

№ 21 (134), 28 ТРАВНЯ – 3 ЧЕРВНЯ 2010 р.

Я ОБСЛУГОВУВАВ РОСІЙСЬКОГО ЦАРЯ

Після остаточної здачі України
Віктор Янукович нікому
не буде потрібний

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

21 >

Фото: Гжегош Лепеш

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД:
ПОЛЬЩА

КНИГАРНЯ

ПОЛЬСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
КИЇВ

3 червня (четвер)
18.00

Книгарня «Є»:
Київ, вул. Лисенка, 3
(ст. м. «Золоті ворота»)

Книгарня «Є» та Польський Інститут у Києві запрошують на зустріч у рамках спільного проекту **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД: ПОЛЬЩА**

Наш гість – ПАВЕЛ ПОТОРОЧИН

знаний маестро промоції польської культури у світі

Подобається це комусь чи ні, але тепер культура – це не збіговисько естетів чи сфера дармоїдів, а прибуткова галузь економіки. В зоні євро індустрія культури становить 7% ВВП – більше, ніж хімічна промисловість, і вдвічі більше за сільське господарство. Культура – експортний продукт і найкращий засіб для побудови позитивного іміджу країни.

Павел Поторочин

1995–2000 – консул із питань культури в Лос-Анджелесі
любивав присудження Анжею Вайді почесного Оскара за внесок у розвиток світового кінематографу
2000–2005 – перший директор Польського Інституту в Нью-Йорку
«Осінь Гомбровича», виступи польських музикантів у Carnegie Hall
2005–2008 – директор Польського Інституту в Лондоні
участь польських гуртів у Glastonbury, вперше за 37-річну історію фестивалю
2008 і дотепер – директор Інституту Адама Міцкевича (Варшава)
Польський сезон в Ізраїлі та Великій Британії

Ексклюзивний інформаційний партнер

Тиждень

ВХІД ВІЛЬНИЙ

Юрій Макаров
про
президентську
драму

4

Фото
тижня
Велика
вода

8

НП місцевого
масштабу
Чому останній етап
встановлення
контролю над Україною
Партія регіонів
запланувала на осінь

10

ВПРИТУЛ

Верховенство права
чи право верховенства
Чому через рефор-
мування судочинства
може остаточно
втратити незалежність

14

Віктор Мусяка
про безпеки
судової реформи
біло-блакитного
забарвлення

18

Об'єкт підвищеної небезпеки
Валентин Наливайченко
про повернення в Україну
російських спецслужб,
загрози територіальній
цілісності країни та
гуманітарні проекти СБУ

20

Агентура.RU.
Вона повертається
Услід за російським прези-
дентом в Україну потягнулися
спецслужби РФ

24

Ведмежатники
Чому російський
бізнес не інвестує
в модернізацію
українських
підприємств

26

Україна,
яка
належить
Росії

30

Gazeta
Wyborcza:
пастка для
Януковича

32

Матвій
Ганопольський
про уроки
російської
корупції

34

Занедбана
Росія
Чому бунтує
російська
провінція

36

МИ

Хенрік Лільєгрєн:
остерігайтеся
посмішки
Кремля

40

Месники
«сплячого сторіччя»
Якими були причини
та наслідки великого
терору в Російській
імперії

42

Слов'янська місія
Про рівноапосто-
льних святих
Кирила і Мефодія

46

НАВИГАТОР

Стоїк
Поет із Луганщини
Василь Старун нині,
як і в радянські часи,
чинить спротив бруталній
деукраїнізації краю

48

Життя на згадку
Репортаж
із Канського
кінофестивалю

52

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

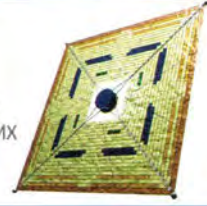
56

Маєстро photo sur
Один із найвідоміших
фотографів ХХ сторіччя
Ришард Горовиць про
ілюзії фотомистецтва,
галицький сюрреалізм
і список Шиндлера

58

До Венери
на крилах вітру
Чи стануть космічні
вітрила повноцінною
заміною для реактивних
двигунів

60

Сир + шоколад
Тиждень зачаровувався
Швейцарією

62

Кілька слів
від журналістів
Тижня

66

Обкладинка
Колаж Андрій
Єрмоленко
використано фото
Олександра
Чекменьова, AP

Осінь патріарха

Автор:
Юрій
Макаров

Феномен влади – одна з найбільших інтриг людської природи. Вино й цикута, отрута й еліксир, магніт й сокира. Що в ній такого, що заради неї жертвують особистим щастям, стосунками, а подекуди свободою? Дослідженням цієї загадки переймалися не лише генії – від Вільяма Шекспіра з «Макбетом» до Габрієля Гарсія Маркеса з «Осінню Патріарха», – а й прості журналісти.

Нинішня українська влада, уособлена чинним президентом, – загадка подвійна. Навіщо Янукович уперто дерся вгору, що він збирався робити на вершині, – це завдання для вправного психолога не через масштаб особистості, а якраз через його невідповідність масштабу держави, що простерлася біля ніг патріарха.

Історичний досвід підказує, що в президенти йдуть із кількох мотивів:

а) змінити обличчя країни, вплинути на хід історії, зарезервувати місце в шкільному підручнику;

б) забезпечити матеріально себе й нащадків завдяки безконтрольному доступу до годівниці;

в) потішити марносластво, погрітись у світлі прожекторів, відчутти кайф від панування натовпом, насолодитися підлабузництвом підлеглих.

Перший варіант доведеться відразу відкинути: жодних стратегій у Віктора Федоровича не спостерігається ані на найближчий час, ані на перспективу. Другий, так би мовити, «африканський» сценарій теж не виглядає переконливим: усе, що здатна нафантазувати психічно нормальна людина, він уже має – від Межигіря до страусячих черевиків. Залишається третє: ірраціональна, безконтрольна жага щось довести всім і собі самому, взяти реванш за переляк п'ятирічної давнини. І що? Ну, довів. Що далі?

Він справді, схоже, не знає, що робити з країною, за яку опинився відповідальним унаслідок примхи долі. Ні, я не жартую: президентові сьогодні не позадриш. Він не може не відчувати, хай навіть підсвідомо, всієї фальші свого становища. Бо минуле нікуди не подінеш. Я не про кримінальне минуле, годі вже вправді на цю тему, а про попередній виробничий досвід, який є визначальним для менеджера будь-якої ланки. Леонід Кучма був директором військового підприємства, пов'язаного з сотнями суміжників. Країною він керував, немов заводом-гігантом, рахуючись із обставинами, але виходячи з одного святого для ви-

робничника міркування: план понад усе! Віктор Янукович був директором обласної автобазу: це величезний, ледве контрольований ресурс, успішність якого визначається не лише фактичними показниками, а й здатністю маніпулювати цифрами й, що в цьому випадку головне, повною залежністю від начальства, яке погодиться чи не погодиться вважати тебе ударником праці.

Замолоду я кілька разів випадково потрапляв на так звані партгоспактиви й мав нагоду насолоджуватися виставою, як бували директори об'єднань та начальники управлінь ніяковіли перед якимось заввідділом ЦК. Видовище, гідне пера Маркеса: щойно він був такий великий, грізний, на весь голос матюкався, а зараз сидить тихенько, ховаючи очі від начальства й потайки ковтає валідол... У тім-то й річ, що люди, заряджені на покору перед начальством, автоматично не можуть без начальства обійтися. Вони підсвідомо й, можливо, мимоволі шукають того, кому можуть підкоритися – особливо, якщо немає ґрунту під ногами.

Серйозний дефект нової влади в тому, що вона не почувається до кінця легітимною, бо знає, що не представляє всієї країни. Вона й країни як такої не відчуває, в кращому разі мріє перетворити її на одну велику Донецьку область, розуміючи, що це неможливо. В цьому ж, власне, й драматизм моменту: після здачі Росії всього, що можна здати, раптом виявляється – Янукович уже нікому не потрібен. Новому кремлівському начальству не потрібен, бо тепер усе, що

**ПІСЛЯ ЗДАЧІ РОСІЇ ВСЬОГО,
ЩО МОЖНА ЗДАТИ,
РАПТОМ ВИЯВЛЯЄТЬСЯ –
ЯНУКОВИЧ УЖЕ НІКОМУ
НЕ ПОТРІБЕН**

воно забажає, візьме й так, нікуди та Україна не дінеться (тому й затялася влада з розподілом колишнього майна СРСР, щоби трохи замазати відчуття суцільної капітуляції). Олігархам не потрібен, бо мінімум, на який вони розраховували (дешевий російський газ), уже отримали, а більше (дешевий туркменський газ) він забезпечити не в змозі. Заходу, який так легко здав східноєвропейський рубіж оборони, геть не потрібен навіть після відмови від збагаченого урану. Українцям? Про половину їх ми й так усе розуміємо, що ж до тих 49 відсотків, які повірили в покращення життя вже сьогодні, то вони швиденько розтануть, а решта, що залишиться... Після підвищення акцизів на тютюн, бензин, алкоголь неминучий наступний крок – подорожчання горілки, а для президента з такою елиторальною базою це крах.

Цікаво, на що здатен патріарх, під яким хитається крісло? ■

Ліцензія МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ АЕ № 108910 від 19.07.2005

HARARUK

www.hararuk.com

vasilisk61
Саме так. Тільки ВІЛЬНА праця ВІЛЬНИХ людей перетворює жebraцьку країну на

квітучу. У вас, пане Макаров, «за приклад» Кенія–Сомалі, а я б навів дві Кореї. В одній загальний зріст населення на 10 см менший, ніж у другій, так само з терміном життя (зате «ядрена бомба» чи вже є, чи ще будуть). Здогадаєтеся, що і де? А минуло тільки 60 років з часу розмежування ОДНОГО народу, три покоління – і яка різниця. То в чому суть? Працюють однаково корейці, тільки одні на себе (опосередковано), а інші на Кім Чен Іра (Кімірсеновича). Українці працюють на олігархів та владних бюрократів. І доки цю схему не зламати, бути нам великою Північною Кореєю (тільки без «бомби»).

Імпровізатор

Ви маєте рацію на всі 100%. Рівень розвитку країни залежить ВИКЛЮЧНО від ресурсів, що залягають у мозку, а не в надрах континентального шельфу, морського дна та в «тяжкому дитинстві» нації.

західняк

Свобода вибору передбачає наявність сякого-такого інтелекту. А що є в головах людиноподібних створін, для котрих первісний лад – вершина досконалості? А продаж у рабство родичів – приклад успішності у бізнесі.

Найбільш дискусійні матеріали № 20 (133), 21–27 травня 2010 р.

Мови Європи

Про європейські практики регламентування статусу державної мови

Свобода вибору

Юрій Макаров про суспільну відповідальність

Збій цензури

Про те, як пускали в телефір казус Віктора Януковича з вінком

Українська федерація

Про те, навіщо регіонали заявляють про можливу зміну державного устрою

щеРус

Голова КМУ (Клуб малоросов и украинофобов – колишній Кабінет Міністрів України) всіма силами намагається довести, що так звані «русскоязычніє» (не «русскоговорящіє») не здатні вивчити українську, їм легше переписати Конституцію, тобто перетися у монастир зі своїм статутом.

Віктор, Одеса

Введення в Україні другої державної, без сумніву, призведе до загибелі української мови. Це видно на прикладі Білорусі, де білоруська мова стрімко зникає. З XVIII століття провадилася політика на знищення української мови, тепер знову вже український уряд в особі російського ультранационаліста Табачника пропонує продовжити 300-літню політику Москви.

Олександр

Наші сусіди так і кричать про утиски великага та магучага, а спробуйте на півдні та сході знайти україномовне видання. І якщо наше керівництво не здатне опанувати державну мову, то чи можуть вони керувати державою? На жаль, зараз ми спостерігаємо саме це – нездатність до самоосвіти та управління державою відповідно. Якщо першою (не дай нам Боже такого) зникне мова, то про Україну забудуть назавжди, а в підручниках не згадають.

Цусьма

І не було в Росії (ні царській, ні генсеківській) документа, який би зобов'язував державного чиновника кожного рангу знати і володіти вільно (складаючи перед вступом на посаду екзамени) зі знання мов, поширених на території краю чи провінції. Ті мізерні поступки, на які імперська Росія йшла стосовно недержавних народів у своїх межах, ні в які ворота не йдуть порівняно з тим, що мали слов'яни в Австро-Угорській імперії. Навіть кількість періодичних видань (неполітичних або лише суто наукових) явно не на користь того, що Росія була «раєм для населявших її народів».

Наум Анастасія, 16 р., м. Київ

Так, європейська практика не має сумніву й заперечень! Але ці країни до визнання декількох мов державними пройшли чималі державотворчий процес і мають досвід! Ми ж ні. Й повторюся вкотре: хіба в нашій державі хтось пригноблює росіян як громадян та російську мову (навіть у держустановах), хіба комусь забороняють говорити російською чи пригноблюються їхні інтереси у виборі преси, літератури, фільмів?.. а тепер скажіть, чи пригноблюють у цьому всьому українців? ну якщо не пригноблюють, то чи хіба все вищепераховане доступне україномовному загалові? Держава наша називається УКРАЇНА, більшість населення становлять українці, тож до чого тут Росія і рос. мова?

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

№21 (134) 28.05 – 3.06.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора Наталя Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв, Жанна Безп'ячук, Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик, Мар'яна Олійник, Наталя Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Валентина Кузик, Аліна Пастухова, Дмитро Рафаель, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Ермакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Огляд-редакція Олександр Чекменюв, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопліс
Літературні редактори Олександр Григор'єв, Лариса Мінченко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Таня Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Єгорова, (097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 3511300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 104585. Наклад 31 100
Номер підписано до друку 26.05.2010 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без угодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сторінку 11, публікуються на комерційній основі

Windows®. Життя без перешкод. ASUS рекомендує Windows 7.

ASUS СЕРІЯ N

Насолода звучанням найвищої якості

Інтерфейс USB 3.0 — у 10 разів швидше!

- Аудіотехнологія ASUS SonicMaster: найвища якість відтворення аудіо
- ASUS Video Magic покращує зображення та прискорює обробку і редагування відео
- Нове покоління процесорів Intel® Core™ i5

Сучасні мультимедійні розваги вимагають найвищої якості відтворення цифрових даних. Ноутбук ASUS серії N61 на базі сучасного процесора Intel® Core™ i5 з ліцензійною Windows® 7 Home Premium є мультимедійним центром найвищої якості. Ноутбук ідеально підходить для відтворення і навіть створення мультимедійних даних нового покоління. Завдяки вбудованому інтерфейсу USB 3.0, швидкість якого у 10 разів перевищує швидкість традиційного USB 2.0, обмінюватися гігабайтами масивів даних насправді швидко та просто. Перегляд HD-відео, телевізійних серіалів або прослуховування улюблених MP3 — все це можливо тут і зараз завдяки ноутбукам ASUS серії N61. Ексклюзивна технологія SonicMaster забезпечує якісне відтворення аудіо, в той час як технологія обробки відео ASUS Video Magic покращує зображення, керує відтворенням кольорів, прискорює обробку і редагування відео.

asus.ua

DataLux (ДатаЛюкс) тел: 044 4909270; ELKO (Елко) тел: 044 4619670; МДМ тел: 044 4647777; МТІ тел: 044 4583434.

Comfy 0 800 500 1 900, АБЗ Техніка 0 800 505 5580, АТ Техніка 062 3813685, Мережа магазинів "BRAIN Computers" (Брейн Комп'ютерс) 044 5012583, "Комп'ютерний Всесвіт" 0 800 5023230, "Комп'ютерний Залоріжжя" 0 800 303 2220, Мережа магазинів City.com 0 800 501 5090, Мережа магазинів "DialWest" 0 800 302 302 0, Мережа магазинів Ельдorado 0 800 503 00 50, Мережа магазинів MegaMax 044 200 0000, Neo service 032 294 8181, Стек Комп'ютер 032 240 34 34, ТiД Комп'ютери 048 346723, ТОВ ПФ "Сереис" 056 370 3003, ФіТО 062 3813205, Фокстрот "Техніка для дому" 0 800 500 1530, "Розетка" 044 537 0222, "СОКОЛ" 044 501 7711, "Grand UA" 044 5947594, "Індикатор" 065 2510168, "Оптiма Крим" 065 2222 500, "Домашній Комп'ютер" 065 2255552, "Ноутбук" 051 2371195, МКТ 055 2335506, "БОМБА" 048 7777373

Intel, логотип Intel, Intel Inside, Intel Core та Core Inside є товарними знаками корпорації Intel в США та/або інших країнах.

НОВИЙ

**Швидший.
Розумніший.**

ВЕЛИКА ВОДА

Внаслідок сильних злив, що тривають у Польщі вже кілька тижнів, різко підвився рівень води в річках Одер та Вісла. Третина країни постраждала від повені. Зокрема, були підтоплені й деякі райони Варшави. Загинули 16 осіб. Природна стихія не оминула також сусідніх Чехії та Словаччини, але тут обійшлося без людських жертв. В Україні від повеней потерпають Закарпатська, Львівська та Івано-Франківська області. Синоптики прогнозують, що дощі, які призвели до підвищення рівня річок та формування швидкоплинних гірських потоків, триватимуть у Західній Україні щонайменше до 6 червня.

Фото: REUTERS

20 травня

Європарламент підтримав територіальну цілісність Грузії

21 травня

Українські журналісти заснували рух «Стоп цензурі!»

22 травня

Boeing 737 розбився в Індії: 158 загиблих, 8 урятувалися

НП місцевого масштабу

Партія регіонів запланувала на осінь останній етап встановлення контролю над Україною

Партія регіонів наполягає на проведенні виборів до місцевих органів влади вже восени, називаючи найімовірнішою датою 31 жовтня. Згідно з Конституцією, нагадаємо, місцеву владу мали б обирати вже 30 травня, але 16 лютого щойно створена на той час парламентська коаліція 250 голосами ці вибори скасувала. Вочевидь, нині, завершивши формування виконавчої владної вертикалі, влада відчула, що готова до виборів на місцях, і розраховує на прийнятний для неї результат.

ПР має намір провести вибори одночасно для місцевих рад усіх рівнів і за новими правилами. Депутатів сільських та селищних рад регіонали хочуть обирати за мажоритарною системою (зараз – за партійними списками), депутатів обласних, районних, міських рад, депутатів районних рад у містах, а також депутатів до парламенту Криму та рад міст Києва та Севастополя – за змішаною, мажоритарно-пропорційною. Для політичних сил, які змагатимуться за присутність у місцевих радах за партійними списками, ПР також готує сюрприз – заборону створювати партійні блоки. Схоже, відповідні законодавчі зміни вже найближчим часом буде подано на розгляд парламенту.

Заборона партійних блоків має, з одного боку, розпорошити опозиційні сили, з іншого – вдарили по регіональних іменних блоках.

Має раптовий поспіх партії влади й інші пояснення. «Владі набагато вигідніше провести вибори восени, ніж наступного року, коли соціально-економічна ситуація в країні дедалі погіршуватиметься і влада втрачатиме підтримку», – вважає Віталій Бала, директор Агентства моделювання ситуацій. Те, що ПР за бажання проведе вибори восени, не викликає сумнівів ані в аналітиків, ані в парламентаріїв. Зібрати 226 голосів для ухвалення закону про мажоритарку регіонали зможуть, незважаючи на неприйняття цієї ідеї комуністами, яким із мажоритаркою доступу до влади на місцях не бачити. Не стане на заваді й позиція Володимира Литвина (проводити місцеві вибори не раніше ніж навесні наступного року), як і категоричний спротив опозиційних НУ–НС і БЮТ. Вочевидь, голоси, яких не вистачатиме, регіонали вже за традицією збиратимуть «тушками».

Інше питання, чи будуть вибори за такою схемою легітимними.

«Проведення всіх виборів одночасно неконституційне. Є рішення Конституційного Суду щодо

Тиждень в історії

27 травня 1900 року

На виборах у Бельгії вперше було випробувано систему пропорційного представництва

28 травня 2000 року

Від побоїв шовіністично налаштованих молодиків загинув Ігор Білозір, український композитор

29 травня 1900 року

Зареєстровано торгової марку «Ескалатор» (пізніше так стануть називати всі ескалатори)

23 травня

У Кінгстоуні (Ямайка) почалися сутички бідноти з військовими, які ловлять наркобарона

24 травня

До Польщі прибули американські батареї протиповітряної оборони Patriot

25 травня

Південна Корея припинила всі стосунки з КНДР через потоплений корвет

26 травня

На 70-му році життя помер актор Лесь Сердюк

селищних і міських голів – обиратись одночасно вони не можуть, бо термін повноважень відраховується від моменту, коли набула повноважень та чи інша рада. А повноважень ради та їхні голови набували в різні терміни», – наголошує експерт із виборчого права Андрій Гусак. Виходить, треба знову звертатися до Конституційного Суду за роз'ясненням щодо можливості одночасних місцевих виборів. А потім затверджувати конституційні зміни 300 голосами народних депутатів. Або принаймні почекати вердикту КС щодо попередньої ініціативи парламенту – внесення відповідних змін до Конституції і проведення одночасних виборів у березні 2011 року. Але чекати ПР не вигідно.

Висновок від КС має надійти не раніше ніж 15 червня. «Потім регіонали провалять голосування за зміни до Конституції, які дозволили б провести вибори навесні 2011-го, потім парламент піде на канікули, а коли повернеться, вже й жовтень буде, і вони швидко організують вибори», – прогнозує народний депутат, член Комітету з регіонального розвитку та місцевого самоврядування Ольга Бондар. Якщо такі махінації виявляться успішними, буде створено небезпечний прецедент – далі гратимуться уже з датами наступних парламентських, а потім і президентських виборів.

Однак деякі аналітики все ж не вважають цілковиту й остаточну перемогу регіоналів невідворотною. «Йдучи на вибори восени, влада хоче виграти їх так само, як зараз виграє всі корпоративні чи економічні конфлікти, – зазначає директор політичних програм Центру політичних досліджень «Пента» Ігор Попов. – Так само, як вона зараз переграє своїх опонентів у господарчих чи інших питаннях. Влада сподівається виграти вибори адміністративними методами... Але до осені виборці ще житимуть із враженням, що вони ще можуть щось вирішувати. Адміністративний ресурс до осені ще не буде готовий, щоб гарантувати правильні для чинної влади результати».

Можуть регіонали програти і битву за Київ. Вагомі шанси виграти столичні вибори зберігає Юлія Тимошенко, серйозну конкуренцію якій із провладних кандидатів зможе скласти хіба що віцепрем'єр Сергій Тігіпко. Проте експерти прогнозують, що Тігіпко, перемігши на місцевих виборах, стане менш лояльним до чинної влади.

Аліна Пастухова

НАК уповноважена сплатити

Мільярди гривень зникнуть у нетрях НАК «Нафтогаз України». Згідно з планами уряду до кінця 2010 року компанія візьме кредит на суму 16,32 млрд грн для фінансування закачування газу до підземних сховищ. Поточний рік НАК має завершити з дефіцитом 23,7 млрд грн, який уряд планує покрити бюджетним коштом. При цьому не виключено, що до грудня 2010-го Нафтогаз поверне 11 млрд м³ блакитного палива швейцарській компанії RosUkrEnergo, вилученого в неї на початку 2009-го в рахунок погашення її зобов'язань перед російським Газпромом на суму \$1,7 млрд. У Стокгольмському арбітражі триває розгляд позову RUE до НАК із вимогою заплатити за вилучений газ \$5,4 млрд. Рішення має бути прийняте до кінця серпня, але цілком можливо, що RUE і НАК укладуть мирову угоду. Принаймні такого варіанта не виключає співвласник RUE Дмитро Фірташ, до якого є лояльним міністр ПЕК України Юрій Бойко.

Гроші на бочку

Податки таки зростуть. Верховна Рада в цілому ухвалила законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо оподаткування)», покликаний збільшити податкові надходження за рахунок платників податків. Більшість із 223 правок, запропонованих народними депутатами від опозиції й навіть коаліції, враховано не було. Деяко ліберальнішими стали норми про податкові обстеження бізнесу, відмовилися від ідеї солідарної відповідальності платників ПДВ (докладніше див. **Тиждень**, № 20, 2010), акциз на бензин підняли не до €172 за тонну, а до €132 тощо. Таким чином, у 2010-му уряд залучить додатково до держбюджету не 16,2 млрд грн, як планував спочатку, а 9 млрд грн.

ФОТО: PHIL REUTERS, VNAH

30 травня 1960 року

Помер нобелівський лауреат Борис Пастернак, російський письменник, автор роману «Доктор Живаго»

31 травня 1640 року

Народився Михайло Вишневецький, король Речі Посполитої (1669–1673) українського походження

1 червня 1980 року

У США засновано цілодобовий інформаційний канал Cable News Network – CNN

2 червня 1962 року

Радянською владою жорсткою придушено демонстрацію робітників у Новочеркаську (Росія). Загинуло 24 людини

€500 млн

кошують картини, вкрадені з паризького Національного музею сучасного мистецтва

1,16 млрд грн

виділених на боротьбу зі свинячим грипом, використали незаконно, – Рахункова палата

101,1 млрд грн

сягає борг українців за іпотечними кредитами

5 ОБЛИЧ

БОРИС ГУДЗЯК
протестує

Ректор Католицького українського університету заявляє, що на нього тисне СБУ. В спецслужбі кажуть, що просто проводять профілактичну роботу.

ПЕТРО ШАТКОВСЬКИЙ
працевлаштувався

Колишній заступник Віри Ульянченко в Секретаріаті президента Ющенка став заступником голови Служби зовнішньої розвідки.

ЮРІЙ ЯЩЕНКО
оскандалився

Міністр вугільної промисловості проігнорував виступ президента Януковича в Луганську. Останній пригрозив Ященка за це звільнити.

ГАННА ГЕРМАН
порахувала Шустерів

«Ми маємо в Україні сто таких Савіків», – заявила заступниця голови Адміністрації президента, наголошуючи на тому, що популярні ток-шоу на ТБ мають вести українці.

ЛЮДМИЛА ЯНУКОВИЧ
тепер берегиня

Дружина президента стала почесним членом клубу «Інтелігент» при Донецькому державному університеті. Також її обрали берегинєю клубу.

КОНФЛІКТ

Битва за парк

Харківчани намагаються завадити владі вирубати єдині «зелені легені» Харкова

У Харкові тривають сутички між громадськими активістами та міліцією, яка супроводжує лісорубів, котрі вирубають дерева у Парку імені Максима Горького. Протистояння почалося, коли Харківська міськрада ухвалила рішення побудувати нову дорогу через територію парку та вирубати близько 500 дерев (за даними екологів, насправді вже вирубали 700). Екологи перешкоджали вирубці всіма можливими способами: залазили на дерева, прив'язували себе до них, лягали під бульдозери. Активісти встановили цілодобове чергування в парку. Вирубку призупинено, але в. о. мера Харкова Геннадій Кернес заявив: «Ніякі лузери не завадять нам побудувати дорогу». Екологи стверджують, що вирубка здійснюється без узгодження з Міністерством охорони природи. За їхньою ж інформацією, місту завдано збитків на суму 190 тис. грн. Парк імені Горького – чи не єдині «зелені легені» Харкова.

ОПИТУВАННЯ

Покладатися на себе

Сучасні студенти, плануючи життя, сподіваються на власні сили, але здебільшого живуть за рахунок батьків

ЧИМ КЕРУЮТЬСЯ, ПЛАНУЮЧИ ЖИТТЯ

(Надавалася можливість обрати кілька варіантів)

по **16** годин на рік

витрачатимуть голова
Адміністрації президента
та його заступники на
звернення громадян

9 млрд грн

вкоштує 92,79% акцій
Укртелекому, які
виставлено на продаж, –
ФДМУ

КОРОТКО

Українці протестують у Європі

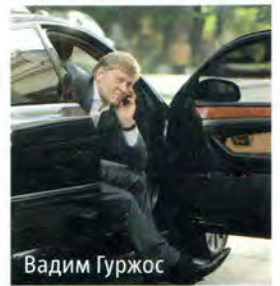
Українські громади в семи великих містах Європи провели мітинги проти антиконституційних дій української влади. Вони вимагають припинити порушення владою Конституції та законів України, оскаржити в Конституційному Суді та денонсувати угоду з Росією про продовження терміну базування Чорноморського флоту РФ у Криму. Крім того, українські мігранти жадають офіційного спростування заяви Віктора Януковича в Парламентській асамблеї Ради Європи про те, що Голодомор 1932–1933 років не може вважатися геноцидом українського народу, а також припинення всіх дій із поглинання стратегічних об'єктів української економіки Росією чи будь-якою іншою країною.

Хитросплетіння багатовекторності

Керівництво Північноатлантичного альянсу дивується: незважаючи на позаблокову концепцію зовнішньої політики нової влади, Україна виконує прийняту за президентства Віктора Ющенка Річну національну програму підготовки до вступу в НАТО, однак без подальшого наміру набуття членства. Керівництво України запевнило Альянс, що стратегічна зміна української зовнішньої політики не вплине на подальшу співпрацю у проведенні оборонної реформи.

Арешти тривають

Прокуратура здійснила обшук київської квартири та заміського будинку під Києвом екс-керівника Укравтодору Вадима Гуржоса. Колишнього чиновника звинувачують у перевищенні влади та службових повноважень, що завдало багатомільйонного збитку державі (43 млн грн). Раніше СБУ затримала колишнього адміністратора Родовід Банку Сергія Щербину за підозрою у розтраті в особливо великих розмірах (40 млн грн) та сумнівних фінансових операціях на 1,5 млрд грн. Сергія Щербину слідство вважає наближеним до БЮТ – саме уряд Юлії Тимошенко надав 8,4 млрд грн для збільшення статутного капіталу Родовід Банку.

Вадим Гуржос

НА ЩО ЖИВУТЬ

(Надавалася можливість обрати кілька варіантів)

За результатами опитування Київського інституту проблем управління; опитано 1200 студентів вищих навчальних закладів у містах-мільйонниках: Києві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі та Львові; можлива похибка не вказана.

Русифікація літератури

Міністр освіти Дмитро Табачник заявив, що шкільний курс зарубіжної літератури буде перейменовано у світову літературу. Найбільше уваги новий предмет приділятиме російській літературі – 3/4 занять буде присвячено саме їй. Ще один урок (одноразовий) може з'явитися у кримських школах – міністр освіти Автономної Республіки Валерій Лавров пропонує провести заняття з вивчення програми президента Віктора Януковича «Україна для людей».

ФОТО: УНАУ, УКРІНФОРМ, ОЛЕКСАНДР ЧЕМЕНЬОВ, АНДРІЙ ПОМАКІН, ІНОСТРАВЕКА, ПІВГОЛІНІ

Верховенство права чи право верховенства

Перша галузь, яку нова влада одразу жваво заходилася реформувати, – судочинство. Щоправда, внаслідок цих зусиль воно може остаточно втратити незалежність

Автор:
Вілен Веремко

Початком судової реформи нинішньої влади експерти назвали Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження», ухвалений парламентом 13 травня і вже наступного дня підписаний президентом.

ФЕМІДА ПІД КОВПАКОМ

Закон передбачає посилення повноважень Вищої ради юстиції та спрощення процедури звільнення недобропорядних суддів. Регіонал Сергій Ківалов, голова профільного парламентського комітету, назвав цей закон боротьбою з перевертнями в мантиях. За його словами, раніше «корумповані судді», яких ВРЮ хотіла звільнити, оскаржували її дії в «кишенькових» судах і залишалися безкарними. Новий закон передбачає оскарження дій ВРЮ тільки у Вищому адміністративному суді, рішення якого в таких справах тепер є остаточними й оскарженню не підлягають. Ця норма зараз діє і щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності парламенту і президента.

Частина юридичної спільноти зраділа такій новації: мов-

ляв, тепер хоч якось можна буде боротись із суддівським свавіллям. Однак цю ініціативу можна було б вітати, якби ухваленню закону передували зміни до правил формування ВРЮ і більше прав у цьому питанні надавалося суддівському корпусу. Натомість новий закон передбачає зменшення з 14 до 11 кількості голосів членів ВРЮ, потрібних для звільнення судді за порушення присяги. Згідно з Конституцією ВРЮ складається з 20 членів: по три особи призначають парламент, президент, з'їзд суддів, з'їзд адвокатів, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ та дві особи – всеукраїнська конфедерація працівників прокуратури. До складу ВРЮ також входять за посадою голова ВСУ, міністр юстиції, генеральний прокурор. Тобто відтепер долю суддів вирішуватимуть квоти парламенту, президента, прокурорів та юридичних вишів (разом 11 осіб), які фактично підконтрольні чинній владі, а умовна квота суддів у кількості чотирьох осіб узагалі втратила вплив на будь-які процеси у ВРЮ.

Крім того, автори закону унеможливили навіть гіпотетичний зрив засідання ВРЮ умовно опозиційними членами

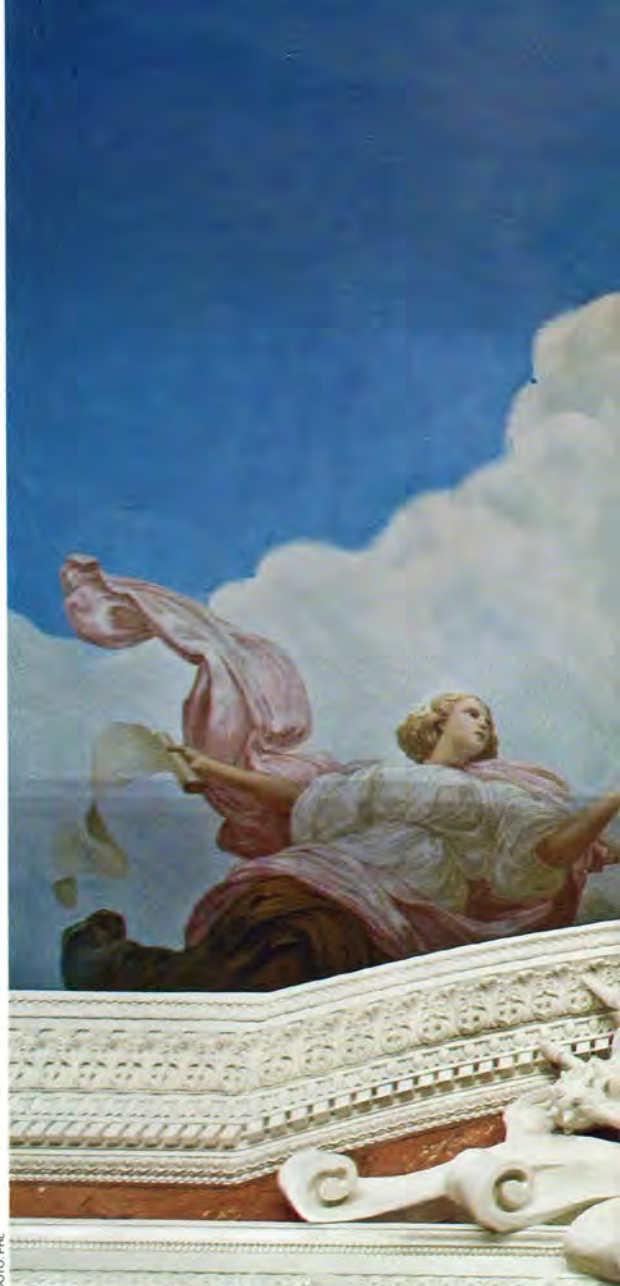

ФОТО: PHE

СУДНИЙ ДЕНЬ. Реформатори судової системи взяли курс на звуження повноважень Верховного суду України. Не виключена і його ліквідація

Ради, зменшивши кворум із 14 до 11 членів. У такий спосіб органи суддівського самоврядування практично усунуто від контролю над судовою владою.

Отримавши контроль над ВРЮ, влада наділила її безмежними повноваженнями. Наприклад, визначення в законі поняття «порушення суддею присяги», за яке суддю можна звільнити, відтепер передбачає, зокрема, «умисне затягування суддею термінів розгляду справи». Відомо, що вітчизняні суди перевантажені справами, розгляд яких може тривати роками, навіть з об'єктивних причин. Хто визначатиме «умисність» чи «неумисність» затягування термінів розгляду справи? Звісно, ВРЮ. Тобто те-

пер фактично кожного суддю можна звинуватити в порушенні присяги й звільнити.

Крім того, віднині ВРЮ може втручатися в оперативну діяльність будь-якого судді. Цьому сприяє норма нового закону, що надає їй право вимагати копію справи, яка перебуває у провадженні. Тобто Рада отримала можливість безпосередньо тиснути на суддю з метою винесення ним «потрібного» рішення.

Новий закон майже одразу «обкатали» на голові Окружного адміністративного суду Києва Олега Бачуні. Протистояння між Бачуном, на якого має вплив экс-бютівець, голова Верховного Суду України Василь Онопенко, та головою Ви-

шого адміністративного суду Олександром Пасенюком, який симпатизує Партії регіонів, триває вже давно. Свого часу Бачун скасував указ президента Віктора Ющенка про дострокові вибори до парламенту, ухвалив рішення на користь уряду Юлії Тимошенко і дозволив приватизацію Одеського припортового заводу. А наприкінці грудня минулого року Олександр Пасенюк звернувся з поданням до Ради суддів адміністративних судів на звільнення Бачуна за системні корупційні дії. 17 травня ВРЮ ухвалила рішення щодо внесення до парламенту подання про звільнення Бачуна з посади судді за порушення присяги, «зокрема за порушення мо-

рально-етичних принципів». Навряд чи Бачун намагатиметься оскаржити таке рішення у ВАС на чолі з Пасенюком. Неважко здогадатися, яким буде рішення й законотворців із цього питання.

Наступну чистку суддівського корпусу призначили на 25 травня – на порядку денному ВРЮ стояла доля вже 20 суддів, а поміж них і найближчого соратника Василя Онопенка, голови Військової судової колегії ВСУ Олександра Волкова.

НЕПОТРІБНІ ПОРАДИ

Групу з питань судової реформи на чолі з міністром юстиції Олександром Лавриновичем президент Віктор Янукович утворив ще 24 березня. У відпо- ►

відному указі зазначено: «Робочій групі підготувати пропозиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання питань судоустрою, судочинства і статусу суддів та подати їх у місячний строк президентові України для внесення в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України».

Створенню групи передувало прилюднене 17 березня висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо проектів редакцій Законів України «Про судовий устрій» та «Про статус суддів». Ці законопроекти авторства президента Віктора Ющенка та депутатів від Партії регіонів у різних редакціях перебували в парламенті ще з 2007 року. Втім, дискусії навколо документів відбувалися не так у площині реальної реформи судочинства, як у намаганні підпорядкувати судову систему тим чи іншим політичним силам. Це не лишилося непоміченим Венеціанською комісією. Європейці погодилися з необхідністю надати ширші повноваження щодо обрання суддів, призначення їх на адміністративні посади, контролю за діяльністю тощо Вищій раді юстиції. Однак головною передумовою таких змін мав стати перегляд умов формування самої ВРЮ. Перебування у складі органу, покликаного контролювати судочинство, тільки чотирьох суддів не відповідає європейським принципам, оскільки створює умови для впливу на судову систему з боку інших гілок влади. Венеціанська комісія пропонує ввести до ВРЮ щонайменше 11 членів від суддівського корпусу, а кількість

представників парламенту, президента та інших інститутів мінімізувати. Як бачимо, поки що влада дослухається до рекомендацій європейців вибірково.

Для президента, за його власним зізнанням, «дуже важливо, щоб і розробку реформи, й ухвалення більшості законів щодо реформування судової системи можна було здійснити вже до кінця цієї сесії Верховної Ради, тобто в першому півріччі». За словами Сергія Ківалова, вже на початку червня Венеціанська комісія має повторно розглянути «концептуальні питання судової реформи в Україні».

РОЗДІЛЯЙ І ВЛАДАРЮЙ

Про низку ініціатив влади щодо подальшого реформування судового законодавства можна говорити вже сьогодні. Поміж іншого Венеціанська комісія у своєму звіті відзначила складність системи судів в Україні. Адже у нас на сьогодні крім загальних судів, апеляційних та Верховного Суду діють господарські та адміністративні окружні суди, а також вищі спеціалізовані суди. Це породжує певні конфлікти, зокрема між вищими спеціалізованими судами, що є касаційними, і ВСУ, який також веде касаційне провадження. Можна очікувати, що робоча група пристане на пропозицію надати ширші повноваження підконтрольним влади вищим спеціалізованим судам (Вищому господарському та Вищому адміністративному) за рахунок ВСУ, який очолює Василь Онопенко.

Так, 16 березня Конституційний Суд оприлюднив рішення у справі за поданням 46 народних депутатів України, яким обме-

ЖЕРТВА ЗАКОНУ. Вища рада юстиції вимагає звільнити норовливого голову Окружного адмінсуду Олега Бачуна за «порушення морально-етичних принципів»

жив повноваження ВСУ як касаційної інстанції. З документа випливає, що рішення ВГСУ та ВАСУ не підлягають повторному касаційному оскарженню у ВСУ. Також сьогодні розробляються законопроекти щодо подальшого усунення ВСУ від впливу на суди нижчих інстанцій. Зокрема, вже розроблено проект закону, що позбавляє суб'єктів господарювання права оскаржувати рішення у господарських справах у Верховному Суді.

Крім того, обговорюється можливість створення Вищого цивільного та Вищого кримінального судів. Таким чином, ВСУ може перетворитись просто на дорадчий орган (якщо його не ліквідують взагалі), втративши важелі впливу на практику уніфікованого застосування судами законодавства.

«Суть таких пропозицій зрозуміла: замкнути вирішення справ на рівні Вищого господарського суду, який, напевно, простіше контролювати і на який легше впливати, – значає Василь Онопенко. – Їх не цікавить, якою стане після цього судова практика у господарських справах. А я вам скажу: це буде розгул суддівського свавілля».

МОРАЛЬНИЙ КОДЕКС ДЛЯ СУДДІВ

Конкретизація в Законі «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження» поняття «порушення суддею присяги» – найпоширеніша підстава для звільнення – виглядає доволі цікаво. Віднині порушенням присяги, крім «умисного затягування строків розгляду справи», вважається: вчинення дій, що порочать звання судді й можуть викликати сумнів у його об'єктивності; незаконне отримання матеріальних благ або здійснення витрат, що перевищують доходи судді та членів його родини; порушення морально-етичних принципів поведінки; невиконання посадових обов'язків (для тих, хто обіймає адміністративну посаду).

Наскільки сильними (і чийми) мають бути сумніви в упередженості й що вважатиметься порушенням морально-етичних принципів поведінки, незрозуміло. Зрозуміло лише одне: в разі потреби звільнити можна будь-якого суддю. А скаржитися на рішення Ради юстиції він може лише до ВАСУ без шансів на успіх. Тож, щоб залишитися на посаді, служителі Феміди будуть змушені уважно прислухатися до побажань із боку влади.

До речі, в 2009-му вдалося позбавити посад трьох суддів, за півроку 2010-го – лише одного, тоді як кількість скарг вимірювалася тисячами. З ухваленням закону щодо недопущення зловживань правом на оскарження ситуація, напевно, зміниться кардинально, принаймні статистика щодо звільнених точно поповзе вгору.

ФОТО: РНЧ

Онопенко лишається прибічником трирівневої судової системи: місцеві суди, апеляційні та Верховний Суд: «Проста та зрозуміла система. Вона відповідає територіальному устрою нашої держави та трьом основним функціям судочинства: розгляд справи по суті, апеляційну та касаційному перегляду судових рішень»...

А СУДДІВ – ХТО?

Повноваженнями, які дають можливість впливати на рішення рядових суддів у нинішній системі судочинства, наділені й голова суду та його заступники. До речі, питання призначення суддів на адміністративні посади сьогодні законодавчо не врегульовано. Раніше Закон «Про судоустрій України» передбачав, що голів судів та їхніх заступників (окрім голови і заступників ВСУ) призначає президент. Однак 16 травня 2007 року Конституційний Суд України визнав цю норму неконституційною. 30 травня того самого року парламент ухвалив постанову «Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад», згідно з якою суддів на керівні посади призначає ВРЮ на

підставі рекомендації Ради суддів України, голови ВСУ, зборів суддів відповідних судів, члена ВРЮ тощо. 25 березня 2010-го КСУ визнав неконституційною вже цю постанову парламенту. Отже, питання лишається відкритим.

З приводу того, хто має призначати голів судів та їхніх заступників, сьогодні точаться жваві дискусії. Рада суддів України? Збори суддів відповідних судів? Президент за поданням зборів суддів і ради спеціалізованих суддів чи Верховний Суд? Зокрема, Голова ВРЮ Володимир Колісниченко (близький до Сергія Ківалова) вважає, що при президенті має бути створено комісію з питань кар'єрного зростання суддів, яка прийматиме рішення щодо призначення судді на адміністративну посаду, а президент своїм указом затверджуватиме це рішення. Втім, пан Колісниченко не проти й того, щоб суддів на адмінпосади призначала ВРЮ.

Натомість низка експертів вважають, що це питання слід вирішувати в іншій площині, щоб насамперед мінімізувати вплив судового керівництва на рядових служителів Феміди. Керівник суду може втручатися у розподіл справ, дає характеристику судді на адміністративну посаду, на отримання класу судді тощо. Від голови суду залежать питання преміювання, нагородження, забезпечення житлом суддів. Позба-

вивши голів судів та їхніх заступників цих повноважень, можна буде зробити судову систему більш незалежною. І питання процедури призначення суддів на керівні посади вже не буде таким гострим.

Водночас за умови перетворення судової реформи на змагання за вплив на служителів Феміди Україна ризикує цілковито втратити незалежну судову систему. Тим часом для проведення реформування судочинства не треба вигадувати велосипед. Варто лише імплементувати у вітчизняне законодавство давно відомі європейські норми. І починати слід не з переписування окремих положень певних законів, а з внесення змін до Конституції з метою визначення основних принципів незалежного судочинства. У висновку Венеціанської комісії йдеться: «Схоже, саме нинішні конституційні норми становлять перешкоду для незалежної судової системи, що відповідає європейським стандартам. Комісія рекомендує не обмежувати судову реформу рівнем законодавства, а провести глибоку конституційну реформу з метою закладення міцних підвалин сучасної та ефективної судової системи відповідно до європейських стандартів».

Інакше прості зміни чинного законодавства, зокрема процесуального, не призведуть ні до чого, окрім ще більшої плутанини. ■

ОПОЗИЦІЙНУ КОНЦЕПЦІЮ ПРОВАЛИЛИ

Опозиція новий Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження» вважає антиконституційним, обіцяє оскаржити його в Конституційному Суді й очікує масових показових звільнень негодних владі суддів. Юлія Тимошенко констатувала, що системі правосуддя настав кінець і про існування судів у країні можна забути.

Але у фракції БЮТ думку лідера поділяють не всі. Серед тих, хто не поділяє, – депутати з умовної групи Андрія Портнова, головного відповідального за судову реформу на Банковій. А загалом під час голосування його підтримали 12 бютівців і 8 нунсівців, які ще не увійшли до коаліції. Вочевидь, це і є резерв парламентської більшості для проведення судової реформи а-ля Янукович і не лише її.

Своє бачення судово-правової реформи опозиціонери виклали в концепції, підготовленій тимчасовою спеціальною парламентською комісією і репрезентованій у Верховній Раді 14 травня, наступного після ухвалення закону дня. Проте необхідної підтримки вона не отримала. Концепцією пропонувалося внести зміни до Конституції, якими передбачалося, навпаки, розширити повноваження Верховного Суду, зокрема надати йому право законодавчої ініціативи з питань судочинства і статусу касаційної інстанції, змінити порядок формування Вищої ради юстиції, щоб більшість у ній становили представники суддівського корпусу (цілком у дусі побажань Венеціанської комісії), надати право призначати суддів на адміністративні посади органам місцевого самоврядування, закріпити право громадян на конституційну скаргу. Найоптимальнішою визначалася триланкова система судів, що включала б місцеві суди як суди першої інстанції, апеляційні загальні та Верховний Суд як касаційну інстанцію. Призначати на посаду судді пропонували на конкурсній основі.

Після провалу голосування за концепцію спікер Верховної Ради порадив її авторам внести в порядку законодавчої ініціативи відповідні законопроекти, однак їхня доля, вочевидь, заздалегідь вирішена.

Закрита корпорация

Зараз в Україні є небезпека створення закритої корпоративної судової системи, що чутливо реагуватиме на вольові запити її творців

Автор:
Віктор
Мусіяка,
професор
права,
один
з авторів
тексту
Конституції
України

Саме суди стали особливими об'єктами антиконституційного, незаконного впливу. Їхні рішення використовуються як підґрунтя для будь-яких дій: рейдерських захоплень, підтвердження незаконного указу чи рішення, навіть розправи з людьми. Хоча, наголошую, тисячі суддів гідно виконують свої обов'язки.

Ми є свідками нескінченних реформаторських погуг навколо судової системи та в її середовищі. Боротьба різних поглядів на вдосконалення діяльності судів вилася, по суті, в боротьбу за впровадження «законних» способів впливу на судову гілку влади. Судова реформа відбувається на тлі відвертої боротьби за оволодіння механізмами цього впливу. Вона здійснюється під тих чи інших конкретних суб'єктів, які сьогодні перебувають на ключових посадах у судовій владі й навколо неї. Усім, включно з гарантом, це відомо. І всіх це влаштує. Що б зараз не робилося, які б зміни до законів не вносилися (навіть справді здатні позитивно вплинути на судову галузь), вони вже дискредитовані, оскільки одразу виникає питання: проти кого вони спрямовані й кому принесуть дивіденди.

Об'єктивно останні новації мають і плюси, і мінуси. Встановлення Вищого адміністративного суду єдиною інстанцією для розгляду справ щодо суддів не є критичним, водночас абсолютно неприйнятним є надання Вищій раді юстиції можливості вимагати від судів конкретні незавершені справи: достатньо ознайомитися з принципами судочинства. Кому потрібні ці зміни? Про яку боротьбу з корупцією у судовій владі можна говорити, здійснюючи якісь вибіркові позасистемні зміни до спеціального законодавства?

Приймаючи у 1996-му Конституцію, в її перехідних положеннях, ми передбачили, що впродовж п'яти років законодавство у судовій сфері має бути приведено у відповідність до Основного Закону. Так звану малу судову реформу було здійснено буквально напередодні завершення цього терміну. Ми орієнтувалися на німецьку систему судочинства, але відтворили її не цілковито, а з урахуванням українських реалій, що сьогодні призвело до явної деградації як нинішньої системи судової влади, так і ідей її реформування.

До ініціатив влади в суспільстві зараз немає довіри, адже кожен орган закладає в законодавчі новації

свій інтерес: уряд у законі про Кабмін намагається збільшити свої повноваження; президент пропонує проект Конституції, найбільше йому вигідний; Верховна Рада прагне перетягнути владну ковдру на себе... Безліч порушень можновладцями законів не тягне за собою їхньої невідворотної відповідальності. Абсолютно зрозуміло, що судова влада не може бути взірцем дотримання Конституції і законів, доки не буде завершено конституційну реформу і всю владу не буде загнано в «прокрустове ложе» вимог Конституції і законів.

У Конституції треба чітко прописати систему судово-устрою, види спеціалізованих судів, їхній статус, як і статус Верховного Суду. Має бути остаточно визначено місце прокуратури в системі правоохоронних органів та її повноваження. Наступний крок – системне вдосконалення всього законодавчого масиву, що встановлює механізм здійснення правосуддя. Це потребує завершення багаторічної роботи над законами про статус адвокатури, виконавче провадження, суддівське самоврядування, а також вдосконалення та прийняття нових кодексів

у галузі спеціального й загального судочинства. І, звичайно, слід формувати реальний механізм не лише політичної, а й юридичної відповідальності суб'єктів влади, зокрема за вплив на діяльність суддів. У цьому процесі мають бути задіяні не лише «придворні» фахівці, а й широке коло знаних професіоналів, вчених і

практиків, ознайомлених із тонкощами відповідних галузей державного будівництва, зокрема й судової влади.

Низка ґрунтовних ідей щодо напрямів і способів реформування судової системи може бути знайдена в матеріалах багатьох громадських круглих столів, конференцій за участю провідних вчених і фахівців.

Якщо цей або схожий алгоритм руху до відновлення та вдосконалення правової системи держави буде вкотре проігноровано, доведеться знову констатувати нашу громадянську державотворчу незрілість. Тоді не буде дива в легітимізації шляхом ухвалення низки законів (а незабаром і через зміни до Конституції) закритої корпоративної судової системи, що чутливо реагуватиме на вольові запити її творців. Така система природно сприйматиме заклики до боротьби з корупцією не інакше, як прояв прагнення до її повалення. ■

**СУДОВА РЕФОРМА
ВІДБУВАЄТЬСЯ НА ТЛІ
ВІДВЕРТОЇ БОРОТЬБИ
ЗА ОВОЛОДІННЯ
МЕХАНІЗМАМИ
ВПЛИВУ НА ФЕМІДУ**

**9 червня (середа)
17.00**

**Книгарня «Є»:
Київ, вул. Лисенка, 3
(ст. м. «Золоті ворота»)**

**Книгарня «Є» та Посольство Королівства Бельгія в Україні
запрошують на зустріч із дипломатом – Надзвичайним
і Повноважним Послом Королівства Бельгія в Україні.**

Наш гість – МАРК ВІНК

Тема зустрічі:

- Бельгія та Євросоюз: зобов'язання щодо України**
- Бельгійсько-українські відносини**

МАРК ВІНК народився 25 травня 1956 р. у м. Мортсель. Має диплом із Public Relations. Закінчив Інститут прикладних наук із комунікації. З 1980 р. працював у Міністерстві закордонних справ Бельгії, був членом Кабінету Міністрів, Генеральним консулом у місті Лубумбаші, Дипломатичним радником Віце-прем'єр-міністра. У 1993 р. розпочав дипломатичну кар'єру.

Зустріч відбуватиметься англійською мовою з синхронним перекладом.

Об'єкт підвищеної НЕБЕЗПЕКИ

Валентин Наливайченко про повернення в Україну російських спецслужб, загрози територіальній цілісності країни та гуманітарні проекти СБУ

Спілкувалася
Вікторія Чирва

Фото:
Олександр
Чекменьов

Екс-голова СБУ Валентин Наливайченко своїми досягненнями на цій посаді вважає демілітаризацію СБУ та переорієнтацію її на захист інтересів простих громадян. Від визнання помилок, як і від коментарів

щодо роботи наступника, Наливайченко, як кадровий дипломат і справжній службист, утримався. Що й не дивно, зараз його, схоже, найбільше вабить публічна політика.

У. Т.: Влада як у внутрішній, так і зовнішній політиці зробила розворот на 180 градусів. Чимало її рішень неоднозначні. Ви, як колишній голова СБУ, вбачаєте в діях нової влади загрози національній безпеці?

– Усе, що робить чинна влада, мусить бути узгоджене з інтересами людей. Поки я не бачу реальних дій нинішньої влади, які б поліпшували добробут людей. Вони обіцяли мінімальну зарплату 1500 гривень, а в бюджет заклали 900. Дефіцит державного бюджету майже 58 млрд грн. Це що, на користь країні?

Останні резонансні домовленості між українським та російським президентами не відповідають національним інтересам України. Бо вони не йдуть на користь ні мені, ні вам, ні жителям Севастополя. Бо на тій землі, де базується флот, можна збудувати великі рекреаційні комплекси, дати ділянки пенсіонерам, ветеранам, жертвам політичних репресій, їхнім дітям... Це

унікальна рекреаційна інфраструктура. Там чотири бухти, два аеродроми... Все це має працювати для людей, приносячи податки в державний бюджет...

Створено дуже небезпечний прецедент! Чому не було рівноцінної угоди? На тих самих умовах, на 32 роки віддати в оренду українським підприємствам газові родовища на території Росії. Тоді можна було б говорити, що ми захистили національні інтереси.

Є ще один аспект – питання безпеки. Після підписання харківських угод виступає депутат російської Думи пан Затулін і каже, що Чорноморський флот є об'єктом для

СТВОРЕНО ДУЖЕ НЕБЕЗПЕЧНИЙ ПРЕЦЕДЕНТ! ЧОМУ НЕ БУЛО РІВНОЦІННОЇ УГОДИ?

можливих терористичних загроз, та ще й переконує, що йому відомо про безліч звернень із приводу таких загроз. Я хотів би попросити Затуліна перелічити ці терористичні організації, які загрожують моїй країні. І по-друге, я вимагаю, щоб він надав відому йому інформацію Службі безпеки України, адже там є Антитерористичний центр.

У. Т.: Схоже, такі чутки потрібні, аби виправдати перебування в Криму представників російських спецслужб, які знову повертаються до України...

– Наскільки я знаю, відповідний протокол підписаний на п'ять років. Будучи головою СБУ, я пояснив, що ми можемо впоратися з різними загрозами самі. Й ми денонсували протокол про перебування представників ФСБ в Україні, й ці люди залишили територію держави до кінця 2009 року. Я категорично проти, щоб іноземні спецслужби працювали в моїй державі. Українським законом заборонена оперативнорозшукова діяльність будь-яких іноземних спецслужб на території України. Крім того, СБУ достатньо кваліфікована, аби впоратися з різними за-

грозами та організувати розвідку. Висока кваліфікація кадрів СБУ підтверджується часом та фактами: з грудня 2009 року до травня 2010 не було жодного проколу, жодної втрати території, жодного шпигуна на російській базі.

У. Т.: Опозиція вбачає загрозу територіальній цілісності і в угодах про демаркацію кордонів з Росією. Ви теж так вважаєте?

– Я переконаний, що демаркація кордонів дуже вигідна й українській, і російській сторонам. Що таке демаркація? Це коли кордони будуть не лише на мапах проведені, а й на реальній землі поставлять стовпчики. Тобто має бути чітке розмежування економічних, господарчих та земельних ресурсів однієї держави від іншої. Крім того, тепер Україна може активізувати переговори щодо безвізового режиму з ЄС. Я в 2004 році очолював делегацію до Євросоюзу, де ми обговорювали спрощення візового режиму з країнами Європи. Й добре пам'ятаю, що нашим слабким місцем була саме невизначеність із цього питання. «Демаркуйте кордони з Росією», – говорили нам європейські партнери. Сьогодні ми це робимо, отже, можна поновити перемовини про скасування віз із ЄС.

У. Т.: А як щодо можливості втрати коси Тузла?

– Я казав про суходіл, щодо морського кордону, як мені відомо, угоди про розділення ще немає. Тут вигадувати нічого не треба: достатньо скористатися тим розподілом водних кордонів, які існували на радянських мапах. Розподіл кордону – це питання економічних інтересів. Це ж не просто пунктир. Ідеться, наприклад, про вилов риби, яка заходить на нерест саме на нашу територію. То в мене питання: чи люди, які уповноважені готувати документи, узгоджують це з нашими риболовецькими компаніями, з моряками, які продають рибу до тієї ж Росії та Євросоюзу? У відносинах із Росією, зрештою як і з будь-якою іншою країною, нам потрібно керуватися

не лише дружбою, а й прагматичними інтересами. США та Канада, Норвегія й Швеція дружать між собою, проте коли йдеться про розподіл морських кордонів, вони чітко пильнують свої інтереси та охороняють шельф. Тому й нам треба боротися до кінця. Бо шельф Азовського моря дуже цікавий. Можливо, не менш цікавий, ніж шельф Чорного.

У. Т.: Там теж є проблеми. Свої територіальні претензії активізувала Румунія...

– Так, і Румунія має претензії, і Росія не надала жодних гарантій щодо статусу Криму. Зміна режиму або кордону – дуже серйозна річ. Це ж не просто мова змінюється й назва, а відбувається переоформлення всіх прав власності, перегляд усіх господарських відносин. Це дуже небезпечне явище.

У. Т.: Є думка, що якби СБУ за часів Ющенка займалася справами безпеки, а не «гуманітарними» проектами, то Україна не мала б зараз стільки проблем, зокрема і з територіальною цілісністю країни.

– Хочу нагадати, що саме за часів президента Ющенка були порушені кримінальні справи та притягнуті до відповідальності особи, причетні до сепаратистських організацій. Доведено до суду й справу організації «Севастополь – Крим – Росія», й підкарпатських русинів, а «Донецька республіка» була навіть у примусовому порядку розпущена. Треба розуміти, що це не локальне питання. Якщо будь-яка сусідня країна має територіальні претензії, це означає, що слід чекати на своїй території іноземні спецслужби. А спецслужба приходить з власними законами, інспіруванням, фінансуванням і провокуванням сепаратистських настроїв. Тому СБУ має виявляти й викоринювати ці випадки якнайшвидше.

У. Т.: Кажуть, в Одесі та Криму сепаратистські настрої фінансують росіяни...

– У згаданих справах до відповідальності було притягнуто громадян України. Виявлення іноземного втручання – це складна й фахова робота.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Закінчив Київський національний університет імені Т. Шевченка. Значна частина кар'єри пов'язана з роботою дипломатом, дослужився до рангу Надзвичайного і Повноважного Посланника першого класу. **3 лютого 2004-го по лютий 2006-го** – заступник міністра закордонних справ України. Член Комісії при президентіві України з питань громадянства, глава делегації України на переговорах із Єврокомісією про підписання Угоди про реадмісію.

3 30 грудня 2005 року указом президента Віктора Ющенка призначений Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Білорусь.

29 травня 2006-го – першим заступником голови Служби безпеки України. **3 22 грудня** – в. о. голови СБУ.

6 березня 2009 року Верховна Рада України 230 голосами схвалила призначення Наливайченка головою СБУ.

У березні 2010 року після приходу до влади Віктора Януковича звільнений. Його місце посів Валерій Хорошковський

Дуже непросто виявити таку організацію, перекрити канали фінансування. Але цілком під силу Службі безпеки.

У. Т.: У російській пресі з'явилася інформація, що одним із пунктів російсько-українських домовленостей може стати відкриття кордону між Україною та Придністров'ям і припинення мандата для спостерігачів із ЄС. Що це означає з погляду безпеки?

– Це означає викривлення інформації. Не треба дурити наших людей. У нас є дві країни – Україна та Молдова, й саме між ними є кордон. Для чого ми залучали в Придністров'я місію допомоги з Європи? Аби допомагали контролювати територію, боротися з контрабандою, незаконним обігом зброї та наркотиків і перетином кордону злочинцями. Є ще один важливий момент: формат міжнародних посередників, які брали участь у врегулюванні придністровського

конфлікту. Це серйозні державні гарантії з боку Росії, Сполучених Штатів, України, Молдови і власне представників Придністров'я. Так кого з цих п'яти партнерів треба вилучити? Росію? Про це ніхто навіть не заїкається. Нас? Так, вибачте, це наш кордон.

Це нефаховий та безвідповідальний підхід. Держав, які грають за правилами міжнародних конвенцій, переважають і рахуються з їхньою думкою. А ті, хто порушує правила, випадають із цілої системи міжнародних відносин.

У. Т.: Що ви, людина, яка доклала зусиль, аби світ визнав Голодомор в Україні, а відповідальні за його організацію були засуджені бодай посмертно, відчуваєте, коли президент Янукович фактично заперечує той факт, що Голод 1932–1933 років був геноцидом українського народу?

– Я пишаюся, що ми довели цю справу до суду, й український суд визнав, що

Я ХОТІВ БИ ПОПРОСИТИ ЗАТУЛІНА ПЕРЕЛІЧИТИ ТЕРОРИСТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ ЗАГРОЖУЮТЬ УКРАЇНІ

Голодомор 1932–1933 років був геноцидом нашого народу. Крім того, названо поіменно та засуджено організаторів цього злочину. Тепер треба йти далі – вирішити, як відшкодувати збитки жертвам Голодомору. Або їхнім нащадкам. Маю на увазі транснаціональні корпорації, які співпрацювали з більшовицьким режимом і в 1930-х роках скористалися цим голодом у власних інтересах: знаючи, що в нас люди гинуть від голоду, купували зерно в Радянського Союзу.

На жаль, у мене немає повноважень, аби на владному рівні продовжувати цю справу. Але я допомагатиму неурядовим організаціям, зокрема Асоціації дослідників Голодоморів, опікуватися цим питанням. Що стосується заяв Януковича, то правда полягає в тому, що Голод 1932–1933 років був і на території Росії, де компактно проживали українці. Це теж, до речі, треба розслідувати. Треба й надалі відкривати архіви, докопуватися до правди.

НЕ ПУНКТИРОМ.
Розподіл кордону – питання економічних інтересів, вважає экс-голова СБУ

У. Т.: Ви згодні, що голова Служби безпеки має бути нейтральною позапартійною людиною й аж ніяк не власником одного з найрейтинговіших телеканалів?..

– У законі прописана позапартійність для голови СБУ. Мені неетично коментувати діяльність нинішнього керівника Служби.

У. Т.: Останнім часом ви досить часто з'являєтеся на публіці. Ви йдете в політику?

– Нещодавно ми заявили про початок діяльності громадської ініціативи «Оновлення країни». Ми запропонуємо конкретні механізми подолання корупції, безробіття, поліпшення якості медицини та освіти. Ще один напрямок – забезпечити державний суверенітет. Співпрацюватимемо з тими організаціями, які діють заради об'єднання країни. Аби впровадити в життя всі ці ініціативи, ми підготували пакет законопроектів.

У. Т.: А що заважало все це робити, коли ви й ваші однодумці були при владі? Сьогодні з думкою опозиції не рахуються, то ж ви можете напрацювати цілий стос законів, які ніхто не ухвалюватиме...

– Насамперед ми не опозиція. Наша громадська ініціатива – поза партіями... Справді, нам нічого не заважало. Але спочатку треба було зрозуміти, з чого починати. А вже потім ініціювати проекти, які об'єднують країну.

У. Т.: Ви говорите «ми заявили», «ми запропонували». Хто це «ми», може, хтось із відомих політиків і бізнесменів?

– Політиків не беремо. Не хочемо ані колгоспу політиків, ані чергових бізнеспроектів. Із нами – лише фахівці у конкретних галузях. Наприклад, Українське юридичне товариство, Громадянський актив Дніпропетровська тощо. Створимо програму, узгодимо її з усіма нашими партнерами й уже потім ухвалюватимемо рішення про оформлення цієї громадської ініціативи в політичну партію. ■

Завжди більше, ніж очікуєш!

Lexus RX 350 BMW X5 та X6

Porsche Cayenne GTS

КРУТІ ТАЧКИ

вул. Новокосянтинівська, 15
(044) 240 4141, 590 0187

вул. І. Мазепи, 44, (044) 240 5050

www.mycar.com.ua

Агентура.RU. Вона повертається

Услід за російським президентом в Україну потягнулися спецслужби РФ

ФОТО: REUTERS

**Автори:
Андрій
Лаврик,
Дмитро
Рафаель**

Офіцери Федеральної служби безпеки Росії цілком легально їдуть працювати в Україну. «Добро» на їхнє повернення дав президент України Віктор Янукович невдовзі після підписання харківських домовленостей, а 19 травня голова СБУ Валерій Хорощковський і чільник ФСБ РФ Олександр Бортніков залагодили останні формальності, підписавши в Одесі відповідні протоколи. Єдине, що може завадити російським контррозвідникам плідно працювати в Україні, то це наше законодавство, яке прирівнює діяльність іноземних спецслужб на нашій території до злочину. Але на цю формальність, схоже, уваги не звертатимуть.

ЗАКЛЯТІ ДРУЗИ

Перед офіцерами ФСБ офіційно поставлено завдання захищати кораблі й інші об'єкти Чорноморського флоту РФ у Криму від зазіхань терористів та іноземних розвідок. Прикметно, що раніше російська сторона найчастіше публічно звинувачувала в розвідувальній діяльності проти ЧФ РФ... Службу безпеки України. Зокрема, в російській пресі протягом останніх п'яти років періодично з'являлися публікації про те, що СБУ намагається завербувати російських моряків.

Не раз наші спецслужби виявляли, що російські контррозвідники проводять не лише контррозвідувальну діяльність, а й розвідувальну проти України.

Зокрема, в Криму представники ФСБ передавали гроші для сепаратистських проросійських організацій, що діють на півострові.

Варто також пригадати грандіозний скандал, який розгорівся незадовго до інавгурації Віктора Януковича. Як писав **Тижень** (№ 6/2010), 27 січня на території Одеської області працівники СБУ затримали чотирьох офіцерів ФСБ та одного російського військового. Російські агенти намагалися отримати від співробітника Головного управління розвідки Міноборони України, якого раніше погрозами змусили до співпраці, секретні відомості про діяльність наших спецслужб, однак самі потрапили в пастку. Тоді ще майбутній прем'єр Микола

Азаров з приводу інциденту заявив: «Ми рішуче засуджуємо ось таке необгрунтоване обвинувачення (Росії у шпигунстві. – **Ред.**), скероване на погіршення наших взаємних (з РФ. – **Ред.**) відносин».

Тепер же відносини між країнами покращилися настільки, що викликають побоювання за суверенітет України. Інше питання, чи є необхідність вводити до Криму російських контррозвідників.

«Якщо говорити суто про проблему гарантування безпеки Чорноморського флоту Росії, то мені здавалося, що зараз, коли в нас почався етап великої дружби з Росією й налагодження тісної взаємодії, тут сам Бог велів би покладатися на українську дружню спецслужбу, яка дбала б про безпеку цих об'єктів зі своєї території, – каже народний депутат від БЮТ Олександр Скибінецький, колишній перший заступник голови СБУ. – І не було б жодних правових колізій щодо діяльності на нашій території іноземної спецслужби, адже це суперечить нашому законодавству і нашій Конституції».

«Логічно, коли є військоове з'єднання, військовий флот, то він повинен мати власні контррозвідувальні підрозділи, – розмірковує Олександр Скіпальський, колишній начальник контррозвідки СБУ і ГУР Міністерства оборони. – Українська сторона може захистити з позицій Севастополя, але оскільки кораблі мають екстериторіальний характер перебування, то українці не можуть забезпечити контррозвідку всередині самого флоту. І з погляду професіонального підходу такі співробітники там мають бути. У цьому разі Україна наповняє на офіційному перебуванні, що відповідає світовій практиці. Інша річ, для цього треба внести низку змін у законодавче поле України, тоді все відповідатиме і потребам, і логіці».

НЕПРИХОВАНА ЗАГРОЗА

Специфіка контррозвідувальної діяльності така, що вона не обмежується стеженням, аби на об'єкт не потрапив сторонній, чи перевіркою контактів підопічних. Без роботи з населенням не обійтися, грубо кажучи, потрібно створювати агентурну мережу з цивільних громадян. Нюанс у

тому, що йдеться про громадян України й іноземну спецслужбу, офіцери якої мають опікуватися інтересами не країни перебування, а тієї, якій склали присягу й від якої отримують службовий оклад.

«Кілька співробітників ФСБ виконуватимуть свої обов'язки з перебуванням Чорноморського флоту РФ, і говорити про загрозу національній безпеці України – це абсурд», – заявив радник-посланник посольства Росії в Україні Всеволод Лоскутов.

«Зараз ми чуємо коментарі, що присутність ФСБ не несе для України якихось загроз, оскільки два десятки осіб нічим загрожувати не можуть, – каже головний редактор проекту «Флот-2017» Дмитро Тимчук. – Давайте виходити з того, що один розвідник, спроможний завдати шкоди державі більше, ніж ціла армія. Тож у цьому випадку говорити, що 20 осіб великої ролі не відіграють, нерозумно».

Той факт, що російські спецслужби проводили активну розвідувальну діяльність проти України навіть за часів президентства Леоніда Кучми (якого важко запідозрити в євроатлантичних пориваннях), не є великою таємницею (див. **Тиждень** №16/2008). Ще 1999 року екначальник ГРУ Генштабу Збройних сил РФ генерал-полковник Федор Ладигін зазначав, що дії розвідки мають бути спрямовані на збереження незмінними «регіонів історически обусловленого присутствия і впливння» Росії. Такі кроки вкрай рідко йдуть на користь національних інтересів тих «регіонів». Наприклад, у 2005 році тоді ще російський президент Владімір Путін заявляв, що вступ України до Шенгенської зони неприпустимий.

«Я можу спрогнозувати, що подібна діяльність триватиме, бо (в росіян. – **Ред.**) є зацікавленість в отримуванні розвідувальної інформації, – стверджує Скибінецький. – Ми не зможемо якось обмежувати їхню діяльність, тобто вони керуватимуться лише своїми інструкціями та власними цілями. Звичайно, імовірність того, що з позицій військової контррозвідки російська сторона отримуватиме й розвідувальну інформацію стосовно України, думаю, не повинна викликати жодних сумнівів».

Звісно, безпосередньо полюватимуть на українські таємниці й проводитимуть на догоду Кремлю спецоперації не ті два десятки офіцерів ФСБ, які недовзі офіційно придуть до Криму. В Україні вже не перший рік є розгалужена мережа з різноманітних «гуманітарних центрів» і агентів впливу, які відпрацьовують, образно кажучи, гроші Газпрому. Однак чи виявить керівництво країни політичну волю й чи готові вітчизняні спецслужби протистояти такій агресії?

«Коли матимуть місце факти протиправних дій із боку іноземної, зокрема й російської спецслужби на нашій території, Служба безпеки зобов'язана протидіяти таким проявам, – наголошує Олександр Скибінецький. – Якщо захищати наші інтереси, то треба моніторити діяльність російської контррозвідки та обмежувати і припиняти дії, які суперечать інтересам і законодавству України».

«Навіть якщо наша СБУ знатиме конкретні факти про про-

ОДИН РОЗВІДНИК СПРОМОЖНИЙ ЗАВДАТИ ШКОДИ БІЛЬШЕ, НІЖ ЦІЛА АРМІЯ

ведення операцій проти України, вона може не реагувати, бо СБУ – це політичний інструмент у руках влади, – стверджує Дмитро Тимчук. – У них є завдання працювати проти ЧФ чи проти Росії – вони працюватимуть. А якщо зверху надходить чітка вказівка: «Росія – наш друг, нікого не чіпати!», то навіть коли феесбешники сидітимуть у своїй формі при орденах і медалях на Банковій, ніхто проти них не працюватиме».

Тобто керманічам країни навряд чи вистачить політичної волі щоб дати відсіч підступам Луб'янки. «Українське керівництво настільки делікатно ставилося до своїх партнерів, вони на теплих зустрічах спілкувалися до 5-ї ранку, отримували ордени від Російської Федерації, – підсумовує Олександр Скіпальський. – На жаль, ця ситуація не змінилася, повертаючись до старих рецептів, ми наступаємо на ті самі граблі. У цьому випадку Україна програє». ■

Ведмежатники

У 2010-му російський капітал ще раз відкриє український ринок і докупить стратегічні активи за кризовою вартістю

Автор:
Іван
Нелюбченко

VI українсько-російський економічний форум, який відбувся в середині травня в Києві, продемонстрував невіддільність великого бізнесу від влади як в Україні, так і в РФ. Під дахом готелю Hyatt зібралися урядовці на чолі з президентами Віктором Януковичем та Дмитрієм Медведевим, а також власники й топ-менеджери найбільших фінансово-промислових груп двох країн. Поміж українських олігархів *Тижню* не вдалося помітити Сергія Тарути (в січні 2010 року він продав контрольний пакет корпорації «Індустріальний союз Донбасу» групі російських інвесторів і в нього відпала необхідність відвідувати політекономічні заходи такого рівня), а також Ігоря Коломойського. За версією одного з учасників форуму, співвласник групи «Приват» вирішив уникнути неприємної зустрічі з гендиректором російської Татнафти Шафа-

гатом Тахаутдіновим. Три місяці тому структури Ігоря Коломойського витіснили Татнафту з українського нафтопереробного підприємства «Укртатнафта», але зараз татарські акціонери намагаються повернути втрачені позиції за сприяння Кремля та нової української влади.

На диво, після цілої серії українсько-російських угод цього разу жодних конкретних домовленостей не досягли.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ШТАНДАРТ

Утім, відсутність конкретних результатів цього нетривіального за розмахом форуму теж можна вважати результатом. Українська сторона (президент, міністр ПЕК та олігархи виступили єдиним фронтом) запропонувала відновити транзит середньоазійського газу територією Росії, однак Дмитрій Медведев відмовив українцям. «Ця тема не є двосторонньою. Вона завжди впирається в наші домовленості з

узбеками та туркменами. Цю тему, безумовно, потрібно обговорювати. Але хочу звернути увагу: процес цей має бути узгоджений зі стратегією розвитку газової галузі та газового експорту Росії», – Медведев однозначно дав зрозуміти українцям: не лізьте туди, куди не треба. 2006 року українсько-російські домовленості передбачали можливість транзиту до України блакитного палива з Туркменістану територією РФ. Попри непрозорість тодішніх схем постачання наша країна мала можливість купувати відносно дешевий газ у Середній Азії, що послаблювало її енергетичну залежність від Росії. Зараз Газпром викуповує весь середньоазійський газ, який експортують у західному напрямку, що значно посилює його позиції в переговорах з Україною, а по суті – дозволяє росіянам диктувати ціни.

У Кремля діаметральне розуміння «співпраці в енергетичній сфері» з офіційним Києвом. За словами керівника енергетичних програм центру «Номос» Михайла Гончара, росіяни з початку 1990-х років плекають блакитну мрію – відновити єдність ГТС колишнього СРСР. РФ послідовно вибудовує інтегровану систему газопостачання на лінії Схід–Захід під своєю егідою, а в українському контексті кінцева мета Газпрому – оволодіти активами ГТС та й газового сектору загалом. Уряд Миколи Азарова кілька тижнів розглядав зроблену раніше пропозицію прем'єра РФ Владіміра Путіна об'єднати Газпром і НАК «Нафтогаз України», а по суті – обміняти невеличкий пакет акцій російського монополіста без можливості впливати на його рішення на цілу НАК. Як бачимо – російські державні мужі відповідають на нецікаві їм економічні пропозиції набагато швидше, ніж їхні українські ко-

леги. Днями міністр ПЕК Юрій Бойко заявив, що об'єднання Газпрому та Нафтогазу не цікаве українській стороні, натомість у російських ЗМІ з'явилася інформація про можливість створення СП газовими монополістами з метою модернізації та подальшого спільного управління газотранспортною системою України. Уряд узяв до уваги й іншу ідею Владіміра Путіна – об'єднати сектори атомної енергетики двох країн (докладніше – див. **Тиждень** №19 від 14.05.2010 р.). Схоже, і в цьому випадку вкрай сумнівний з огляду на національні інтереси процес інтеграції енергетичної галузі України до російської матиме політичну перспективу.

Після підписання президентами Росії та України так званої «харківської угоди» не тільки експерти, а й українці, рівновіддалені від економіки та політики, заговорили про загрозу експансії російського капіталу. Насправді північні сусіди вже давно мають вагомий частки в більшості ключових галузей української економіки (а саме – в нафтогазовій сфері, металургії, машинобудуванні, фінансах, телекомунікаціях), чого не скажеш про інвесторів із інших країн (не беручи до уваги банківський сектор). Росіянам залишилося підібрати в Україні ті об'єкти, що не встигли оформити до початку кризи.

МЕТАЛЕВИ ПІВЦАРСТВА

Чи не найвідчутнішою є присутність росіян у базовій для України галузі – ГМК, причому їх вплив значно посилюється в січні-лютому 2010-го року з приходом до влади Партії регіонів. Приблизно тоді група російських інвесторів на чолі з Александром Катунініним придбала контрольний пакет корпорації «Індустріальний союз Донбасу» – однієї з найбільших бізнес-груп України. До складу ІСД входять такі промислові гіганти, як Дніпровський комбінат ім. Дзержинського, Алчевський металургійний комбінат, Алчевський КХЗ, а також кілька іноземних підприємств. Попередня велика хвиля приходу росіян у вітчизняну металургію спостерігалася наприкінці 2007 року, коли холдинг «Євраз» купив одразу 5 підприємств ГМК

у групи «Приват» Ігоря Коломойського. Того ж 2007-го російський бізнесмен Вадим Новінський (група «Смарт») об'єднав свої активи з українським Метінвестом Ріната Ахметова й отримав 25% акцій цієї компанії. Росіяни активно представлені й на ринку кольорової металургії, а саме – група «РусАл» Віктора Вексельберга та Олега Деріпаски контролює Миколаївський глиноземний завод, а також Запорізький алюмінієвий комбінат.

Потужно представлені росіяни і в машинобудуванні – ще одній ключовій галузі нашої економіки. Це пояснюється тим, що для більшості вітчизняних машинобудівників ринок збуту РФ є основним, зокрема й для авіакомпанії «Антонов». До речі, в травні «Антонов» і російська «Об'єднана авіаційна корпорація» домовилися про створення спеціальної компанії для закупівель комплектуючих для літаків АН. За оцінками фахівців, ця угода може бути першим кроком у поглинанні росіянами української авіакомпанії, контрольний пакет якої може бути обмінаний на міноритарний ОАК. У полі зору росіян і запорізьке підприємство «Мотор-Січ», що виробляє двигуни для гелікоптерів та літаків. У вітчизняному машинобудуванні домінує російський бізнесмен Костянтин Григорішин, який контролює Сумське НПО ім. Фрунзе, Запоріжтрансформатор, а також має міноритарний пакет Турбоатома.

Робота російського бізнесу в нашій країні має свої особливості – росіяни вкладають дуже невеликі кошти в українські активи, фактично не розвиваючи їх. На думку аналітика ІК ВГ Capital Євгена Дубогриза, російські власники досить помірно інвестували у свої заводи в Україні, намагаючись витиснути з українських активів якнайбільше доходу. «Інвестиції в розвиток металургійних заводів в Україні росіянам менш вигідні, ніж вкладення у проекти на території РФ», – констатує Євген Дубогриз. Акції більшості російських металургійних холдингів котируються на західних фондових ринках, і ці холдинги зацікавлені в демонстрації експансії на сусідні ринки, аби збільшити вартість своїх цінних

паперів. У цьому інтереси російської влади й капіталу збігаються. Натомість Україна програє в цій грі, яка унеможливає оновлення основних фондів підприємств, розташованих на її території.

РИБКИ В БАНКАХ

Цікавить російський капітал і українська банківська система. Зокрема, наприкінці 2008-го року Внешнекономбанк придбав Промінвестбанк, який входив до десятки найбільших банків країни. Активно працюють на вітчизняному ринку Альфа-банк (Україна), Сбербанк Росії, Банк Москви та ВТБ.

Визначаючий вплив російські компанії мають на фондовий ринок, в тому числі – на біржі. Здавалося б, цей ринок порівняно з банківським або металургійним не є дуже великим, але це тільки на перший погляд. Найбільші фондові біржі Росії – ММВБ та РТС, що активно конкурують у себе вдома, перенесли своє протистояння в Україну. Так РТС стала одним із акціонерів Української біржі (її заснували кілька років тому), а контроль над ПФТС майже отримала ММВБ (угода в процесі оформлення). Відомо, що влада РФ підтримує ідею глобального майданчика з торгівлі цінними паперами, який міг би конкурувати з Нью-Йоркською та Лондонською біржами. До речі, провідні українські компанії залучали і планують залучати капітал, продаючи частину своїх акцій (ІРО) саме в Лондоні. Глобальну московську біржу буде створено шляхом об'єднання ММВБ і РТС. І в підсумку, за словами генерального директора ГК ТЕКТ Олексія Сухорукова, російський контроль над українськими біржами призведе до втрати перспективи власного повноцінного фондового ринку в нашій країні.

ВИКЛИКАЄ ІНТЕРЕС

Під час українсько-російського економічного форуму Дмитрій Медведев виявив бажання, щоб РФ стала найбільшим інвестором в Україні. Зараз, за даними Нацбанку, Росія посідає 5 місце поміж країн-інвесторів із показником капіталовкладень в українську економіку – близько \$3

Попередня хвиля приходу росіян у вітчизняний ГМК була в

2007
році

2009 року резиденти РФ інвестували в економіку України близько

\$3 млрд

млрд за підсумками минулого року (перед нею – Кіпр, Німеччина, Австрія та Нідерланди). Час для поновлення експансії обраний дуже вдало – в умовах кризи вітчизняні активи суттєво подешевшали. В цьому контексті актуальною залишається заява ідеолога «ліберальної імперії» Анатолія Чубайса, зроблена ним у грудні 2003 року в Києві: «Є золотий закон бізнесу – входити треба з нижньої точки. Саме це ми й робимо. Саме це ми зробили в Грузії. Розвиток подій (відставка Едуарда Шеварднадзе та прихід до влади опозиції. – Ред.) цілком підтвердив фантастичну своєчасність прийнятого нами рішення. Причому не лише з політичного, а й з бізнесового погляду. Напевно, через два-три роки або через п'ять років в Україні буде більший рівень політичної стабільності, що загалом природно. Але тоді будуть ціни зовсім інші. Зовсім інші ціни! Наша стратегія – заходити невідкладно». Нагадаємо, що в 2003-му пан Чубайс говорив про купівлю пакетів акцій українських обленерго, які зараз частково контролюють росіяни.

У принципі для будь-якого іноземного бізнесмена Україна – це країна можливостей. Принаймні – на перший погляд. Велика територія, відносно дешева робоча сила й розвинена інфраструктура, місткий внутрішній ринок, перспектива зростання обсягів виробництва в деяких галузях (наприклад, АПК та харчова промисловість). Здавалося б, на багатьох вітчизняних ринках інвестор може отримати значно більшу рентабельність від зроблених капіталовкладень, ніж на висококонкурентних ринках Євросоюзу чи США. Проте західні ТНК дуже рідко наважуються купити українські заводи – надто великі ризики. Вкрай складна податкова система та фактично недієва судова, зацментовані корупцією, відлякують інвесторів. А ось для північних сусідів такі ризики були, є і, напевно, ще тривалий час залишатимуться звичними.

Політична лояльність уряду Миколи Азарова та президента Віктора Януковича до Кремля

видається очевидною, тож можна очікувати чергових поступок. Однак українська влада зараз опинилася в досить пікантній ситуації. Росія в обмін на знижку на газ продовжує вимагати економічних поступок, однак Києву давати вже нічого. Крім оформлення зроблених російськими пропозицій (так зване об'єднання компаній, що працюють в авіабудуванні, енергетиці, суднобудуванні тощо), Україна може запропонувати небагато: все ще державні Укртелеком, Одеський припортовий завод,

повернути на Кременчуцький НПЗ татарських акціонерів... Нові пропозиції Кремля однозначно вже зачіпатимуть інтереси українських олігархів. А історія з середньоазійським газом показала – найвмири були ті представники українського бізнесу, котрі вважали, що в обмін на національні інтереси вони зможуть одержати від Росії економічні поступки на її території. Не дивно, що вже заговорили про певне невдоволення новою владою представниками великого бізнесу, які її підтримували. ■

ПОГЛЯД

АНТОН ФІЛІПЕНКО,
завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка:

Влада РФ і російський великий бізнес зазвичай діють узгоджено. Цей тандем не завжди дотримується правил прозорості конкуренції, притаманних західним компаніям. Політична настанова російської влади полягає в тому, що РФ є самодостатньою країною і не інтегруватиметься до світового господарства, водночас росіяни прагнуть активно працювати на всіх його полюсах. Цю концепцію зрозуміли в ЄС і вже вживають запобіжних заходів для обмеження проникнення російського капіталу в стратегічні сектори економіки. Україна теж має бути обережною. Потрібно законодавчо встановити граничні частки участі іноземного капіталу (зокрема, російського) в банківському й енергетичному секторах, АПК та промисловості. Українська влада не повинна забувати про пріоритети національного капіталу. Тим більше що вітчизняна економіка не має особливого зиску від співпраці з російським бізнесом, який або не поспішає, або не здатний оновлювати основні фонди українських підприємств, впроваджувати інноваційні рішення тощо. Ця співпраця тільки законсервує відсталість нашої економіки. При цьому є ризик втратити незалежність у реалізації економічної політики, зокрема в енергетичній галузі.

ВОЛОДИМИР ДУБРОВСЬКИЙ,
старший економіст центру соціально-економічних досліджень CASE Україна:

Експансія російського капіталу є одним із ключових завдань зовнішньої політики РФ, і в цьому процесі більше політичних мотивів, аніж економічної доцільності. Ідея відновлення господарських зв'язків із колишніми республіками СРСР має поміж російського населення серйозну підтримку, відповідно реалізація рішень у цьому напрямку є доволі ефективним політичним інструментом. Потрібно розуміти, що великий бізнес у Росії є більш залежним від влади, ніж в Україні, й отримує привілеї на внутрішньому ринку за умов придбання невігідних або ризикових активів поза його межами. Особливо це стосується стратегічних активів, за допомогою купівлі яких Росія прив'яже до себе колишні союзні республіки: насамперед придбанню підлягають підприємства, діяльність яких пов'язана із забезпеченням інфраструктури, здобуттям та розподілом енергетичних ресурсів. Таким чином, владу РФ цікавлять угоди в енергетичній, телекомунікаційній, фінансовій галузях, себто в таких, закриття бізнесу в яких зашкодить не тільки власникові, а й пересічним громадянам. Саме тому європейців бентежить присутність росіян на згаданих ринках, адже в цьому випадку російська влада може використати бізнес для політичного шантажу.

ВАСИЛЬ ЮРЧИШИН,
директор економічних програм Центру Разумкова:

Не потрібно ані применшувати, ані перебільшувати ризики, пов'язані з приходом російського капіталу в Україну. Є таке правило: капітал притягує капітал. І якщо відбуватиметься приплив ресурсів із РФ, то країною зацікавляться й інші інвестори. При цьому залишається відкритим питання встановлення зрозумілих і недискримінаційних правил гри нашою владою. Зараз головним інвестором в Україну є Кіпр, але ми маємо розуміти, що походження цього капіталу, звісно, українське або російське. З огляду на це чим більше буде зрозумілість та прозорість у фінансових відносинах між РФ і Україною, тим краще для обох країн. У сучасному світі походження капіталу є не дуже вагомим. Варто враховувати лише політичні ризики у разі придбання інвесторами великих державних підприємств рівня НАК «Нафтогаз України». Також важливим є питання репатріації прибутків, але і в цьому випадку все залежить від нашої держави – в країні мають бути створені такі інвестиційні та податкові умови, щоб бізнес будь-якої національної належності залишав гроші на нашому ринку, а не виводив ресурс, наприклад, до офшорів.

Felicity
ресторан

Працюємо для Вас
24 години на добу

ЛІТНЯ ТЕРАСА
ВІРТУОЗ ФРАНЦУЗЬКОЇ КУХНІ АНДРЕ ПЕЛЬТРЕ
З СЕЗОННИМИ НОВИНКАМИ МЕНЮ
м. Київ, вул. Городецького, 5
Телефон: 279-5462, 279-6822
у житті-як у кіно...

10 Всеукраїнський конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс
та пісенної лірики про кохання

«КОРОНАЦІЯ СЛОВА — 2010»!

Коронація
слова

Шановні лауреати, дипломанти та члени журі

**10 червня о 16.00 відбудеться Ювілейна Урочиста Церемонія Нагородження
Всеукраїнського Літературного Конкурсу «Коронація слова» та Літературний бал
присвячений 10 річниці конкурсу.**

Дійство проводитиметься за адресою: м. Київ, проспект Перемоги, 40-Б
(ст. метро "Шулявська", Парк ім. О. С. Пушкіна) у виставковому залі ACCO International.
Будемо раді вітати Вас на нашому святі. Просимо заздалегідь замовити безкоштовні
запрошення, за якими здійснюватиметься вхід на захід.

Бронювання запрошень за телефоном: (044) 362 43 43.

ІНТЕР

Тижень
www.tyzhень.com

АРХІПЕЛАГ РОСІЙСЬКОГО БІЗНЕСУ

КОМПАНІЯ-ВЛАСНИК

- Група ВТБ
- Банк Москви
- Сбербанк Росії
- Внешнекомбанк
- Альфа-Груп
- Російська група «Юнимилк»
- Біржа ММВБ
- Біржа РТС
- МТС
- РусАл
- Група «Енергетичний стандарт»*
- Євраз Груп
- ТНК-ВР
- Смарт-груп
- Лукойл
- Сіті Транспорт груп
- VS Energy
- Газекс-Україна
- Група інвесторів

* Обленерго – разом із «Приват»

■ Області, зайняті російським бізнесом
■ Області, вільні від російського бізнесу

Підприємства ГМК, кольорової металургії Нафтопереробний завод Електроенергетика Суднобудування Телекомунікації Хімічна промисловість Газопостачання

1 Київ та Київська обл.	9 Донецька обл.
2 Чернігівська обл.	10 АР Крим
3 Сумська обл.	11 Миколаївська обл.
4 Полтавська обл.	12 Одеська обл.
5 Луганська обл.	13 Кіровоградська обл.
6 Дніпропетровська обл.	14 Закарпатська обл.
7 Херсонська обл.	15 Львівська обл.
8 Запорізька обл.	16 Житомирська обл.

електронна версія - www.ut.net.ua

Олег Дє ріпаска Владімір Євтушенков Александр Катунін Константін Коріщенко Вадім Новінській Роман Горюнов Вагіт Алєкперов Ігор Чуркін Олег Чуркін

ІНСТРУМАНТАЛ: ТАВЛЮ ДІХАН ТА ДАВІД ПІЦ

ЯНУКОВИЧ. Без планів щодо України

Рішучість нової влади приховує страх перед помаранчевою більшістю країни

Автор:
Андрей Еліаш

Віктор Янукович міцно вхопив владу в Україні. В експрес-темпі сформував уряд, склепав парламентську більшість та підпорядкував собі Конституційний Суд. Наразі ж поки не має плану, як влаштувати державу. Знає лишень, що має бути інакше, ніж за помаранчевих. Замість економічного й політичного хаосу – стабільність, у закордонній політиці – прагматизм замість романтизму. В історичній політиці та національному питанні повернутися до пострадянської «золотої середини». Демократії має бути стільки, щоб забезпечити тривалість владарювання принаймні на дві каденції. В економіці вирішальними повинні бути інтереси великого капіталу. На міжнародній сцені пануватиме дружба з Росією, прикрита нібито балансуванням між Москвою і Заходом.

Проте плани Януковича може перекреслити Росія. Вона не хоче, платити поступками в економіці за ідеологічне зближення. Вона хоче набагато більшого. Нарешті США не мають наміру допустити, щоб Україна випала з гри в Східній Європі, зрікаючись незалежності на користь Кремля. Передусім же – суспільство: більшість українців сприйняла зміни, які настали після Помаранчевої революції. Якби не гостра суперечка Тимошенко та Ющенко, лютневі вибори виграла б прем'єр.

РЕВАНШ

Янукович намагається робити все, щоб задовольнити своїх прихильників. Його не обходить думка іншої частини суспільства. 65-ту річницю закінчення II Світової війни відзначали в старому стилі, за участю російських та білоруських військ. Новий президент прагне символічного. Ідеологи Януковича твердять, що за помаранчевих чимало українців відчули себе за бортом громадянської спільноти. Тому нині ідеологічний маятник повинен максимально хитнутися в інший бік [...]. «Українська Україна», як кажуть у Києві, має відчутти, що перемогла інша – пострадянська та орієнтована на Росію.

Правлячу коаліцію сформовано з порушенням Конституції, за якою більшість твориться не окремими депутатами, а фракціями. Місцеві вибори перенесено на наступний рік, змінено також усю управлінську адміністрацію. Уряд Тимошенко звинувачують у розбазарюванні суспільних грошей. Екс-прем'єрку викликали до прокуратури після відновлення слідства проти неї, закритого кілька років тому. Гасло Помаранчевої революції «Бандитам – тюрми!» нова влада хоче застосувати проти її вождів.

Янукович прагне змінити Конституцію, бо хоче мати більше впливу і влади. Це перед президентом, а не перед більшістю в парламенті має відповідати уряд, у формуванні якого вирішальний голос матиме глава держави. Пропорційну систему повинна змінити змішана, що дозволить утримати парламент-

НЕ В СВОЇЙ ТАРІЛЦІ. Янукович знаходиться у значно гіршому становищі, ніж його попередники на президентській посаді

ську більшість і після виборів, запланованих на 2012 рік.

Опозиція змушена відступати. Помаранчеві не об'єдналися навіть тоді, коли влада вирішила продовжити оренду Севастополя [...]. У цій ситуації зростає значення крайніх сил, зосереджених навколо націоналістичної партії «Свобода». Зиск має зрештою влада, оскільки в очах світу та значної частини власного суспільства виглядає гарантом спокою та стабільності [...].

З РОСІЄЮ ВАЖЧЕ, НІЖ ВИДАВАЛОСЯ

Коли журналісти двох телеканалів підняли протест, із Банкової запевняли, що не мають нічого спільного з цензурою. Небагато хто в це вірить, пам'ятаючи шори, накладені на медіа перед революцією. Надія на журналістів, підтримку опозиції та міжнародну солідарність. Голосу з-за кордону Янукович передусім не може ігнорувати – інтеграція з Європою не зникла зі списку його пріоритетів. Ще цього року він хоче вийти на підписання умови про асоційоване членство України в ЄС. Євроінтеграції вимагає великий капітал. Утрату

ФОТО: REUTERS

шансів наблизитися до Європи не сприйме більшість суспільства. Відмови України від поглибленої співпраці з ЄС не хоче також Вашингтон, від якого залежить надання кредиту МВФ, а без \$20 млрд українська економіка не підніметься.

США поки що спокійно спостерігають за потеплінням на лінії Київ–Москва. Не турбує їх і те, що Україна припинила спроби вступити в НАТО. Вони вдячні Януковичу за те, що він позбувся високозбагаченого урану для потреб українських атомних станцій, замінюючи його низькозбагаченим із Росії. Проте Вашингтон вважає, що Київ, навіть поступаючись Москві, мав би зберегти суверенність України.

Наразі переговори України з Росією після початкової ейфорії, спричиненої угодою «газ за флот», загальмували. Москва не хоче зміщувати політику та економіку, на що сподівався Янукович: підтримав російську концепцію безпеки в Європі (т. зв. доктрину Медведєва), задекларував спільні кроки в басейні Чорного моря (що означає закінчення союзу Києва з Грузією) та в Придністров'ї. Погодився та-

кож на ширше залучення російського капіталу.

Однак росіяни насправді хочуть отримати Нафтогаз та газотранспортну систему з її величезними сховищами. Вони не задовольняються появою тристороннього консорціуму з Європою. Їхньою метою є також українська енергетика, авіабудування, телекомунікації та поклади урану. Українцям передано список підприємств, які зацікавлена перейняти російська сторона. Російські компанії в Україні мав би оберігати імунітет на кшталт дипломатичного. Любов до Росії вимагає доказів та жертв, ніби промовляють Януковичу Путін та Медведєв. Російський тандем хоче капітуляції Києва й реваншу за Помаранчеву революцію. На спільній прес-конференції з російським президентом Янукович покаржився, що не може працювати в темпі, заданому партнерами. У відповідь почув, що це властивий темп, бо ж треба відпрацювати п'ять утрачених років.

НИТКИ З ПРАГМАТИЗМУ

Жорсткі реалії української політики. Подібний тест складала попередники Януковича, але його ситуація значно гірша. Він не має здібностей Кучми в його балансуванні між Заходом і Москвою. Він не Ющенко, якого спершу надихав революційний запал співвітчизників та Заходу й ненависть Москви. Він не може розраховувати на підтримку Польщі як адвоката України у відносинах із Заходом.

ЗГОДА НА ДИКТАТ МОСКВИ МОЖЕ ПОЗБАВИТИ ЯНУКОВИЧА ВЛАДИ ЩЕ ДО ЗАВЕРШЕННЯ КАДЕНЦІЇ

Радослав Сікорський оголосив, що «романтичний період» у стосунках із Україною завершено.

Янукович прийшов до влади під гаслами прагматизму. Почувався сильним та впевненим у допомозі братньої Росії. Забув, але радше не знав, що політику твердого розрахунку втрат і здобутків на міжнародній арені можуть дозволити собі лише сильні, дозрілі й переконані у власних перевагах держави. Україна не є сильною, її політична еліта не є

дозрілою, не має достатньо приводу, щоб зачарувати інших. Україна перетворилася на зайвого учасника чотирикутника Вашингтон–Москва–Берлін–Варшава, який вирішує ситуацію в нашому регіоні. Врешті не назвеш прагматиком керівника, який на одній шальці терезів ставить ціну газу та фундаментальну проблему безпеки своєї країни.

Янукович у пастці: Захід в обмін на допомогу у витягуванні з кризи української економіки вимагає реформ. Росіяни реформ не очікують, а прагнуть політичного підпорядкування. Поки що над Дніпром нічого не вирішено. Україна ще не втратила незалежності й остаточно не розпродала Росії стратегічних підприємств. Пішла на поступки в закордонній політиці та безпеці, але ще відіграє достатньо самостійну роль.

Янукович не боїться підпорядковуватися Москві – він виріс у середовищі, для якого це було природним. Поволі, однак, він починає розуміти – згода на диктат Москви може позбавити його влади, й ще до завершення каденції. Втрату суверенітету України не пробачить йому більшість українців, і не лише з Галичини.

Партія регіонів ніколи сама не відповідала за українську державу. Навіть коли Янукович двічі був прем'єром, мав над собою Кучму або Ющенка. Після швидкого захоплення влади та реваншу вже помітна програмна безпорадність нового президента. Немає ніяких планів щодо вирішення проблем ввіреної йому держави. Коли в Росії триває суперечка навколо модернізації й демократизації, нова влада в Києві законсервовує неефективні галузі промисловості й гвалтує Конституцію. В Росії вирішено обережно відвертатися від сталінізму, а в українському Запоріжжі постає пам'ятник Сталіну. Над Дніпром знищують досягнення свободи, українського національного відродження та прозахідного курсу попередньої влади.

Янукович і його команда діють із залізною рішучістю, наче хочуть показати, що прийшли надовго. Швидкість та безпардонність приховують, однак, страх перед помаранчевою більшістю суспільства. ■

© Gazeta Wyborcza

Уроки російської корупції

Запозичивши економічні схеми з Росії, Віктор Янукович може перейняти й політичний стиль режиму Владіміра Путіна

ФОТО REUTERS

Автор:
Матвій
Ганапольський

Є така філософська мудрість, що виражається в запитанні та відповіді:
— Чим відрізняється мудра людина від розумної?
— Мудра знає, що можливо все.

Якось не вірилося й не гадалося, що події в Україні розвиватимуться саме так, що ті, хто недавно з помаранчевим прапором у руках керував країною, тепер заявляють, що вона заледве не втрачає незалежність та «під корінь продається Росії».

Так, можна констатувати, що в житті, особливо політичному, може статися все, але це не погано й не добре, адже несподівана зміна влади та зміна курсу — обов'язкова частина пакета під назвою «реальна демократія». За що боролись, на те й напоролись.

Однак щільне економічне зближення двох країн, яке само по собі може бути й позитивним, дозволяє поставити запитання: чи може Віктор Янукович, окрім пропонуваного йому економічних моделей, скористатися також політичними моделями. Відповісти на це важко, проте російський досвід надто вже привабливий, тож певні прийоми Янукович уже застосовує.

У деяких публікаціях я вже аналізував те, як саме було продовжено термін перебування російського Чорноморського флоту в Севастополі. Спершу його «протиснули» в Раді під вибухи петард та біжку з опозицією, використовуючи більшість. А згодом сам президент прокоментував цей факт: «ті, хто проти, ті вороги України». Від цієї фрази опозиція відмахнулась, а даремно.

Ця заява в політичному значенні набагато важливіша, ніж сама угода по флоту, бо ж Янукович публічно заявляє, що в Україні немає опозиції, а є вороги. А це може порушити дикуватий, але таки баланс між різновекторними політичними силами

України. Так чи інакше, до цієї заяви протилежну думку якось враховували. Але переведення опонентів у категорію ворогів може означати початок застосування російської тактики пошуку внутрішнього ворога та повного несприйняття іншої думки.

У світлі подібних заяв опозиція повинна передусім займатися не стільки флотом, як власною політичною долею. Бо коли вона планує завтра здійснити переворот, це одне. А якщо хоче брати участь у політичному процесі як цивілізований опонент та очікує подібного ставлення до себе, то необхідні термінові й наполегливі переговори з Януковичем для визначення чітких процедур врахування опозиційної думки згідно з Конституцією.

Інакше далі все відбуватиметься за російським сценарієм — опозиція протестує, а влада її ігнорує, просуваючи будь-яке рішення через більшість у Думі. І не варто сподіватися, що завтра щось само собою зміниться. Немає нічого стабільнішого за авторитаризм, і російський досвід яскраво про це свідчить. Про нього слід сказати окремо.

Думаю, якщо назвати модель нинішнього російського політичного режиму «корупційною стабільністю», ніякого перебільшення не буде. Владімір Путін перейшов у прем'єри, проте лише зараз стало зрозумілим, яку систему він вибудував. Призначення ним на ключові посади своїх друзів із Петербурга та ФСБ призвело до неочікуваних результатів: об'єкти стали суб'єктами. Ті, хто мав забезпечити стабільність та правопорядок, стали найбільшими хабарниками й рейдерами.

Невідомо, чи піде Путін у 2012 році на президентство, тому ситуація спонукає його оточення поводити себе так, як говорять у рекламі: «Бери від життя все!» Про зухвалі побори з боку чиновників, про захоплення ними приватного бізнесу з допомогою МВС

і ФСБ усім відомо; газети публікують величезні статті на цю тему; в інтернеті можна побачити безпосередні звернення до президента Дмитрія Медведєва від постраждалих, де вони прямо називають прізвиська злочинців. У відповідь – презирлива мовчанка Путіна та безсиле мовчання Медведєва. Укази президента, що стосуються реформування правової системи, відверто ігнорують суди (зокрема це стосується долі бізнесменів Євгенія Чичваркіна та Міхаїла Ходорковського), так само як його накази про звільнення злочинців зі структур МВС – усі сидять на своїх місцях. Причина такого становища варта окремого аналізу, але врешті важливі не причини, а результат – у Росії реально діє та процвітає корупційна диктатура.

І немає нічого стабільнішого за цю модель влади, бо вона ґрунтується не на комуністичній ідеології, що мала хоч якісь ідеали, а на грошах.

Цей сценарій відомий кожному російському бізнесменові: тебе арештовує продавець МВС за фальшивим звинуваченням купленого слідчого. Потім продажний суддя виносить тобі постанову, за якою до суду ти маєш перебувати під вартою. Там, у СІЗО, до тебе приходять той самий слідчий і спокійно пояснює, що він не провадить слідства, а просто підпише те, що йому принесуть. Він просить тебе подумати про дітей та віддати бізнес. Якщо ні, то буде вирок – 5–7 років в'язниці. Й навіть коли ти вийдеш умовно-достроково, це тобі не допоможе – бізнесу вже не буде.

Скаржитися немає сенсу – операцію покривають вищі чиновники МВС, а збирання компромату та спецоперації з вилучення документів, із підкидання наркотиків та навіть із ліквідації контролюють вищі чиновники ФСБ. Слухняне ж телебачення висвітлює події саме так, як це потрібно корупціонерам.

Брудна влада? Так.

Росія дійшла до ручки? Так.

Путін у долі? Невідомо.

Медведєв слабкий? Невідомо.

Коли це все зміниться? Невідомо.

Як таке взагалі може бути?

А ось так!

Ми вже говорили, що може бути все. Факт залишається фактом – путінська стабільність обернулася грабунком країни в масштабах, які й не снилися ельцинському оточенню.

Проте, нагадаю, ми почали з України. Головна проблема, яка перед нею стоїть – чи призведе злиття економічних моделей двох держав до зближення політичних моделей. Російський приклад дуже привабливий, а всі розмови про «особливий український потяг до демократії» не більше ніж міф. Достатньо хоча б невеликого економічного зростання та малюсінкого підвищення добробуту українських громадян, як Янукович будуть видані народні індульгенції на його дії. Так само, як Путіну. Янукович уже на повну використовує путінський лексикон, уживаючи наліво й направо словечка на кшталт «вертикаль» і «стабільність».

На жаль, у бідних країнах демократія завжди вироджується в корупційну диктатуру – це підтверджений політичний закон. За прикладамидалеко ходити не треба – Чавес, Ортега, Лукашенко, Кім Чен Ір. Ти задовольняєшся невеликим, бо захищати від диктатури тобі нічого. В тебе нічого немає, як і почуття господаря. Тому ти пасивний соціально.

Уже 10 років, як Росія потрапила в стан політичної коми та громадянської атрофії. Перед Україною така ж безодня розверзлася сьогодні. Тепер усе залежить, як не дивно, від української опозиції. Чи зможе вона організуватися й протиставити владі не крики, бійки та петарди, а легітимний контроль. Це дуже важко, але альтернатива тільки одна.

Бо інакше буде Велика Незалежна Українська Корупційна Республіка. ■

Зустрічайте! Дивовижні знижки!

159 грн
Нова ціна

266 грн
Стара ціна

КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ НАБІР
"ЗЕЛЕНІ ЧОЛОВІЧКИ"

599 грн
Нова ціна

1299 грн
Стара ціна

ВІБРО-АКУСТИЧНА
КОЛОНКА «I-mu T2»

259 грн
Нова ціна

453 грн
Стара ціна

КОМП'ЮТЕРНА
МИША "ЗЕБРА"

199 грн
Нова ціна

279 грн
Стара ціна

ВЕБ КАМЕРА
"КІНО"

159 грн
Нова ціна

259 грн
Стара ціна

СУМКА-РАДІО
"ДИСКО"

359 грн
Нова ціна

485 грн
Стара ціна

БУДИЛЬНИК ЩО
ТІКАЄ "Clocky"

299 грн
Нова ціна

498 грн
Стара ціна

ТАБУРЕТ "СУШІ"

599 грн
Нова ціна

999 грн
Стара ціна

USB ХАБ "МОТОР"

Та багато іншого ...

В Інтернет-магазині NEWTON
www.chudesa.com.ua
ціни нижчі на 5%!

Адреса магазинів NEWTON:

- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд» (044) 587-67-09
- ТРЦ «Караван», передкасова зона (044) 207-48-07
- ТРЦ «DREAM TOWN», 2-й поверх (044) 331-47-76
- ТВК «Глобус», 1-ша лінія (044) 371-18-79
- ТРЦ «SKY MALL», передкасова зона гіпермаркету «Ашан» (044) 495-49-76
- Корпоративні та оптові продажі (044) 585-97-29

Занедбана Росія

За два десятиліття без системних реформ та модернізації російські індустріальні містечка опинилися на межі виживання. Російською провінцією ширяться протести невдоволених

Автор:
Жанна Безп'ятчук

Фото:
REUTERS

Маленьке містечко Пікалеве в Ленінградській області, донедавна нікому не відоме, персоніфікувало ту хронічну, глибоку, сіру депресію, в якій упродовж останніх 20 років живе населення російських мономіст, тобто міст, які залежать від одного-двох містоутворювальних підприємств. А це щонайменше третина росіян. При цьому списки мономіст-невдах видозмінюються: за одними підрахунками їх налічується 235 по всій Росії, за іншими – 335, ще за іншими – до 1000.

ПО СПРАВЕДЛИВІСТЬ – НА ТРАСИ

Феномен Пікалева – це феномен містечка, де всі звикло зранку йдуть одними й тими самими заводсько-фабричними маршрутами, де гарячу воду й тепло в квартири постачає місцева ТЕС, що повністю зав'язана на містоутворювальному підприємстві, де прибутковість продовольчих магазинів прямо пропорційна дохідності головного підприємства. Радянська економіка, як відомо, цураючись будь-якої конкуренції, базувалася на принципі інтеграції виробничих ланцюгів і суміжності зусиль. Як наслідок виникали виробничі територіальні комплекси, навколо яких будували нові індустріальні міста. Після

розпаду СРСР ці ланцюги порвалися повсюдно, залишилися ті виробництва, що могли претендувати на отримання швидких не просто прибутків, а надприбутків. І це був перший удар по містах, які трималися на двох-трьох ключових заводах.

Далі, в 1990-х, Росія змарнувала свої шанси мобілізуватися для мінімальної модернізації та реформування економіки, які б урятували мономіста від занепаду. Потім на світових ринках пішли вгору ціни на нафту – й усі могли якийсь час не помічати ілюзорності добробуту міст на кшталт Пікалева чи Междуреченська. Й ось, нарешті, глобальна економічна криза виступила лакмусовим папірцем системних, структурних проблем мономіст. Але й за нових реалій місцева, регіональна та федеральна влади гасять муніципальні катастрофи в ручному режимі, звертаючи справжню увагу на проблеми людей лише тоді, коли останні у відчаї перекривають дороги. В умовах терпимої стагнації ніхто не хотів модернізувати економіку, в умовах кризи – всі борються за елементарне виживання. А вже як усі містоутворювальні підприємства стоять мертво, знетямлені люди починають діяти. Коли в 2009-му в Пікалевому зупинилися всі три підприємства, жителі міста спочатку штурмували місцеву адміністрацію, а потім перекрили федеральну трасу. Авто-траса чи залізниця стає єдиним аргументом тоді, коли на людей роками не зважають.

МЕНЕДЖЕРИ ЗІ СПА-САЛОНІВ

При цьому аргументи про містоформувальну роль підприємства новим власникам байдужі. На керівні посади вони призначають московських топ-менеджерів, які живуть у замських котеджах, ходять до спеціально зведених для них за кошти заводів спа-салонів і вираховують формули швидкої надприбутковості, зокрема за рахунок економії на людських ресурсах і відмови від запровадження нових технологій. Так, на прибутковій навіть в умовах світової кризи шахті «Распадська» в Междуреченську 20 гірників працювали за 40. Крім того, коли загальні правила

МЕЖДУРЕЧЕНСЬК, КЕМЕРОВСЬКА ОБЛАСТЬ, 14 ТРАВНЯ 2010 РОКУ

За шість останніх років у Междуреченську лише у великих аваріях загинули 170 гірників. 8 травня 2010 року на одній із місцевих шахт «Распадська» стався черговий вибух, унаслідок якого загинуло щонайменше 67 шахтарів. Гроші за свою працю гірники отримують не погодинно, а залежно від виконання встановленого плану. Європа та Північна Америка вже давно відмовилися від такого підходу, а в багатьох країнах його ніколи не застосовували. Прив'язка до плану змушує шахтарів гарувати понаднормово, замотувати датчики, що сигналізують про небезпеки аварій, скотчем, виконувати роботу за двох тощо. При цьому різниця між звичайною зарплатою шахтаря (у середньому 25 тис. руб.) і «стахановською» — лише 10 тис. руб. (тобто найбільше, на що можуть розраховувати гірники, — 35 тис. руб.).

Після трагедії на шахті «Распадська» 3,6 тис. осіб лишилися без роботи. На перший стихійний мітинг протесту шахтарів спровокував директор ЗАТ «Распадська» Геннадій Козовий, який заявив, що його підлеглі отримували по 80-100 тис. рублів, а тому не страшно, якщо вони в період простою шахти отримуватимуть 2/3 своєї зарплати. Обурені брехнею директора, 14 травня шахтарі вийшли на стихійний мітинг, вимагаючи від Козового, керівництва міста й області відповіді, що за 80 тис. рублів вони отримують (працівники «Распадської» прийшли на із квитанціями про зарплату розміром 15–25 тис. рублів). «Ми раби, справжні раби», — казали найсмівливіші мітингувальники. Не дочекавшись реакції влади, близько 200 осіб перекрили залізничний шлях Новокузнецьк — Абакан. Акцію протесту розігнав ОМОН, відтіснивши людей за допомогою щитів.

Влада намагалася замовчати інформацію про кузбасівські бунти. 15 травня в Междуреченську вводять план «Крепость» — перекривається в'їзд і виїзд із міста. Запроваджують жорстку цензуру на інформацію з Междуреченська. Модель власності шахти «Распадська» є прикладом уже класичної схеми віддалення російських стратегічних підприємств від своїх справжніх власників. Між ними й шахтою щонайменше три шари офшорів. Якщо їх розмотати, то структура прямого володіння цим підприємством виглядала б так: 20% — у вільному обігу на біржах, 40% поділені між топ-менеджерами, решта 40% через «Євраз Груп» належать олігархові Роману Абрамовічу (14,25%) і ще двом його партнерам. Шахта є прибутковою. У 2008 році її прибуток становив \$531 млн, у 2009-му навіть в умовах світової кризи — \$117 млн.

гри і в конкретній галузі зокрема, і в економіці в цілому непрозорі, кваліфікованість делегованих на стратегічні міські підприємства управлінців нічого не гарантує. Генеральним директором і одним із міноритарних співвласників «Распадської» є Геннадій Козовой, котрий має репутацію одного з найкращих менеджерів у масштабах усієї Росії.

Далі, за рідкісними винятками, соціальною інфраструктурою міст нові власники майже не опікуються. Сьогодні в Росії тільки говорять про те, що великий бізнес, який приходить у мономіста, має робити внески у формування інтегрованої (муніципальна плюс виробнича) системи охорони здоров'я та громадського транспорту. А тим часом середня тривалість життя російських чоловіків найнижча в Європі – 59 років, жінок – 71 рік. Алкоголізм, безробіття, виробничі ризики, брак нормального медичного об-

слуговування в провінції тягнуть цей показник униз.

Експерти нарікають також на те, що до певної міри в своєму жалюгідному становищі росіяни з мономіст винні самі. Люди не хочуть адаптуватися до нових реалій, не мобільні, не шукають роботи деінде, не набувають нових навичок, нічого не вивчають, а чекають, допоки держава чи власник-олігарх не спустить їм якийсь шмат ресурсів для прожиття. Більш діяльнісні та підприємливі для того, щоб вижити, вирушають у далекі світи. Але на якесь кардинальні життєві прориви спроможні хіба одиниці.

З іншого боку, позитивні приклади адаптації людей є. Приміром, росіяни з мономіст Далекого Сходу й Сибіру змогли організувати непоганий бізнес із постачання корейських і японських автомобілів. Але потім держава, апелюючи до інтересів російського виробника, підвищила ввізні

мити для іномарок. Інакше кажучи, інтереси олігархів від автопрому перемогли. Результат – масові заворушення у Владивостоку та інших містах.

ІННОГРАДОБУДІВНИЦТВО

Сьогодні в Росії циркулює кілька ідей щодо того, як треба піднімати з руїн мономіста з неефективними підприємствами. Дехто вважає, що потрібно заміщати імпорт товарів широкого вжитку з Китаю власним виробництвом, тобто будувати по одному компактному й технологічно простому виробництву в кожному містечку. Це підвищить рівень життя, але не модернізує економіки. Дехто вважає, що без тотальної реформи всієї економічної системи, її осучаснення підняти рівень і якість життя третини населення країни, яке проживає в занепадлих містах, не вдасться. Владіслав Іноземцев, директор Центру досліджень постіндустріального суспільства,

**ГОРНО-АЛТАЙСЬК,
АЛТАЙСЬКИЙ КРАЙ,
ЛИПЕНЬ 2009 РОКУ**

З початку 2009 року місцеве містоутворювальне підприємство ЗАТ «Магістраль», що будує мости, дороги та злітні смуги, відправило у вимушену відпустку або звільнило близько третини своїх працівників. На початку липня 2009-го працівники «Магістралі» кілька разів намагалися перекрити трасу, 10 липня на якийсь час їм це вдалося. Вони заблокували федеральну трасу М52, що веде з Новосибірська до кордону з Монголією. Люди вимагали роботи й виплати заборгованостей із зарплати. Тоді ОМОН силою витіснив працівників підприємства з шосе. З коментарів щодо конфлікту, які озвучили топ-менеджмент підприємства і представники регіональної влади, випливало, що світова фінансова криза була лише каталізатором кризи на підприємстві, а не першопричиною. Голова регіону Александр Бердников звинуватив керівництво ЗАТ «Магістраль» у маніпулюванні настроями людей у корисних цілях та неефективному управлінні. За словами ж директора підприємства Васілія Піряєва, винна в усьому саме регіональна адміністрація, яка не давала компанії замовлень, бо її чиновники розподіляли їх поміж «своїми» фірмами.

**ПІКАЛЕВО,
ЛЕНІНГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ,
ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ 2009 РОКУ**

Восени 2008 року в Пікалевому з населенням 20 тис. осіб зупинилися всі три містоутворювальні підприємства: «БазелЦемент-Пікалево», «Пікалевський цемент» і «Метахім». За деякий час зупинилася місцева ТЕС. 20 травня 2009 року після стихійного мітингу група пікалевчан штурмувала місцеву адміністрацію. Люди увірвалися на чиновницьке засідання. Але місцева влада намагалася завуалювати конфлікт. Не обійшлося без олігархічного чинника: власником підприємства «БазелЦемент-Пікалево» є приближений до Кремля російський товстосум Олег Деріпаска. Після того як 2 червня жителі міста перекрили федеральну трасу Нова Ладога – Вологда, катастрофу в місті приїхав гасити власноруч прем'єр Владімір Путін. А резолюцію щодо вирішення проблем містан підписували на капоті чиновницького автомобіля. Демонстративно перед телекамерами очільник російського уряду примушував Олега Деріпаску підписати новий договір щодо поставок нефелінового концентрату його підприємству. Серйозні проблеми в місті почалися ще 2006-го. До того вже порушилися всі територіально-виробничі ланцюги, що склалися за радянських часів.

назвав Газпром головним оплотом модернізації російської економіки. Відповідно без його реформування неможлива справжня економічна модернізація – й далі по ланцюгу. Дехто, як-от економіст Григорій Явлінський, вважає, що жодних системних зрушень в російській економіці не буде доти, доки не відбудеться політичної лібералізації й реформування.

А тим часом за президента Дмитрія Медведєва вже діє комісія з модернізації. На найближчі три роки на омріяну модернізацію економіки, зокрема виведення з хронічної кризи мономіст, виділено 800 млрд руб. У 2010 році на ці потреби виділили «аж» 27 млрд руб. Приміром, для виведення з кризи шахтарських містечок однієї Ростовської області в короткотерміновій перспективі, за підрахунками експертів, потрібно 50 млрд руб.

Деякі провінційні міста та селища російський уряд збирається піднімати, будуючи там технопарки й наукогради. Вже затверджено проект іннограда «Сколково» в Московській області, що має стати Меккою для західних технологій. Принагідно варто навести такий ціка-

іннограда. А загалом за проект із російського боку відповідає російський мультимільярдер, титановий король Віктор Вексельберг.

ЗАМІСТЬ ВИСНОВКУ

У цій картині реальності російських мономіст, як у дзеркалі, ми можемо впізнати свою українську стихію. Ті самі проблеми, ті самі структурні дисбаланси, та сама спроможність великого бізнесу в особі новочасних товстосумів робити забіги лише на короткі дистанції. Слова «модернізація» та «реформа» в нас також напрочуд популярні й широкоживані. Але зважаючи на монологічну констатацію прем'єра Миколи Азарова про те, що в Україні спільне з Росією майбутнє, важливо знати, яких «успіхів» реально досягла ця країна в справі побудови власного майбуття за два десятиріччя незалежного плавання. ■

ПЕРЕКРИТТЯ АВТОТРАС І ЗАЛІЗНИЦЬ Є ЄДИНИМ АРГУМЕНТОМ ТОДІ, КОЛИ НА ЛЮДЕЙ РОКАМИ НЕ ЗВАЖАЮТЬ

вий факт: близько 300 га, на яких будуватимуть «технологічну Мекку», – земля, що належить олігарху Романові Абрамовічу. На це вказує Станіслав Белковській, президент Інституту національної стратегії, як на ключ до розуміння мотивів, якими керувалися ті, хто визначав місце й умови зведення

ВЛАДИВОСТОК,
ПРИМОРСЬКИЙ КРАЙ,
14 ГРУДНЯ 2008 РОКУ

Протести у Владивостоці – дуже своєрідний випадок, що не підлягає логіці інших бунтів у російських мономістах. Тут ідеться про росіян, які, втративши роботу, спромоглися успішно адаптуватися до нових умов, але їхня «стабільність» була нетривалою. Жителі маленьких міст Примор'я змогли переорієнтуватися на постачання, продаж та обслуговування іноземних іномарок. Там за 15 пострадянських років склалася розвинена структура автобізнесу. У цій царині було задіяно близько 200 тис. осіб, зокрема майже всі жителі Уссурійська, Великого Каменя, Находки та ще кількох містечок Сибіру й Далекого Сходу Росії. Але наприкінці 2008-го російський уряд вирішив підвищити ввізне мито на іномарки, що автоматично призводило до зниження попиту на іноземні автівки й втрати єдиного заробітку для населення занепалих приморських міст. Жодних компенсаторних механізмів запропоновано не було. Тоді близько 1,5 тис. автомобілістів виїхали на акцію протесту, перекривши Корабельну набережну Владивостока та центральну вулицю Светланську. Наступну акцію протесту 21 грудня 2008 року розіграв ОМОН. Проблема не вирішено й досі. Спорадичні акції протестів підприємців-автомобілістів спалахують у різних російських регіонах.

СВІТЛОГІР'Я,
ПРИМОРСЬКИЙ КРАЙ,
ЛІТО 2008 РОКУ

Працівники міського гірничозбагачувального комбінату, що є приморською філією ТОВ «Руський вольфрам», оголосили безстрокове голодування. З 1800 мешканців селища Світлогір'я у збагаченні вольфраму задіяні понад 300 осіб. Раніше підприємство було прибутковим. Концентрація вольфраму в тухтешній руді надзвичайно висока – близько 6%. Видобуток цього металу є рентабельним уже за його концентрації на рівні 0,3–0,6%. Але власники підприємства занедбали виробництво, і це при тому, що продукція цього ГЗК – сировина для вольфрамівнісних сплавів, незамінна в атомній і космічній промисловості. Влітку 2008 року бунт місцевих жителів втихомирили, виплативши кожному з працівників по 7 тис. руб. (1800 грн). Однак восени – взимку 2008–2009 років люди знову залишилися без зарплати. За свідченнями лідера профкому працівників ГЗК Леоніда Отнякіна, після багатомісячних невиплат навіть мізерних зарплат мешканці селища реально голодували, залишаючи все, що в них є (картоплю з городів), дітям. Навесні 2009-го в селищі відбулися нові акції протесту. Досі невдоволене населення періодично заспокоюють незначними виплатами.

Остерігайтеся посмішки Кремля. Вона оголює зуби

Росія успішно відбілює свій імідж, ініціюючи діалог із донедавна незговірливими гравцями. Але її поступки – це тактика й тільки тактика

Автор:
Хенрік
Лільєгрєн,
шведський
дипломат

«Обличчя сучасної Росії – це усміхнене обличчя, – сказав президент Медведєв, – але інші держави мають усміхатися нам у відповідь».

Новини про відносини Росії з Заходом породжують найрізноманітніші спекуляції та коментарі. Як приклади можна навести новини про участь російських керівників у церемонії в Катині, про рішення оприлюднити документи, які проливають світло на радянські злочини, вбивства; новини про російсько-норвезьку домовленість щодо розмежування морського кордону в Баренцевому морі та в Північному Льодовитому океані, якій передували сорокарічні перемовини. До цього можна додати новини про успішні візити Дмитрія Медведєва до Норвегії та Данії, двох нордичних країн, з якими Росія дотепер не мала надто теплих відносин. До речі, це був перший візит такого рівня до Копенгагена ще з 1964 року. Понад усім цим вивершується, звісно, російське загравання з Польщею.

Дехто говорить про російську «миловидну офензиву». Дехто запитує, чи не маємо ми справу з « новою Росією»? Деякі експерти зауважують, що причину пом'якшення російських позицій у багатьох сферах варто шукати в порозумінні з адміністрацією Барака Обами щодо нового договору про СНО. Безперечно, його підписання нового договору про СНО дало змогу Росії відчутися себе знову великою потугою, співмірною зі США. Це також подарувало Росії впевненість у власних силах, потрібну для того, щоб очаровувати інші країни.

Але не можна не помітити, що президент Медведєв час від часу знову вдається до грубої риторики. Так, Дмитрій Саймс (американський експерт із зовнішньої політики, президент Центру Ніксона, видаєць журналу The National Interest. – **Ред.**), звернув особливу увагу на слова Медведєва про те, що Росія «плюватиме на те», що когось може турбувати її активне просування своїх інтересів у Латинській Америці. Йі це одразу ж після ядерного саміту в Вашингтоні.

Минулого тижня якісь пояснення новій моделі поведінки Кремля аналітики відшукали в документі, названому он-лайн виданням EU Observer «таємною стратегією Кремля». В ньому йдеться про те, що Росія повинна покращити свої відносини з країнами ЄС для того, аби врятувати свою економіку. Наскільки важливим є цей новий підхід? Вочевидь, якщо це ввійде у звичку росіян, то розмовляти про

взаємні інтереси та підтримувати контакти з Росією буде приємніше, принаймні для тих країн, які не стоять на заваді її прагненням домінувати на енергетичній сцені Європи.

Але в той час, як змінюється тактика, стратегія Росії залишається тією самою. Коротко кажучи, гранд-стратегія Росії – посилювати російський вплив як у глобальних масштабах, так і конкретніше – на пострадянському просторі.

За цим стоять змішані мотиви: постімперська ностальгія, одвічна російська фобія опинитися в оточенні ворогів; страх перед епідемією демократії та верховенством права; потреба контролювати енергетичні потоки до Європи й шире бажання, щоб інші сприймали Росію як одну з найбільших світових потуг та як беззаперечного регіонального гегемона.

Пригадую, Ола Ульстен, міністр закордонних справ Швеції, запитав на двосторонній зустрічі з делегацією СРСР міністра закордонних справ Андрія Громіка, чому Росія чинить тиск на Польщу. Той із кам'яним виразом обличчя відповів: «Якщо в когось виникають якісь питання щодо Польщі, я попросив би його подивитися на карту».

Давні геополітичні уявлення зразка XIX століття та ідеї холодної війни про потребу «формування дружній блок» усе ще домінують у російському стратегічному мисленні. Як кому реагувати на це, залежить від того, які відносини хотілося б підтримувати з Кремлем.

Власне кажучи, США та НАТО вже неодноразово відверто прогиналися, щоб завести дружній діалог із непривільним і недовірливим російським керівництвом. Побажання Медведєва відповідати Росії взаємністю, тобто усміхатися у відповідь, ні до чого не зобов'язує. Звісно, Захід має відповідати на дружні жести російської дипломатії якомога ввічливіше та конструктивніше. Однак ми маємо бути мудримися й пам'ятати старий лімерик (гумористичний п'ятивірш, що виник у Великій Британії, зазвичай у ньому обігрується нісенітниця. – **Ред.**):

*У Ризі жила чарівна-пречарівна леді,
Що їздила на тигрі, смугастому сері,
Вони повернулися з прогулянки,
У тигра в животі парфуми муляли.
Того дня тигр не потребував вже вечері.*

Усміхайтеся, але не їдьте на цю прогулянку. ■

Вперше
статтю
було
опубліковано
на сайті
Atlantic Council
<http://www.acus.org/>

ДРУГИЙ КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ

25 ТРАВНЯ - 1 ЧЕРВНЯ 2010

Кінопокази у кінотеатрах
Баттерфляй "Ультрамарин" та "De Luxe"

БАТТЕРФЛЯЙ

Детальна інформація на www.kievfilmfest.com

Автомобіль фестивалю
Vorsprung durch Technik

Офіційний
стиліст

DESSANGE
PARIS

Розміщує
готель-бутик

Маркетинг
партнер

Офіційний
медіа-партнер

МЕСНИКИ «СПЛЯЧОГО СТОРІЧЧЯ»

Тероризм у Російській імперії виник як спротив згортанню прав і свобод

Автор:
Сергій Грабовський

Що відбувається, коли влада цинічно вивисує себе над суспільством, ба більше – жорстоко переслідує вільнодумну й вільнолюбну молодь, котра щиро прагне прислужитися своїй країні? Коли після доби певної лібералізації настають сутінки поліцейського режиму? Коли зброя публічної критики, достатня для корекції владної політики за нормальних обставин, виявляється безсилою перед можновладним чудовиськом? Тоді, згідно з проникливим спостереженням Карла Маркса, політично активна частина суспільства розпочинає критику влади зброєю, намагаючись усунути одну брутальну матеріальну силу за допомогою іншої. А оскільки через політичну пасивність більшості суспільства здійснити революцію неможливо, критика зброєю здійснюється у формі терору, чи, як кажуть самі критики, партизанської війни.

У ПРАГНЕННІ ДО ВОЛІ

Лібералізація політичного життя в Російській імперії після поразки в Кримській війні 1853–1856 років сприяла пошквалюванню й інституціалізації українського руху. 1859 року в Санкт-Петербурзі виникла перша українська «Громада», заснована колишніми членами Кирило-Мефодіївського братства Тарасом Шевченком, Пантелеймоном Кулішем, Миколою Костомаровим та Василем Білозерським. Далі утворилися «Громади» в Києві, Одесі, Чернігові, Харкові, Полтаві, Єлиса-

ветграді та інших містах Наддніпрянщини. В Києві відкрилася перша в Російській імперії недільна школа для дорослих, створена громадівцями. Загалом третина недільних шкіл, відкритих у Російській імперії передусім для вчорашніх кріпаків та мешканців приміських селищ, припадала на українські губернії.

Влада дуже швидко реагує на небезпеку з боку «мазепинців». Восени 1862 року уряд закрив усі недільні школи, почав забороняти «Громади», і, нарешті, 20 червня 1863 року міністр внутрішніх справ Валуєв підписав циркуляр із заборороною видавати українською мовою пресу, шкільну та релігійну літературу. Але громадівці знаходять нове поле застосування зусиль. Вони започатковують кооперативний рух. Станом на 1870 рік в українських губер-

дженнях, пов'язують докупити три питання: політичне, національне і соціальне. Відтак народництво й українофільство на початку 1870-х в українських губерніях стали практично синонімами. Попри перепони, пишуться й перекладаються українською мовою книги та брошури, створюються медичні й навчальні заклади, триває розвиток кооперації. Що не можна видрукувати тут, друкують за кордоном: 1873 року за фінансової допомоги аристократки Лизавети Скоропадської-Милорадович і цукрового магната Василя Симиренка громадівці започаткували у Львові Літературне товариство імені Тараса Шевченка, й із того часу надруковані в Австро-Угорщині книжки та брошури успішно підривають російське самодержавство.

ХЛОПОЛЮБИ

А в першій половині та середині 1870-х на всій європейській частині Російської імперії розгорнулося явище, не зовсім точно назване «ходінням у народ». Тисячі юнаків і юнок – дворян та різночинців без будь-якого керівного центру – вирішили підняти народ із колін, просвітивши його. У відповідь імперія поводитьсь подикунському: арештовані понад 4000 осіб. Десятки тисяч молодих людей перебувають під гласним і негласним наглядом поліції. Роками без висування звинувачень молоді люди гниють і помирають від сухот у в'язницях. Лише в 1878–1879 роках частину заарештованих виводять на два процеси: процес 50-ти (в Москві) й процес 193-х (у Петербурзі). За цей час 97 ув'язнених померли чи

АНДРІЙ ЖЕЛЯБОВ, ПІД ПСЕВДО «ТАРАС», ПЛАНУВАВ ПІДІРВАТИ ОЛЕКСАНДРА ІІ КОЛО ХОРТИЦІ

ніях діяло 20 споживчих кооперативів – третина від наявних тоді в Російській імперії (включно з економічно найрозвиненішими Польщею, Фінляндією, Балтією).

Тоді ж, на початку 1870-х, на арену виходить нове покоління, свідоме життя якого припадає вже на період після самодержавної тиранії «Ніколая Палкіна» (царя Миколи I). На півночі імперії, в Санкт-Петербурзі та Москві, в молодіжному середовищі йдеться лише про соціальні питання, а ось «південці», незалежно від свого етнічного похо-

збожеволіли. Під час процесу 193-х помирають ще троє ув'язнених. Суд виносить вердикт: 28 осіб одержують каторгу (за пропаганду мирних, ненасильницьких дій, за просвітницьку діяльність) і аж 90 – виправдані. Розлючений тим, що під тиском громадської думки судді змушені були обмежити репресивні наміри, імператор Олександр II своїм указом відправляє 80 виправданих судом на заслання. Це той самий імператор, якого вважають «лібералом» і «реформатором». Але якщо це «лібералізм», то що ж тоді в Росії має вважатися державним тероризмом?

Інших, протримавши кілька місяців чи років без суду у в'язниці, милостиво «відпускають» під нагляд поліції. А що таке цей нагляд? Передусім знущання з людської честі та гідності, а ще – обмеження у праві на роботу. Тож не міфічне «розчарування в народі» підштовхнуло частину молоді до радикальних способів боротьби з владою, а сама влада. Паралельно розгортаються репресії проти всього українського. 18 травня 1876 року імператор підписав Емський указ, який забороняв театральні вистави, публічні промови та шкільне навчання українською мовою і навіть друкування українських текстів до музичних нот. Водночас розгортаються репресії проти кооперативного руху, який внаслідок цього занепадає аж до кінця XIX століття. За цієї ситуації дехто зі знаних діячів українського руху виїхав за кордон, інші обмежилися науково-культурницькою роботою. А от українська освічена молодь, не задоволена поміркованістю старшої генерації, почала шукати нові шляхи боротьби.

НА ГРОШІ ЛИЗОГУБА

1876 року ті, хто уникнув арештів, створили нелегальну народницьку організацію «Земля і воля» з філіями у великих містах України. Мета організації була начебто та сама – пропаганда серед селян передових ідей, освіта робітництва, боротьба за соціальні права – але радикальні настрої поміж молоді наростали. Змиритися, емігрувати чи перетворитися з еволюціоністів-

демократів на радикальних «руйнівників підвалин»? Значна частина освіченої української молоді пішла саме останнім шляхом, ставши основою створеної в 1879 році «Народної волі».

Проте й до цього саме українці взялися за зброю – спершу для оборони, потім для наступу на владу. Брати Дебагорії-Мокрісевичі, Бохановський, Стефанович, Кулябко-Корецький, Кравчинський, Ковалевська, Подолінський, Рашевський, Малинка, Ковальський, Засулич, Фроленко, Корба, Макаревич. «Чигиринська змова» 1877 року, коли до підготовки збройного повстання були залучені тисячі селян. Потужні підпільні гуртки в Києві, Харкові, Єлисаветграді, Чернігові, Полтаві, Херсоні, Миколаєві, Ніжині, Одесі, Кам'янці-Подільському та інших містах. Спадкоємець величезних статків Дмитро Лизогуб – головний фінансист терористів (чи, як пізніше вони стали звати себе, партизанів), Валеріян Осинський – ідеолог. 1878 рік. На державний терор народники відповідають терором проти нововладців, задіяних у злочинах проти молоді. Замах у Києві на заступника прокурора. Там же – вбивство жандармського офіцера барона Гейкінга. Спроби збройно відбити ув'язненого поблизу Харкова народника Войнаральського й засудженого в Одесі Ковальського. Знищення шпиків, яких таємна поліція імперії засилає до підпільних організацій.

1879 рік. У Харкові підпільниками забитий губернатор князь Кропоткін. Того ж року в Києві відбувається справжній бій між підпільниками та жандармами й викликаною на підмогу ротою Старо-Оскольського полку. Все це – ще до офіційного створення «Народної волі».

Від самого початку «Народна воля» вирішує бити в головну точку: якщо Росія – самодержавна монархія, то треба

Андрій Желябов.
Малюнок К.Є. Маковського.
26-29 березня 1881

знищити самодержцзя. Як людину, котра зрадила власні ж ліберальні реформи і розгорнула терор проти мирних пропагандистів, на цей час спричинивши смерть сотень молодих людей (на шибеницю в ці роки могли відправити – і відправляли! – за одну-єдину знайдену в тебе антиурядову прокламацію). Партія публікує вимоги до Олександра II у зверненні «Від Виконавчого комітету»: «Наше завдання – визволити народ, зробити його верховним розпорядником власної долі». Імператорові було запропоновано відмовитися від влади й передати її «Всенародним установчим зборам, обраним вільно за допомогою всезагальної подачі голосів».

УКРАЇНСЬКИЙ ВАРІАНТ

На відміну від російських народників, які панічно боялися політичних свобод і хотіли благ тільки «гнобленим класам», ошчасливленим революційною владою (на основі цієї схеми й виріс тоталітарний соціалізм), революціонери-українці брали за основу з українську (та європейську) політичну традицію пріоритету політичних свобод. Вони були соціалістами, але одночасно – прихильниками парламентаризму, свободи слова та друку, свободи віросповідання, нарешті, свободи національного самовизначення.

Фактичний лідер «Народної волі» Андрій Желябов (студентський активіст, потім учасник громадського руху, який розчарувався в недієвій словесній критиці і, як багато хто, взявся за зброю) називав своїх колег по Виконавчому комітету «переконаними автономістами» й вів мову про «розпад імперії на автономні частини». Желябов хотів реалізувати цю ідею через удар по центру імперської бюрократії, через скинення абсолютизму й скликання Установчих зборів, а українофіли-громадівці – через тривалу, копітку, еволюційну працю на ниві просвіти та благодійності – ось і вся різниця. А 1880 року партійна програма конкретизована: на уламках імперії створюється «Загальноруський союз», поділений на самостійні у внутрішніх справах області. Народи, які були насильницьки присєднані

СОФІЯ ПЕРОВСЬКА. Правнучка Кирила Розумовського покарала імператора за зраду лібералізму

до Російського царства, одержують право відокремитися чи залишитися в Загальноруському союзі.

Наскільки вони усвідомлювали себе українцями? Софія Перовська. Народжена в Петербурзі. Майже не була на власне українських землях. Але поліційні донесення свідчать: говорила «з виразним малоруським акцентом». Не з петербурзького ж вищого світу, в якому вона – графиня! – зростала, взявся цей акцент... Шляхтич Валер'ян Осинський. Цей, попри елементарні правила конспірації, як свідчить

НА ВІДМІНУ ВІД РОСІЯН, УКРАЇНЦІ-НАРОДНИКИ ОПИРАЛИСЯ НА ПРІОРИТЕТ ПОЛІТИЧНИХ СВОБОД

поліція, «демонстративно розмовляє по-малоруськи». А одесит Григорій Гольденберг за етнічним походженням – зовсім не українець. Та може видавати себе за малоросіянина, і, як свідчать поліцейські протоколи, «особливо любить співати малоруські пісні»...

Імператор відкидає вимоги народовольців. І вони починають справжнє полювання на нього. Андрій Желябов обирає місце, де має бути висаджено в повітря царський потяг: це місце під Олександрівськом (нині Запоріжжя), поблизу Хортиці. Символіка? Переконаний, що так. Адже партійне псевдо Желябова – «Тарас». Невдача? Ще замах. І ще один. І ще один. Нарешті 1 березня 1881 року замах, спланований Андрієм Желябовим, здійснений за допомогою бомб, виготовлених Миколою Кибальчицем, і керований Софією Перовською, правнучкою гетьмана Кирила Розумовського, виявився вдалим. Страчено російського імператора, який зрадив власні ліберальні настанови, дав старт розгулу «чорної сотні» й знищив у в'язницях сотні найкращих представників молоді.

Проте змусити капітулювати самодержавство «Народній волі» не вдалося. Хоча відомо, що Олександр III, здобувши владу, якийсь час коливався, а чи не дати державі Конституцію, чи не зібрати Земський собор, чи не припинити репресії – може, це не зруйнує, а зміцнить Росію? Але «чорна сотня» перемогла, а відтак почався новий тур нагінок і на все прогресивне, й на все українське. Та найстрашніше: загибель у боротьбі з самодержавством кількох сотень найкращих молодих носіїв щойно започаткованої модерної українськості на десятиріччя загальмувала національний розвиток України.

...То, може, не варто було братися за зброю, натомість терпляче знести моральні й фізичні знущання, емігрувати, а потім, колись, за кращих обставин знову підняти на щит ідеали вільнолюбної молодості? З прагматичного погляду це й справді так – бо ж у такому разі за часів нової хвилі лібералізації в Російській імперії наприкінці XIX століття українська справа мала б додатково кілька сотень, а то й тисяч ще не старих «багнетів» – їм би виповнилося лише по 40-50 років. Але – чи була б у такому разі та лібералізація? І чи зламани духовно люди могли б стати у пригоді українському рухові? ■

V ДНІ ПОЛЬСЬКОГО КІНО ЧЕРВЕНЬ 2010

ЗА ПІДТРИМКИ
СЕВАСТОПОЛЬСЬКОЇ
МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

ПЕРШИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ

ера
fm
www.radiopera.com.ua

ГЛАВРЕД

Тиждень

Day

ПОЛЬСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
КІВ

Institut Adama Mickiewicza
CULTURE.pl

КІНОПАЛАЦ

4-8.06

СЕВАСТОПОЛЬ

10-13.06

ДНІПРОПЕТРОВСЬК

11-14.06

КІВ

16-20.06

ПОЛТАВА

ІНФОРМАЦІЯ:

www.polinst.kiev.ua, (044) 278 1601

Слов'янська місія

Свято рівноапостольних святих Кирила і Мефодія, яке традиційні християнські конфесії відзначають 24 травня, в Україні трансформувалося у малозрозумілий день єднання всіх слов'янських народів

Автор:
Любомир
Белей

Байдуже, що назва «День слов'янської писемності та культури» має більше недоречностей, аніж слів: ще у советські часи для її творців було важливо вихолостити справжню сутність християнського свята рівноапостольних Кирила і Мефодія та затабувати велич їхнього просвітницького подвигу.

Дивовижно, але й нинішні (вчорашні також) українські «державники» не квапляться десоветизувати це свято, тому і далі послугуються звичними та зручними для них більшовицькими штампами. Крім того, вони намагаються використати авторитет святих Кирила та Мефодія для реалізації своїх політичних цілей. У їхньому – новому – прочитанні, виявляється, саме Кирило (в миру Костянтин) і Мефодій (у миру Михайло) створили «справжню» слов'янську, тобто кириличну, азбуку, хоча їхнім дітям була глаголиця; солунських братів, які жили ще майже за двісті років до церковного розколу, оголосили непримиренними борцями з католицизмом; приміром, Костянтиніві, який був світською особою, приписують християнізацію Закарпаття. На жаль, такі поширені твердження не мають нічого спільного зі справжньою духовною спадщиною великих апостолів слов'янства.

Щоб збагнути велич святих Кирила і Мефодія, достатньо

зіставити скупі факти їхньої біографії з результатами слов'янської місії. За мірками свого часу вони були дуже успішними людьми: греки родом, із сім'ї високопоставленого воєначальника, наближені до самого візантійського імператора, якого весь світ шанобливо величав Багрянородним. Костянтин та Мефодій погодилися очолити Великоморавську місію і виїхати

з Константинополя, тогочасної світової столиці, аж за межі ойкумени, тобто обжитого світу, до невідомої Великої Моравії, щоб допомогти місцевому люду організувати церковне життя рідною мовою.

Вони вирушили в далеку і небезпечну подорож на Велику Моравію, знаючи, що в невідомій та напівдикій країні на них не чекають ані високі посади,

ані почесні, ані багатство. Можливо, окрім суто християнських мотивів зважитися на таку небезпечну місію їх спонукали державницькі інтереси Візантії, проте гідним подиву стало вміння віддати «кесарю кесаре, а Богу Богове».

Коли 862 року на запрошення князя Ростислава брати прибули до Великої Моравії, щоб допомогти місцевим слов'янам не лише вирватися з п'їтьми марновірства, а й увійти до кола провідних країн того часу, вони одразу ж упряглися в каторжну працю. Про те, якою тяжкою та напруженою була слов'янська місія Костянтина та Мефодія, свідчать її неймовірні результати: створено першу слов'янську азбуку – глаголицю; закладено норми першої літературної мови слов'ян – старослов'янської; зроблено перші переклади основного корпусу християнської богослужбової літератури старослов'янською мовою; підготовлено десятки учнів, поміж яких ушавлені Климентій Охридський, Горазд, Ангелар, Наум, Сава та інші, що стали достойними продовжувачами традицій своїх учителів не лише у Великій Моравії, а й Болгарському царстві; завдяки неперевершеному дипломатичному хисту святих Кирила та Мефодія слов'яни першими в Європі з благословення Папи Римського здобули право говорити з Богом рідною мовою.

Слов'янська місія святих Кирила та Мефодія мала триумфальні результати, однак її переліг був далеким від триумфального. Підозри та звинувачення у ересі, вияви ксенофобії, хвороби й передчасна смерть Кирила в сорокатрирічному віці (Костянтин прийняв наше ім'я незадовго до кінця), переслідування та ув'язнення, катування Мефодія стали видимою частиною суспільно-побутового тла, на якому розгорталася тяжка, рутинна праця великих просвітителів слов'янства. Однак вони вистояли, бо не ставили жодних особистих корисливих цілей. Декларовані ними наміри були їхніми переконаннями: створити слов'янські переклади богослужбової літератури та дати можливість сло-

в'янам говорити з Богом рідною мовою. У часи середньовіччя це означало нечувану річ – дати вчорашнім язичникам змогу творити духовну культуру на рідномовній основі, що на цілі століття випереджало ідеї реформації та просвітництва.

Надзвичайно повчальною з погляду сучасності є поведінка святого Кирила під час диспуту з духовенством Венеції, що відбувся під час подорожі солунських братів до Риму. За свідченнями «Житія Кирила», у Венеції єпископи, священники, монахи накинулися, мов ворони, на Кирила, картаючи його за те, що він насмілювався перекласти Святе Письмо варварською мовою. Святий Кирило присоромив ревних охоронців правовірних традицій: «Хіба Бог не посилає дощ однаково для всіх? Або ж сонце не світить усім і всюди? Або не всі дихаємо однаково повітрям? Тож як не соромно вам визнавати лише три мови, а решту племен народів вважати сліпими і глухими». А на додаток святий Кирило дотепно назвав таких оборонців канонічності трьох мов пілатниками, бо, мовляв, священність старовірської, старогрецької та латини вони пояснювали тим, що напис на Гробі Господньому був виконаний за наказом Пілата саме цими трьома мовами. Таких неопілатів зустрінемо і в сучасній Україні: вони ж бо й досі часто впадають у мовну ересь і вже покликаються не на Пілата, а на різні Хартії та всує апелюють до демократичних принципів, зневажаючи рідну мову місцевої, слов'янської-таки людності та ревно оберігаючи імперський мовний простір.

Висока і благородна мета слов'янської місії, як і глибоко християнські переконання Костянтина і Мефодія, не дозволила втягнути їх у суперництво між Римом та Константинополем, що саме в часи патріарха Фотія набуло загрозливих виявів. Будучи наближеними особами до патріарха Фотія, який мав не найкращу репутацію в Римі, св. Кирило та Мефодій, як і належало у їхньому становищі, сміливо звернулися саме до Папи з проханням визнати їхні переклади богослуж-

Він (Кирило – Ред.) перекладав із грецької слов'янською церковні книги, а навколо нього збиралися юрби. Мали очі там, де колись мали роги, і, було се видно, підперізувалися зміями, спали головами на південь, а зуби, які випадали, закидали за свої хати

Милорад Павич
«Хозарський
словник»

ЗАВДЯКИ ДИПЛОМАТИЧНОМУ ХИСТУ СВ. КИРИЛА ТА МЕФОДІЯ СЛОВ'ЯНИ ПЕРШИМИ В ЄВРОПІ З БЛАГОСЛОВЕННЯ ПАПИ РИМСЬКОГО ЗДОБУЛИ ПРАВО ГОВОРТИ З БОГОМ РІДНОЮ МОВОЮ

бової літератури слов'янською мовою та висвятити учнів, яких вони підготували у Великій Моравії. Певна річ, ці проблеми їм набагато легше було б вирішити в Константинополі, у добре знайомого та прихильного до них патріарха Фотія. Однак залучення патріарха Фотія до справ Великої Моравії порушило б усталений паритет між Римом і Константинополем та поглибило б суперечності між двома християнськими столицями. Тому для досягнення мети св. Кирило та Мефодій обрали незмірно важчий шлях, який, утім, не загрожував церковній єдності.

Як вияв тонкого дипломатичного хисту, помножений на добру волю й глибоку повагу до західної традиції християнства, можна розглядати дарунок солунськими братами Папі Римському мощів св. Климента, які відшукав св. Кирило під час хозарської місії поблизу Херсонеса на території сучасного Криму. Добре розуміючи виняткову цінність своєї херсонеської знахідки, св. Кирило не

піддався егоїстичній спокусі залишити святиню в рідному Константинополі, а передав її в місто, де св. Климентові випало служити четвертим Папою Римським.

Нині, коли поствирборчу Україну розривають реваншизм переможців, розгубленість переможених та апатія «маленьких» українців, вочевидь, буде доречним спрямувати свій погляд до джерел сучасної слов'янської культури, зокрема української, до спадщини великих просвітителів слов'янства Кирила та Мефодія, що в умовах України-2010 є ефективною альтернативою недолугому прагматизму і панівній політичній доцільності. ■

Стоїк

Поет з Луганщини Василь Старун нині, як і в радянські часи, чинить спротив брутальній деукраїнізації краю

Автор:
Костянтин
Раковський

Слід визнати: пересічний українець має дуже приблизне уявлення про те, що таке Луганщина, – коли він, звичайно, сам не живе на Донбасі. Розбурхана алярмістами уява малює її як такий собі додаток до Донецька. А той для багатьох – уже готовий негативний стереотип: бандити, шахтарі, терикони, олігархи, темношкірі футболісти, бідність, пияцтво, руїна. Край, де українці почуваються пригнобленою національною меншістю, а на запитання «як пройти в бібліотеку?» без розмов дають межі очі. Зрештою, такі примітивні погляди просто шкідливі, адже їхнім носіям навіть на думку не спадає, що

тут може творитися українська культура.

У не таких уже й далеких від нас 1960-х роках Схід України був таким самим активним центром культурного життя, як і нинішній Захід. Із Донбасом пов'язані імена відомих українців Миколи Руденка, Івана Світличного, Василя Стуса, Василя Голобородька, Олекси Тихого, Івана Дзюби. А луганський феномен заслуговує на окреме дослідження.

МІЖ СЛОБОЖАНЩИНОЮ ТА ДОНЩИНОЮ

Найкраще розпочати з Біловодська. Це містечко на межі двох історичних земель, що утворюють нинішню Луганську об-

ласть, – Донщини та Слобожанщини. Це північ Луганської області, позбавлена великої індустрії та вуглевидобутку. Тут збереглися козацькі села, в кожному з яких мешканці, родичі вони чи ні, носять однакові прізвища: якщо в одному живуть усі геть чисто Волошини, то в іншому – Краснюки. Час тут плине неспішно й повільно, люди традиційно неквапливі. Звідси недалеко й до кордону, який проліг по Стрільцівському степу – краю байбаків, скіфських баб і типчаково-ковилової рослинності. Цей куточок Луганщини ніби призначений для того, щоб українці відкривали ту саму маланюкову «степову Елладу».

Приблизно так, як навколо Біловодська, виглядає назагал південно-східна вітчизна: степ і соняшникові поля, села з парканами з бутового каменю. За одним із них, у рубленій батьківській хаті в селі Данилівці живе Василь Старун – український літератор-шістдесятник, за першою професією молотобець. «Саме молотобець, у

ЗАБЛУКАЛИЙ АВТОБУС.
На іржавій ідеї комунізму Донбас заїхав на манівці

БІОГРАФІЧНА НОТА

Василь Старун народився 1953 року в селі Данилівка Біловодського району, де мешкає й нині. Навчався в Луганському педагогічному інституті. Працював у колгоспі, районній газеті. Автор дев'яти книжок, лауреат премії ім. Володимира Сосюри. Вірші Старуна перекладено англійською, італійською, польською та російською мовами.

ждному разі не плутати з ковалем», – уточнює він під час нашої зустрічі. Василь Володимирович – сива, усміхнена людина, з гордістю показує мені «Кору нації» – свою нову поетичну книжку.

«Біловоддя – це шамбала ще та, – Василь Старун бере містичну ноту. – Тут із-під гори б'є річка Деркул, тут написи палеоліту, тут крейдяні гори... Ну й сад скіфських баб у дворі місцевого педагогічного університету». Цих кам'яних баб тривалий час дбайливо збирав по степу Костянтин Красильников – чи не найавторитетніший в Україні дослідник камерізнної спадщини луганського краю, науковець Східноукраїнського філіалу інституту археології НАНУ.

В радянські часи той «чавунний прес історії», який пройшовся в добу індустріалізації всім Донбасом, майже не зачепив його слобідської частини. Біловодськ залишився осторонь і від кримінальних битв, які гриміли в перші роки незалежності на Донбасі. Зараз він населений переважно пенсіонерами – в тутешніх краях середній вік людей, певно, найвищий в Україні.

МИСТЕЦТВО ЯК ЗЛОЧИН

Хтось називає його «герметиком», хтось – «поетом спротиву». Хоча Василь Старун не толерує поняття літературних шкіл. Кожен сам по собі унікум, вважає він, позаяк і йому колись довелося боронити свою індивідуальність у протистоянні з радянським режимом. За невід'ємне право – жити в батьківській хаті в селі Данилівка й мислити по-українськи.

Цікаво говорити з людиною – очевидцем подій, про які більшість чули хіба що з закордонного радіо, більш посвячені – з самвидаву, й лише безпосередні учасники знали все. Прокурорські переслідування, судові процеси, утиски, зрада і мужність фігурантів тих подій виглядають ще дивніше, коли замислитися, наскільки абсурдні звинувачення висували їм в 1970-х. Фактично протест проти радянської системи зводився до бажання бути собою – українськомовним гуманітарієм.

«На початку сімдесятих років на Сході розгорнувся справжній погром української культури, який у сусідніх областях очолювали два Володимирі: в Луганську це був партійний керівник Володимир Шевченко, а в Донецьку – Володимир Дегтярьов, – згадує події 40-річної давнини Василь Старун. – Не те щоб і раніше нікого не хапали: в шістдесяті за «антирадянську агітацію» засудили й кинули до мордовських таборів Григорія Гайового. З приходом Маланчука (ідеологічного кремлівського наглядача. – Ред.) єдиним способом урятуватися була втеча з рідних місць. Хтось виїздив недалеко, як ось Юрій Павленко – до Алчевська. Хтось – до Києва або навіть до Баку. Мене ж тоді в один невеселий день викликали до відділу кадрів інституту, а фактично – до особиста (співробітник КДБ. – Ред.), який одразу ж заходився мене вербувати. Той лейтенант Іванов, очевидно, вважав себе великим літературознавцем, бо поцікавився моєю думкою щодо декадансу. А потім одразу ж перейшов до суворих радянських реалій, запропонувавши просто стукати на інших».

Загальна декларація прав людини, підписана й Радянським Союзом, визнавала за кожним право «вільно брати участь у культурному житті суспільства, втішатися мистецтвом». Проте так само, як свободу слова чи зібрань, це право комуністи брутально ігнорували.

«Загалом ми були людьми, відстороненими від держави, займалися мистецтвом для мистецтва, – вважає Старун. – Але ж і це дуже не подобалося державі». Ба більше: заняття українською культурою тоді межували з кримінальним злочином.

ПРОТОТИП РАЙСЬКОГО ПТАХА

Василь Старун змушений був покинути навчання у вишій і пішов освоювати робітничі спеціальності, працював у колгоспі. Саме це й потрібно було тій репресивній системі: перетворити мислячих людей на рабів. Сенс і мета її існування зводилися до того, щоб збити Луганщину культурно

ФОТО: В.УРЕСТАВ ГИРИЧ

убоگو, несамобутньою, шароварно-«інтернаціональною», зросійщеною. Однак режим своїм існуванням народжував протест. Дія викликала протидію.

«Творча молодь на той час якимось чином співпрацювала з місцевими малотиражними газетами. Була й Літературна студія імені Сосюри, де автори-початківці могли читати свої вірші. Зараз у луганського осередку Спільки письменників навіть немає свого приміщення», – каже Старун.

Так само в будагонах на Далекому Сході, а потім на шахті міста Перевальська й у колгоспі працював ще один луганський поет – Василь Голобородько. Нинішній лауреат Шевченківської премії, чий твір включено до багатьох європейських антологій, був вигнаний у 1967 році з Донецького, а перед тим із Київського університетів. За що? «За дії, не сумісні зі званням радянського студента». Цими діями були читання та розповсюдження книжки Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?»

За іронією долі, в 2002 році 56-річний Голобородько став магістром філології в стінах Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Й читання Івана Дзюби

тепер входить до обов'язкової програми цього вишу.

Похмурі протистояння поета й тоталітарної системи надихнуло кінорежисера Романа Балаяна зняти драму «Райські птахи», один із героїв якої навіть носить прізвище Голобородько. У фільмі майстерно передано атмосферу пізнього радянського застою: відкритих масових репресій нібито вже немає, але слухати закордонні радіостанції все ще заборонено, вільна думка живе лише на кухнях, за закритими вікнами, та ще пробивається на сторінках самвидаву. Друкувати свої твори зась – цензура... Щоправда, балаєнівському персонажу, письменникові Сергію Голобородьку режисер дав ще похмурішу долю, ніж прототипові: загибель у психіатричній лікарні. Хоча аж до кінця 1980-х такий розвиток подій міг бути цілком реальний для багатьох.

ОЛІМПІЙСЬКИЙ РЕЗЕРВ

Нині той-таки Василь Старун шукає свого читача безпосередньо в цих ковилових степах, вступаючи перед школярами, учнями профтехучилищ. «Я ніде не бачив уважніших слухачів, – запевняє він. – Сьогодні, як і півстоліття тому, Біловодськ і Луганщина загалом демонструють, з одного боку, тради-

МИТЬ ТРІУМФУ. Василь Старун приїхав із рідної Данилівки до столиці на презентацію своєї книги «Кора нації»

Василь Голобородько

ційну політичну байдужість, а з іншого – яскраві мистецькі прориви. Старше покоління літераторів друкується в більш-менш регулярному українськомовному альманасі «Бахмутський шлях». Молодші колеги згруповані навколо літературного об'єднання СТАН (див. **Тижень** №19/2010). Життя, одне слово, триває».

«До столиці з Донбасу і Криму Розпинаються хижі тенета...» Другорічники нищать країну – Україну врятовують Поети», – пише Василь Старун у своєму вірші «Капище Гета». Але при цьому відверто зізнається сам собі, що українське відродження – це далеко не те, що надихає нині пересічного жителя Луганщини.

«Українська культура й багато моїх земляків перебувають ніби в різних системах координат, – каже він. – Ось приклад: як сусіди почули, що я отримав премію (літературна премія імені Сосюри за 2010 рік. – **Ред.**), кинулися цю подію обмивати, це для них з'явився новий привід. Отаке й ставлення до літератури, та й не лише до неї. Навіть голосувати тут може одна людина за всю вулицю – й нікого в Біловодську це не дивує. Іде людина до дільниці, а її сусідка: та за вас уже проголосували! Й та спокійнісінько повертає назад, поратися на городі».

Чи багато змінили 19 років незалежності в цих краях?

«Великих змін у духовному житті Луганщини незалежність не принесла, – критично зауважує пан Василь. – Офіційні працівники культури недалеко відійшли від малоросійської шароварщини та народних хорів. У радах сидять ті самі колишні партійні інструктори, будинками культури завідують люди похилого віку, які не можуть уже вийти за межі певних маскультівських установок. Хоча в області є живе культурне українське життя. Діє під керівництвом Олексія Неживого «Просвіта», в Біловодську видає високого фахового рівня праці історик і дослідниця Голодомору Віра Анусова. Підрастають нові таланти. Ось випускниця біловодської гімназії Наталка Чірка перемагає на олімпіадах із мови, історії. По-моєму, вона сама ще недооцінює свого таланту». ■

Організатор:
Представництво
Європейського Союзу в Україні

- Посольство Республіки Болгарія
- Посольство Грецької Республіки
- Посольство Королівства Данії
- Консульство Ірландії в Україні
- Посольство Королівства Іспанії
- Посольство Італійської Республіки
- Посольство Королівства Нідерландів
- Посольство Литовської Республіки
- Посольство Великого Герцогства Люксембург
- Посольство Португальської Республіки
- Посольство Румунії
- Посольство Республіки Словенії
- Посольство Словачької Республіки
- Посольство Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії
- Британська Рада в Україні
- Посольство Турецької Республіки
- Посольство Угорської Республіки
- Посольство Французької Республіки
- Посольство Федеративної Республіки Німеччина
- Німецький культурний центр "Гете-Інститут в Україні"
- Посольство Фінляндії
- Посольство Чеської Республіки
- Чеський центр у Києві
- Посольство Швеції

ФЕСТИВАЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КІНО-2010

10-16 червня

у кінотеатрах "КИЇВ" та
"КІНОПАНОРАМА"

ЖУРНАЛ
ТОП 10

Тиждень

Корреспондент.net

kino-teatr.ua

ЖИТТЯ на згадку

ТІМ БАРТОН.
Американський режисер
цьогоріч очолив Каннський
кінофестиваль

У боротьбі політкоректності та мистецтва переміг Апічатпонг Вірасетакул, а українська стрічка шокувала безпорадністю російської глибинки

Автор:
**Катерина
Сліпченко,
Канни**

Фото:
Reuters

Після закінчення Каннського фестивалю та оголошення переможців світова кіноспільнота не лише дискутувала щодо щасливців, нагороджених пальмовою гілкою та іншими відзнаками, а й продовжувала тренувати артикуляційні навички. На початку імпрези всі ламали язика через назву ісландського вулкана Ейя-ф'ядлаекюдль, який зіпсував настрої та неабияк полоскотав нерви тим, хто прямував на 63-ті Канни. Згодом усі намагалися вимовити ім'я та прізвище пере-

можця – тайського режисера Апічатпонга Вірасетакула, як колись Акі Каурісмяки та інших, відзначених Каннами.

«ЗОЛОТО» ДЛЯ ДЯДЕЧКА
Апічатпонг Вірасетакул здобув «Золоту пальмову гілку» – головну нагороду фестивалю – за стрічку «Дядечко Бунмі, який пам'ятає свої минулі життя» (Loong Boonmee raleuk chat). Молодий режисер із Таїланду створив фільм у дусі містичного реалізму, несподіваний як за змістом, так і за формою. «Дядечко

Бунмі...» – кіно медитативне та умиротворене. Готуючись до смерті, хворий головний герой вирішує провести решту свого життя з родичами у невеличкому селі неподалік джунглів. До старого Бунмі приходять привиди (а може, й не примари – вирішувати глядачеві) покійної дружини та давно зниклого сина. Усі вони – і живі, і мертві – збираються за родинним столом, гортають альбоми з фотографіями та згадують... Однак якщо у когось виривають із пам'яті реальні події з минулого, то в дя-

дечка Бунмі – попередні життя. Цей дивний фільм виглядає чи то видінням, чи то казкою і водночас знятий як повсякденність. Стрічка настільки кінематографічна, що будь-яка розповідь руйнує притаманну їй дивовижну, екзотичну та водночас універсальну магію.

ХТО ЧЕМНІШИЙ?

Попри те що «Дядечко Бунмі...» знайшов палких симпатиків поміж шанувальників авторського кіно відразу після показу, ніхто не вірив, що саме цей фільм отримає «золото» Канн. Цього року на фестивалі справді відчувався дух змагання – виразного фаворита, як це було з торішньою «Білою стрічкою» Міхаеля Ханеке, не спостерігалось протягом усіх конкурсних днів. До того ж основна програма почасти грішила кон'юктурністю та надмірною політкоректністю – найпоширенішими «хворобами» сучасних міжнародних кінофестивалів.

Після того як журі віддало свій перший приз стрічці з Республіки Чад «Людина, що кричить» (Un homme qui crie) Махамата-Салеха Харуна, зала відчула, що розподіл нагород буде не менш політкоректним, аніж сам конкурс. Режисер звертається до теми громадянської війни в Чаді й стосунків батька та сина. До речі, тема батьківства помітно прervalувала у програмі Канн-2010, поступившись хіба що темі смерті (групів у стрічках було ще більше, ніж традиційно конфліктних стосунків батьків – дітей). Шістдесятирічний Адам мусить віддати сина до армії, оскільки влада закликає населення зробити «військове зусилля». Цей вибір стає справжньою трагедією для всіх учасників історії. Режисер фільму Махамат-Салех Харун знає військову тематику з власного досвіду – він воював і був поранений. Проте у фільмі його зображення людських проблем на тлі великого збройного конфлікту виглядає аж надто передбачуваним.

Гран-прі Каннського фестивалю також вручали за політкоректність. Французька стрічка «Про богів та людей» (Des hommes et des dieux) Ксав'є Бовуа розповідає реальну історію, що відбулася в Алжирі у 1990-х. Тоді ченців гірського монастиря захо-

пили у заручники, а потім вбили ісламські терористи. Історія справді трагічна, акторські роботи чудові, африканські пейзажі гідні найвищих оцінок. Але... Нудно і надто багато пафосу. Режисер ледь не на пальцях пояснює цілком зрозумілі речі. Французька преса назвала цю картину уроком толерантності, проте урок цей для молодших класів.

ВИРАЗКИ СУСПІЛЬСТВА

Приз за найкращу чоловічу роль розділили іспанець Хав'єр Бардем та італієць Еліо Германно. Перший – за «Кросу» (Biutiful) (у назві свідомо вжито помилковий варіант написання слова «краса») Алехандро Гонсалеса Іньяріту, другий – за «Наше життя» (La nostra vita) Даніеле Лучетті. Обидві стрічки оповідають про те, як корупція та кримінал втручаються у приватне життя героїв. Гонсалес Іньяріту, який після геніального фільму «Сука-любов» поміняв Мексику на Голлівуд, намагається догодити «і нашим, і вашим»: стрічка знята практично бездоганно, і якби він знайшов у собі мужність залишитися у площині лише родинної драми героя, то, можливо, святкував би перемогу. Проте, намагаючись бути «правильним», режисер напхав у свій фільм таку кількість кон'юктур, що віртуозне володіння ремеслом радше драгує, аніж захоплює. Даніеле Лучетті знімає не так майстерно, як Гонсалес Іньяріту. Проте і він зміщує акценти з життя героя, який втратив дружину і залишився з трьома дітьми на руках, у сферу корупційно-кримінальну, також поспішаючи приєднатися до модного каннського тренду: викривання мерзенних виразок суспільства.

Іранець Аббас Кіаростамі, чий фільм «Завірена копія» (Copie conforme) приніс приз за найкращу жіночу роль Жюльєт Бінош, натомість залишається дослідником приватного життя. Вишукана стрічка про те, як у невеличкому містечку в Тоскані зустрічаються мистецтвознавець (Бінош) та письменник (відомий оперний співак Вільям Шиммель) і починають розігрувати життя пари, яка нібито разом уже 15 років. У центрі фільму – міркування про співвідношення і стосунки оригіналу та копії. Щодо пере-

можниці, то це якісна, проте не найкраща роль Бінош.

У конкурсі значно вибивався з шереду «чемних хлопчиків» знаменитий французький актор Матьє Амальрік, який отримав приз за найкращу режисуру. Цього разу він презентував «Турне» (Tournee), свою четверту режисерську роботу. Амальрік у власному фільмі грає колишнього телеведучого, а нині продюсера кабаре «Новий бурлеск», який возить по всій країні стриптизерок, котрі танцюють у кулі, поїдають долари, витягують із душі шнурочки та роблять інші неймовірні речі. Фільм Амальріка та його героїв можна порівняти з плакатами та картинами Тулуза-Лотрека: він сміється над світом, про який розповідає, і водночас милується ним та співчуває йому.

Загалом журі, очолюване видатним Тімом Бартоном, гідно оминувало всі пастки, розставлені на його шляху доволі слабким конкурсом (звісно, як для Каннського фестивалю), проявивши і політкоректність, і радикалізм водночас. Поміж хороших, але не відзначених арбітрами робіт, залишилася стрічка Майка Лі «Ще один рік» (Another Year). Проте і тут журі можна зрозуміти: Лі хоч і зняв тонкий та вишуканий фільм, проте нічого нового ним не сказав.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕБЮТ

Цьогоріч Україна вперше брала участь у повнометражному конкурсі Каннського фестивалю зі стрічкою «Щастя моє» – дебютною ігровою картиною українського кінодокументаліста Сергія Лозниці, який нині мешкає в Німеччині. Фільм із бюджетом близько півтора мільйона євро спільного з Німеччиною та Нідерландами виробництва вже встигли порівняти з «Вантажем 200» Алексея Балабанова. Фільм Лозниці шокує, викликає бурхливі емоції, не використовуючи при цьому надмірного натуралізму й бутафорських засобів для зображення побутової «чорнухи», якими оперує Балабанов. «Спочатку я думаю, що це goad movie. Проте остаточно жанр я не можу визначити для себе досі. Тут є і «реалістичне кіно», й елементи гротеску, є навіть одна романтична сцена. Тож це еклектика», – каже ре-

ПЕРЕМОЖЦІ КАННСЬКОГО КІНОФЕСТИВАЛЮ- 2010

**Золота
пальмова гілка**
«Дядечко Бунмі,
який пам'ятає
свої колишні
життя» (Loong
Boonmee raleuk
chat) – режисер
Апічатпонг
Вірасетакул,
Таїланд/
Німеччина/
Франція/
Іспанія/Велика
Британія

Гран-прі
«Про богів
і людей»
(Des hommes et
des dieux) –
режисер Ксав'є
Бовуа, Франція

**Найкращий
режисер**
Матьє
Амальрік –
«Турне»
(Tournee),
Франція

Приз журі
«Людина, що
кричить»
(Un homme qui
crie) – режисер
Махамат-Салех
Харун, Чад

**Найкращий
актор**
Хав'єр Бардем –
«Кроса»
(Biutiful),
Мексика/Іспанія
Еліо Германно –
«Наше життя»
(La nostra vita),
Італія/Франція

**Найкраща
акторка**
Жюльєт Бінош –
«Завірена
копія» (Copie
conforme),
Франція/Італія/
Іран

жисер. Це історія далекоїбійника, який потрапляє в російську глибинку й зустрічає там різноманітних деградантів, схильних до насильства й практично позбавлених людської подоби. Жорстка картина, сконструйована з реальності та вигадок. Чудові діалоги та блискуча «документальна» операторська робота (над стрічкою працював румунський оператор Олег Муту, який зняв також «4 місяці, 3 тижні та 2 дні», що отримала «Золоту пальмову гілку» 2007 року) додають історії довершеності. Звісно, такий жорсткий погляд на Росію (та й на життя загалом) не міг не викликати експресивної реакції: одна з французьких газет назвала фільм «ударом по пиці, який нарешті може розбурхати конкурс». Фільм Лозниці й досі обговорюють, хвалять, сперечаються, закидають підкреслену антиросійськість. Одна з молодих російських критикес навіть звинуватила Лозницю в «західному замовленні» (хоча тоді з таким самим успіхом можна назвати антиросійською творчість Гоголя, Чехова, Платонова). Але головним є те, що стрічка гідно виглядала в Каннах і не залишилася непоміченою, як це трапляється з певним відсотком фестивальных фільмів.

Поза конкурсом пройшла й прем'єра «Шантрапи» Отара Іоселіані, до створення якої також долучилася Україна.

ПОЛІТИКА І СКАНДАЛИ

«Щастя моє» Сергія Лозниці стало не єдиною «вибухівкою» фестивалю. Загалом імпреза вишла дещо нервовою. Все почалося з вулканічної хмари, що блокувала аеропорти Європи. Під час відкриття оголосили, що член журі Джафар Панахі не приїде в Канни, бо перебуває у в'язниці (зрештою, рішення ввести в журі опального іранського режисера було продиктоване саме намаганням його підтримати). Крісло Панахі так і залишилося показово порожнім.

Потім кіносатира Сабіни Гуццанті «Італія, що тремтить» змусила італійський уряд оголосити фестивалю бойкот. Річ у тім, що фільм Гуццанті є політичним памфлетом у дусі Майкла Мура, де стверджується, що італійський уряд не жив жод-

ВПЕРШЕ В КАННАХ. Сергій Лозниця (в центрі) разом з акторами презентують українську стрічку «Щастя моє»

ПЕРЕМОЖЦІ КАННСЬКОГО КІНОФЕСТИВАЛЮ-2010

Найкращий сценарій
Чан Дон Лі – «Поезія» (Shi), Південна Корея

Найкращий короткометражний фільм
«Собача історія» (Chienne d'histoire) – режисер Серж Аведікян, Франція

«Золота камера»
«Високосний рік» (Ano Bisesto) – режисер Майкл Роу, Мексика

них заходів з евакуації мешканців міста Л'Аквіла напередодні землетрусу 2009 року, а Сільвіо Берлусконі просто використав природну катастрофу для підняття власного рейтингу. Пікантності скандалу додає той факт, що Сабіна Гуццанті – дочка ультраправого публіциста Паоло Гуццанті, заклопоного прихильника Берлусконі.

Інший скандал вивів на мирну набережну Круазетт загони спецназу, перекрив доступи до палацу і змусив фестивальну публіку миттєво змінювати свої плани. Це французька конкурсна стрічка режисера алжирського походження Рашида Бушареба «Поza законом» спровокувала низку гнівних публікацій у пресі та вивела людей на демонстрацію протесту. Бушареб навіть написав листа, у якому просив не обговорювати його фільму до того, як він вийде у прокат. Проте дражлива тема здобуття Алжиром незалежності (на тлі цих історичних подій розгортається історія трьох братів) викликала хвилю обурення у Франції.

Скандал не оминув також Росії: фільм Нікіти Міхалкова

«Столени сонцем-2» європейські журналісти звинуватили у конформізмі й назвали гімном сталінізму, а самого режисера охрестили «Тарантіно без гумору». Хоча найбільше міхалковська стрічка збурила російську пресу, що розділилася на два табори. Запеклість суперечок можна зрозуміти: після провалу в прокаті найдорожчого російського фільму та листа майже ста російських кінематографістів про вихід зі Спільки через авторитарне правління Міхалкова трон під «кремлівським режисером» сильно похитнувся. Каннська нагорода могла б стати чи не єдиним способом повернути все назад. Не вийшло.

Отже, 63-й Каннський фестиваль уже став минулим життям, які вміє згадувати дядечко Бунмі. Для нас він має дві важливі історичні віхи: гідна участь України на правах повноправного учасника і «Золота пальмова гілка» за кінопоезію і водночас реалістичність «Дядечка Бунмі...», що, певно, з часів «Розетти» братів Дарденів тут не перемагали. Відтак потрібно готуватися до нового повороту. І до 64-го життя у Каннах. ■

З 31 травня по 6 червня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві

Книгарня на вул. Лисенка, 3:

31 травня о 18.00 – презентація книжки Романа Шпорлюка «У пошуках втраченого часу» (видавництво «Грані-Т»).

2 червня о 18.00 – видавництво «Темпора»: презентація книжки «Договори і постанови...», виданої до 300-річчя обрання Пилипа Орлика гетьманом Війська Запорозького.

3 червня о 18.00 – зустріч у рамках спільного проекту ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД: ПОЛЬЩА із видатним дипломатом та маестро піару Павлом Поторочиним.

4 червня о 17.00 – презентація книжки Леоніда Горлача «Мамай. Мазепа» (видавництво «Ярославів Вал»).

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

1 червня о 16.00 – до Дня захисту прав дитини: святковий майстер-клас зі створення листівок бажань.

2 червня о 19.00 – кіноклуб: показ фільму Рона Фріка «Барака».

5 червня о 15.00 – показ документального фільму «Youth for Human Rights» (англійською мовою).

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

31 травня о 18.30 – чесько-українські Швейківські читання: Віктор Неборак, Галя Крук, Остап Сливинський, Мартіна Павлітова-Мухова та ін.

1 червня о 18.00 – круглий стіл на тему «Психологія впливу дитячої ілюстрації».

4 червня о 14.00 – майстер-клас із книжкової графіки для дітей 8–13 років.

4 червня о 18.00 – Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва: круглий стіл на тему «Проблема оформлення та дизайну книги».

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

1 червня о 18.00 – засідання літературно-мовного клубу «Апостроф»: переклади та аудіозаписи поета Мойсея Фішбейна.

2 червня о 18.00 – презентація підручника з німецької мови «Крок за кроком» Мілани Шнайдер.

Інформаційний партнер

Тиждень
Книжкова Освіта

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Письмо печерної доби

Варшавський книжковий ярмарок укотре унаочнив, що попри постійні декларації про європеїзацію українців, державний віз культури пасе задніх

23 травня завершився 55-й Варшавський міжнародний книжковий ярмарок, який у Польщі здобув репутацію найпотужнішої книжкової події року. В Палаці культури були традиційно представлені національні стенди країн-учасниць (географія яких доволі широка й охоплювала Японію, Пакистан, ПАР тощо) та їхніх видавництв. Книжкове дійство відбувалося під знаком Фридерика Шопена. До річниці композитора поляки випустили багато продукції: книжки, музичні обробки та повне зібрання його творів. Україну цього разу репрезентували три стенди: державний, видавництва «Темпора» та Книгарні «Є». Теоретично національний інформаційний щит охоплював 70 українських видавництв – приблизно стільки ж, наприклад, зібрав стенд Росії. Однак на практиці він символізував

ПІДНІЖНИЙ ДУХОВНИЙ КОРМ. Так виглядала державна промоція українського книгодруку

ую печерність державної промоції української культури. Саме печерність, а не «печерність». Книжки лежали зібганими стосами на землі біля стін. Для того щоб спілкуватися з відвідувачами, господарі українського національного стенду вибрали «найміжнароднішу» мову – російську. Однак це не допомогло їм дохідливо пояснити зацікавленим в українських новинках, які саме примірники в них є, а яких немає. Тому складалося враження, що далеко не всі заявлені в програмі 70 видавництв привезли хоча б одну книжку. Напис на національному стенді чи не єдиний на виставці не був транслітерований латинкою. Для повноти картини бракувало тільки шарова-

Анонси 28, 29 травня, 19.00

New York Jazz Trio feat. Arlee Leonard

Театр ім. Чехова, Матроський клуб (Ялта, вул. Катерининська, 13; Севастополь, пл. Ушакова, 1)
Джазовий колектив виступить у складі вже знайомих українцям Міші Циганова (фортепіано) та Ессета

Окон Ессета (контрабас), а також барабанщика Вілларда Дайсона та вокалістки Арлі Леонард. Кожного з них вважають яскравим представником сучасної імпровізаційної сцени. Музиканти гратимуть як класику американського джазу, так і актуальні мелодії, що звучать сьогодні у світовій джазовій столиці – Нью-Йорку.

29 травня, 16.00

«Рутенія»

Культурно-мистецький центр НаУКМА (Київ, вул. Іллінська, 9)

Фестиваль присвячений пам'яті поета і музиканта Костя Єрофєєва. Наприкінці 1980-х він був співзасновником легендарного гурту «Рутенія», що виступав на перших мітингах та студентських голодуваннях. Побратими називали Костя романтичним голосом української пісні за його своєрідну манеру виконання. Під час дійства виступатимуть «Рутенія», «Мандрі», «Мертвий півень», «Самі свої», «Ворож-день», «Тінь сонця», «Артіш», «За вікном», «Оркестр Янки Козир», Сергій Шишкін, Олександр Ігнатуша та інші.

29–30 травня

«Львів стародавній»

Музей народної архітектури «Шевченківський гай» (Львів, вул. Чернеча гора, 1)

Автентична атмосфера та антураж середньовіччя пануватимуть у фестивальному етнопарку. Біля кожного будиночка на відвідувачів чекатимуть майстер-класи з гончарства, ковальства, стрільби з луків та арбалетів, середньовічних танців, лозоплетіння, ткацтва. У лицарських турнірах та масових боях зійдуться команди з різних країн світу. А ввечері на головній сцені звучатиме середньовічна музика у виконанні львівського Kings & Beggars, харківського Spiritual Seasons та київських гуртів Chat en Poche та «Йофурт».

КНИГИ

Борис Харчук. «Вишневі ночі»

Три повісті, написані в першій половині 1980-х, засвідчують намагання автора творити поза усталеним каноном. У *De profundis* ідеться про мімікрію радянського митця. «Вишневі ночі» й «Панкрац і Юдка» – це історії кохання з першого погляду в умовах ворожості, війни та смерті. Любоб зв'язкової повстанців та енкаведівця, єврейської дівчини та німецького офіцера – протиставивши їх, Борис Харчук виразно демонструє, що найсильніші, а головне – справжні людські почуття здатні зламати будь-які ідеологічні перепони.

Людмила Гарнашинська. «Українське шістдесятництво»

Особливістю монографії стало зосередження на поетиці та історико-літературних аспектах українського шістдесятництва. Авторка намагалася якомога чіткіше описати співвідношення «постать – епоха», пов'язуючи всі причинно-наслідкові зв'язки та використовуючи різні методологічні підходи. Окремі профілі на тлі покоління формують чітке бачення тогочасної генерації інтелектуалів.

Олена Апанович. «Козацька енциклопедія для юнацтва»

Глибоке дослідження, власна історико-філософська концепція щодо козацтва – об'ємна праця, залишена в спадок видатним істориком, архівістом, письменницею. Науковий стиль реалізації думки не стане завадою для головної аудиторії – молоді, оскільки вдало поєднується з художнім підходом до викладу матеріалу. Енциклопедія не обтяжена довідковим апаратом, містить близько тисячі ілюстрацій, поміж яких мапи, схеми битв, портрети козацьких ватажків.

рив, великого короваю з вишиваним рушником та сала з самогоном.

Натомість приватні стенди, які брали участь у ярмарку без жодної державної підтримки, виглядали цілком пристойно на тлі інших. У їхніх програмах були презентації й зустрічі з українськими письменниками та вченими, які набагато краще представляли вітчизняний книгодрук, ніж національний стенд. Отож варшавська виставка вкотре унаочнила, що попри постійні декларації про європеїзацію українців, державний віз культури й нині там.

Лесь Белей

31 травня, 19.00

Jon Lord

**Палац «Україна»
(Київ, вул. Велика
Васильківська, 103)**

Клавішник і композитор, один із засновників відомого британського рок-колективу Deep Purple у своїй творчості успішно поєднує європейську класику, джаз та рок-н-рол. Його манеру виконання називають *rock & classic fusion*. Неповторності

стилю додають складні пасажі на знаменитому Hammond-органі, з яким музикант прибуває до української столиці. На сцені Лорда супроводжуватиме Державний естрадно-симфонічний оркестр України (диригент – Дмитро Логвин).

2 червня, 18.00

Презентація книжки

**Книгарня «Є»
(Київ, вул. Лисенка, 3)**

До книжки «Договори і постанови» увійшли документи «Бендерської конституції», також відомої як «Конституція Пилипа Орлика». Видання містить архівні фотокопії текстів, їх розчитку та переклад, зокрема ратифікаційну грамоту короля Швеції Карла XII та його лист до кошового отамана Якіма Богуща.

У додатку книжки вміщено факсимільне зображення латинсько-та російськомовного документів, опублікованих у XIX столітті. Упорядкував книжку молодий київський історик Олександр Алфьоров.

3 червня, 19.00

«Океан Ельзи»

**Палац спорту
(Київ, пл. Спортивна, 1)**

Столичний концерт культового українського рок-гурту відбудеться в межах масштабного «Dolce Vita туру» на підтримку сьомого студійного альбому, що має охопити понад 70 міст України, Росії, Білорусі, Західної Європи та США. До нової платівки увійшли 13 композицій та бонусний

трек – українська народна «Ой, чий то кінь стоїть». Назва альбому й однієї з пісень навіяна образами з фільмів Федеріко Фелліні. Під час концерту «Океан Ельзи» виконає і старі, добре відомі та улюблені хіти.

МАЕСТРО PHOTO SUR

Один із найвідоміших фотографів ХХ сторіччя Ришард Горовиць про ілюзії фотомистецтва, галицький сюрреалізм і список Шиндлера

Спілкувалася
Олена Чекан

Ришард Горовиць 71 рік, він має широку американську усмішку й сумні очі, які ховає за темними окулярами. Він невтомно клацає маленькою цифровою камерою, і її об'єктив слухняно ловить золоті бані Софії, жebraків під Михайлівським собором, закоханих молодят і зграї сріблястих голубів у височині. Може, колись ми впізнаємо ці образи у його нових композиціях-видіннях. Зазвичай у них через край пульсуючого світла й блакиті, буяння весни і передчуття польоту. Мабуть, тому, що він був наймолодшим в'язнем Освенціму, котрому поталанило залишитися живим. У мистецтві світлин він уже понад 50 років і у своїх новаціях передбачив майже все, чим живиться сучасна фотографія.

У. Т.: Енді Ворхол якось сказав, що фотографія стала його дружиною. А що для вас фотографія?

— О, я дуже добре його знав. Його і його «Фабрику». Енді завжди ходив із фотоапаратом і безперервно знімав. А коли я його фотографував, він фотографував мене... Що стосується фотографії, то вона для мене в жодному разі не робота, не бізнес. Це те, без чого я не можу жити. Просто любов.

У. Т.: Фотограф може документувати життя або творити власний світ. Що вибрали ви?

— Від самого початку я займався різною фотографією. Був і фоторепортером, знімав портрети, натюрморти, природу — робив усе. Але в якийсь момент зрозумів, що хочу відтворити на фотопапері такі ефемерні речі, як свої почуття, рефлексії, фантазії, враження, тобто дати реальний образ світу, який живе в мені. До речі, коли люди дивляться на документальні фотографії, їм здається, що це і є правдиве відображення світу, що така фотографія не може обманути. Але вже з перших кроків, задовго до комп'ютерної графіки, у фотографії застосовували і фотомонтаж, і постановку кадру, і багато інших хитрощів. А люди

вірили цій ілюзії. Наприклад, є чудовий портрет Авраама Лінкольна роботи знаменитого фотографа Метью Бреді. Так ось, на ньому голова Лінкольна приставлена до солідного тулуба його міністра, бо насправді президент був досить худорлявим. А під час громадянської війни Півночі та Півдня Бреді, знімаючи поля битв, сам ефектно розкладав тіла загиблих солдатів. І відомий знімок «Прапор Перемоги над Рейхстагом» радянського фронтового фотокореспондента Євгена Халдея, який, до речі, родом з України, теж постановочний. Цікаво, що цей знімок ледве не погубили кілька трофейних годинників на руці солдата. Редактор вчасно помітив факт мародерства, й Халдей зіскріб доказ із плівки. І, звісно, ретуш, яку застосовували в портретах всіх вождів і красунь. Як бачите, з погляду здорового глузду фотографія — завжди обман, ілюзіон. Утім, я не вважаю себе шахраєм, те, що я роблю, — це не шахрайство, а фокус. Хоча треба визнати: коли я став займатися спецефектами у фотографії, мистецтвознавці й арт-критики не розуміли і не визнавали моїх технологій. Мені казали, що я руйную закони і традиції в нашій професії.

У. Т.: У чому особливість вашого стилю? Як би ви його назвали?

— Один швейцарський критик назвав його галицьким сюрреалізмом. Оскільки Краків — Західна Галичина, а Львів — Східна, вважатимемо, що мій сюр трохи український. А якщо говорити серйозно, я змішував різні напрями: і сюрреалізм, і фентезі, й абстракцію. Але, мабуть, все-таки більше брав від сюрю. Все, що нам незрозуміло у світі, люди зазвичай називають сюрреалізмом. Я не дуже люблю цей сюрреалізм у житті, але він є, від нього нікуди не подінешся.

У. Т.: Ваше ставлення до чорнобілої техніки і кольору, що вам ближче?

— Все одно. Це диктує сама робота. Коли я почав учитися малювати на комп'ютері (у 1980-х), став

змішувати чорно-білу техніку і техніку кольору. О, ці перші комп'ютери розміром із кімнату! Тоді ще не було ніякого програмного забезпечення, але я чомусь одразу зрозумів, що за ними майбутнє. Й одним із перших застосував комп'ютерну графіку до фотографії. Знайшов людей, які розбиралися в цих громіздких машинах, і став тиснути на них, щоб вони мене навчили. Мені тоді вдалося зробити кілька композицій, які справили враження. Вони й підштовхнули до розробки програм для роботи з фотографіями.

ВІРШІ ПІСЛЯ ОСВЕНЦІМУ

У.Т.: Широко відомі слова філософа Теодора Адорно про те, що писати вірші після Освенціму – це варварство, бо «чим кращі ми, ті, хто залишився в живих, ніж ті, хто опинився в цьому пеклі...»

– Все, що я роблю у фотографії, не пов'язано з досвідом мого дитинства. Я нічого не забув, але будувати життя на страшних спогадах неможливо. Тому заборонив собі торкатися цієї теми у своїх роботах. Завжди прагнув, щоб мої світлинами були позитивними і приносили радість. Були смішними, забавними, іноді курйозними...

У.Т.: Як трапилося, що вашій сім'ї вдалося врятуватися?

– Спочатку нас урятував Оскар Шиндлер – тато й мама працювали на його фабриці, й усі ми потрапили в так званий список Шиндлера. Але 1944 року фабрику закрили. Маму відправили до концтабору Біркенау, а тата і нас із сестрою – до Освенціму. Відтоді й до кінця війни ми нічого не знали про долю одне одного. За два місяці до звільнення всіх чоловіків табору, зокрема й батька, погнали пішки до табору Маутхаузен в Австрії. Потім це назвали маршем смерті. Загинуло дуже багато людей, але батько вижив. А 27 січня 1945 року всіх дітей Освенціму вишикували в шеренги, і ми зрозуміли, що нас розстріляють. Але приїхав офіцер і наказав солдатам негайно покинути табір. І за кілька годин прийшла Радянська армія. Нас знову вишикували, і якийсь кінооператор зняв на плівку. Потім усіх відправили до дитячого будинку. Там нас із сестрою знайшла і забрала до себе друг нашої сім'ї – тітка Романа

Поланського. Відтоді ми з Романом друзі. А тим часом і маму звільнили з концтабору. Якось у кінотеатрі вона побачила хроніку, яку зняли росіяни, і впізнала мене. Наступного дня ми були разом. А коли батько повернувся до Кракова, то випадково зустрівся з мамою на вулиці. Ось такий ланцюжок щасливих і дивовижних випадковостей. Мабуть, це єдиний випадок у Краківському гетто, коли вижила майже вся родина: мої батьки, я, сестра і батьки батька. Батьків мами німці вбили...

ЖИТТЯ ЯК JAM SESSION

У.Т.: Це правда, що в юності ви були джазменом?

– Так, трохи. Ще в Польщі я грав на кларнеті в джаз-клубі. Але, мабуть, уже тоді мені більше подобалося фотографувати. Обстановка джаз-клубів дуже сприяла цьому: сигаретний дим, що так дивно переломлював світло, завсідники, які збиралися там щовечора, музиканти і, звісно, джазова музика. Моїм кумиром був Дейв Брубек. І раптом 1958 року він зі своїм квінтетом приїхав до Кракова. Я зробив тоді кілька знімків і був абсолютно щасливий. А коли вже навчався в США, мені вдалося познімати на Ньюпортському джазовому фестивалі. Це був 1962 рік. Ось так почала складатися моя серія чорно-білих портретів великих американських джазменів: Дейв Брубек, Дюк Еллінгтон, Луї Армстронг, Пол Дезмонд, Арета Франклін, Каунт Бейсі, Колман Хокінс та багато інших.

У.Т.: Ви поїхали в Штати на навчання, а залишилися назавжди...

– Так, ось уже 51 рік я живу й працюю в США. Спочатку дуже сумував, мене все дратувало, думав, коли закінчу навчання в Інституті Пратга, повернуся до Кракова. Та наприкінці навчання мені запропонували роботу в рекламному бюро. Це був шанс. Мені іноді здається, що моє життя схоже на джазову композицію. В ній багато, іноді надто багато, неочікуваних імпровізацій. ■

Тиждень висловлює подяку Наталії Заболотній та Артурові Рудзицькому за допомогу в організації інтерв'ю

Повну версію інтерв'ю читайте на сайті www.ut.net.ua

ФОТОКОЛОТИ РИШАРДА ГОРОВИЦЯ

В Українському домі відкрилася персональна виставка Ришарда Горовиця, що триватиме до 1 червня

До Венери на крилах вітру

Японці запустили космічний зонд із сонячними вітрилами

Автор:
Андрій Баєвський

21 травня на космодромі японського космічного центру Танегашіма відбувся запуск одразу двох космічних апаратів на борту однієї ракети H-IIA. Перший апарат, міжпланетна станція AKATSUKI (або Planet-C), прямує до Венери для проведення масштабного дослідження її атмосфери, поверхні та вулканічної активності. Еліптична орбіта довкола ранкової зірки дозволить спостерігати за хмарністю, повітряними потоками й венеріанськими грозами.

Проте другий апарат, маленький зонд IKAROS (Interplanetary Kite-Craft Accelerated by Radiation of the Sun), може виявитися важливішим за основний вантаж. Фактично він став першим виведеним за межі земної орбіти апаратом, який використовує сонячний вітер для свого прискорення. Наразі обидва апарати – і Planet-C, і IKAROS – відділилися від ракети-носія, вийшли на зв'язок із Землею та успішно виконали тестування обладнання. Також із борту Planet-C передані перші фотографії Землі з відстані більше як 250 тис. км.

Раніше, в серпні 2004-го, Японія запустила ракету S-310-34 одразу з двома експериментальними супутниками з сонячними вітрилами. Метою запуску була перевірка механізму розкриття паруса в космосі та ефективності використання сонячного вітру парусом на основі надтонкої плівки (7,5 мікрометра, це менше, ніж людська во-

ФОТОГРАФІКА: АНДРІЙ СЕРМІЛЕНКО

Космічні апарати з сонячними вітрильниками

Знамя 2

Радянський експеримент із освітлення земної поверхні відбитим від тонкоплівкового рефлектора сонячним світлом. Запуск відбувся в 1994 році. Діаметр – 20 м.

Розвиток програми – експеримент «Знамя-2.5» був невдалим, оскільки рефлектор зачепився за антену станції «Мир». Програму припинено у зв'язку з недостатнім фінансуванням

LightSail-1

Розроблений на замовлення американського «Планетарного товариства».

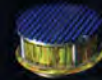
Маса – близько 4,5 кг.

Розмір вітрила – 32 м² із аналогічною IKAROS системою розгортання.

Розвиток програми – має бути запущений на орбіту Землі наприкінці 2010 року. Мета – провести тестування механізму розгортання вітрила й дослідити керованість апарата. Розвиток програми також передбачає створення апаратів LightSail-2 і 3, останній буде розміщено в точці Лагранжа для дослідження сонячної активності

Земля

1

Перший статичний етап
Відділення космічного апарата від ракети-носія й надання йому повільного обертання (близько 5 обертів на хвилину)

2

Другий статичний етап
Діагностика систем і пристроїв апарата й позиціонування його відносно Сонця. Після встановлення в правильне положення апарат прищвидшує обертання

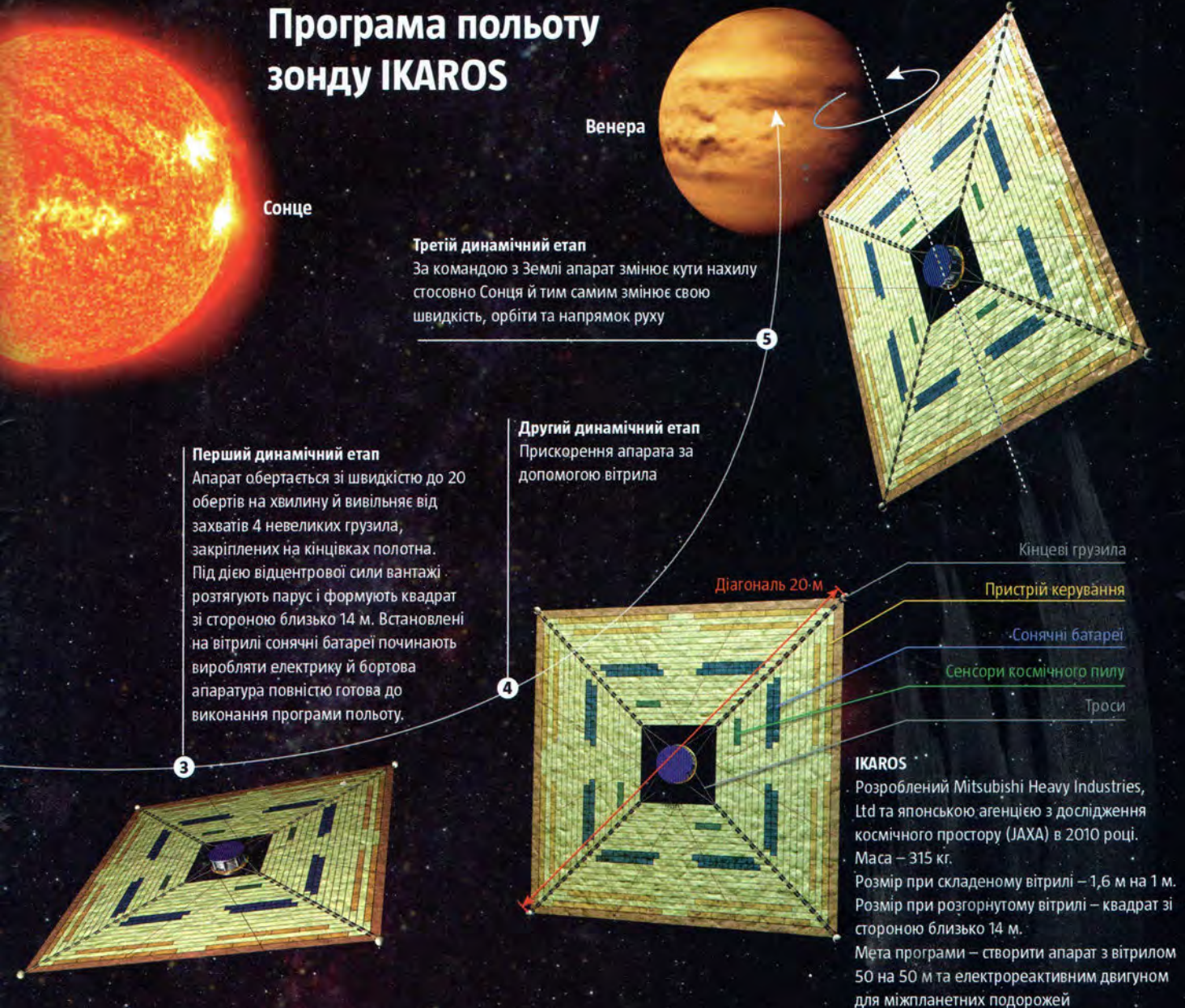
лосина). Чотирьох- і шестипелюстковий вітрила успішно розкрилися на висоті 150 і 170 км відповідно, що переконало японську космічну агенцію JAXA у можливості запуску міжпланетного апарата.

Якщо експеримент, який розпочався тиждень тому, пройде успішно, то наступним космічним вітрильником має стати набагато більший за IKAROS сонячний зонд-«квітка». Міжпланетний апарат із діаметром близько 50 м передбачається направити до Юпітера та Троянських астероїдів наприкінці 2010 року. Оскільки сонячний

вітер не дозволяє активно маневрувати поблизу планет, на додаток до вітрила на міжпланетний зонд встановлять іонні двигуни.

Ідея з використанням сонячного вітру не нова, але практична її реалізація стала можливою лише в XXI столітті. Нові матеріали дали змогу виготовити міцну, проте дуже легку конетрукцію, стійку до космічної радіації, яка зможе роками функціонувати в суворих умовах космосу. Самі японці називають першими космічними вітрильниками радянські експерименти за проектом «Знамя».

Програма польоту зонду IKAROS

Перший експеримент «Знамя-2» був проведений у 1992 році за допомогою транспортного човна «Прогресс ТМ-15». Він доставив вантаж на станцію «Мир», відстикувався та розгорнув 20-метрову конструкцію – полотно з дзеркальною поверхнею. Експеримент мав на меті освітити земну поверхню відбитими сонячними променями. В той час коли сонце відбивалося від полотна, на земній поверхні з'являлася освітлена ділянка 5 км в діаметрі, яка переміщувалася від південної Франції в напрямку СРСР зі швидкістю 8 км на секунду.

Вітрильник «Знамя-2.5» мав сформувати 7-кілометрову пляму завдяки 25-метровому дзеркалу, але під час розгортання полотна воно пошкодилося об антену. Апарат «Знамя-3» з діаметром дзеркала 70 м так і не було побудовано.

Наразі суперником Японії в гонитві космічних вітрильників є лише американське «Планетарне товариство» (Planetary Society). На 2010 рік ця організація запланувала політ апарата LightSail-1 із такими самими завданнями, як і в японського IKAROS. На висоті 800 км апарат має розгорнути квадратне

вітрило зі стороною трохи більшою як 5,5 і площею 32 м².

Космічні вітрила мають суттєво допомогти в дослідженні Сонячної системи. Навряд чи вони зможуть стати повноцінною заміною для реактивних двигунів, але економія на пальному надасть можливість розмножити в космічних апаратах більше наукових приладів та збільшити їхню вагову віддачу. Це особливо важливо з урахуванням вартості доставки на орбіту вантажів, адже кожен виведений у космос кілограм нині коштує багато тисяч доларів. ■

СИР

ШОКОЛАД

Швейцарія – це не тільки банки, годинники й продовольчі бренди, а й своєрідні урбаністичні ландшафти, альпійські луки, давні традиції співу

Автор:
Ольга Потехіна

Фото:
REUTERS

Невеликий уламок голограми містить у собі всю картину, записану на ній. Так, одна лише Швейцарія віддзеркалює природне, пейзажне, мовне різноманіття, притаманне всій Європі.

ГРОШОВИТИЙ ЦЮРИХ

Цюрихці – звучить украй легковажно. Хто ж вони насправді? «Білі комірці» у світовій банківській столиці вулицями не бігають, в очі не впадають. Сірувате монотонне місто, що не тішить особливими барвами, пожвавлюють зовсім різні люди: чимало «швейцароафриканців», вільної від турбот молоді й туристів. Останні, поміж яких і ми, з ентузіазмом прочісують Банхофштрассе – вулицю крамниць і банків.

Ми придивлялися до вітрин і чекали на екскурсію. Й раптом Швейцарія піднесла сюрприз: у колеги в банкоматі застрягла пластикова картка. Швейцарці врятували репутацію свого бацьку хвилин за двадцять. Ще й не без реверансів піднесли презент «за моральну шкоду» – швейцарський ніжечок.

Нарешті нас здають на руки представникові місцевої влади – енергійній дамі з муніципальної туристичної організації. Ми її відразу спантеличили, попро-

сивши показати стародавній центр міста. Незабаром зрозуміли її збентеження. Немає в Цюриху стародавніх «мережив»! Усьому провиною – спадщина Реформації. Зо два століття тому цюрихці, перейнявшись її ідеями, раптом вирішили познати все занадто вигадливе, з витребеньками й відтоді вдарилися в стриманий мінімалізм.

Проте коли вас супроводжує людина, котра знає і любить це місто, – Цюрихом ви залишитеся задоволені. Нам із гідом пощастило. Оксана, колишня сибірчачка, нині – дружина швейцарця й мати його дітей, склала нам із Цюрихом цікаву компанію. Будинки банків сіруваті? Але погляньте, ось у цьому й понині зберігаються гроші на рахунку такого собі діяча пролетаріату Ульянова (Леніна).

Аж ось Оксана завела нас... до поліцейського відділку! Аж там усередині чудові склепіння – жовтогарячі, в квіточку. сто років тому сюди запросили художника, аби він урятував працівників цієї установи та її гостей від перманентної депресії.

Під час обіду ми розпитували швейцарців про тутешнє життя-буття. Елегантний сомельє вишуканого ресторану «Карлтон» у відповідь на наші відверті запитання поводитьсь делікатно: «Так, чоловіки нетрадиційної орієнтації тут справді становлять певну проблему... Насамперед – для дам. Бувають навіть трагедії! Моя знайома два роки серйозно зустрічалася з

ЕВРОКОРОВА. Найважливіша фігура в харчовому ланцюжку, в кінці якого сяють усесвітньо відомі швейцарські продукти

У країні виробляють близько **450** фатунків сирів

хлопцем, а він – пішов до іншого... Тут у ресторані щотижня проходять зустрічі геїв, а дами тільки милуються, які ж ці хлопці гарні й як чудово танцюють один із одним».

Позітхавши, ми насолодилися букетом місцевого білого вина вкупи з коронною цюрихською стравою: підсмаженою картопляною стружкою й пелюстками телятини під особливим соусом із білими грибами.

ЛЕГКОВАЖНА ЛОЗАННА

Контрастом стриманому, німецькому за духом Цюриху є легковажна французиста Лозанна. Тут вам, будь ласка, й старовинні квартали, й вишукана архітектура, й дизайнерський підхід до озеленення, й чарівні краєвиди на водну гладінь.

Магія чисел Лозанни така: друге завбільшки місто на берегах Женевського озера, п'яте за

величиною у Швейцарії, будувалося на трьох пагорбах. Тож вулички в центрі йдуть то нагору, то вниз, і ми неслися за гідом, майже підстрибуючи. Манірний, але стрімкий Адріан Енглерт може похвалитися не лише неабиякими знаннями, вмінням їх цікаво викласти, а й... предками з Одеси! Він дуже зрадів новим знайомим з «історичної батьківщини». Напевно знаючи тепер, що ми не позбавлені почуття гумору, Адріан ніби ненароком вказав на вивіску Музею декору й культури з аббревіатурою MUDAC.

Значно серйознішої екскурсійної уваги заслужив будинок зі знайомою назвою Нотр-Дам. У цьому найбільш значному соборі Лозанни зокрема й Швейцарії загалом, побудованому в 1275 році, тезці паризького, мені запам'яталися чудові стародавні вітражі. Поки пан Адріан розпо-

У Швейцарській
Конфедерації
понад

400
банків

На екологічно
чистих
гідроелектростан-
ціях
виробляється

50%
електроенергії
держави

відав про історію Лозанни – від римлян, пунктиром через Бургундію, проїздом через Берн – навколо збиралася напрочуд дивно вдягнена юрба. Як виявилося, ці ряджені й клоуни – волонтери, учасники міського фестивалю, чіє завдання – створювати в публіки піднесений настрій. Веселий швейцарець із червоним носом-помпоном зображував заличання величезної прищипки до моєї парасольки, а колоритний клоунесі сподобався наш гід. Довідавшись від нього, звідки ми приїхали, тітка-клоун підстрибнула з радісним вигуком: «Україна-а-а!!!». Знає про нас чи по-акторськи вправно прикидається? Однак приємно.

НА ЗОЛОТОМУ ПЕРЕВАЛІ

Після міських ландшафтів ми нетерпляче чекали на зустріч із «пейзанською Швейцарією» та уславленими альпійськими пей-

зажами. Й нам їх негайно подали за розкладом хвилина в хвилину! Ось біля платформи гальмує яскраво розфарбований потяг, так званий панорамний. По найкрасивіших місцях Швейцарії для нього (й для нас) прокладені зручні маршрути. Чого варті самі їх назви «Льодовиковий експрес», «Вільгельм Телль», «Шлях Наполеона», «Золотий перевал»... І цими траєкторіями їздять мандрівники у вагонах із великими прозорими вікнами. Тут не варто скупитися на квитки вищого класу, бо це саме те швейцарське диво, заради якого варто заощадити на чомусь іншому. Відчуття фантазмагоричні. Нам би такі швейцарські дороги!

Відзначу й фінансовий нюанс. Якщо їздити за одноразовими квитками – вийде дуже дорого. Натомість для туристів швейцарці налагодили чітку, як

НАБЕРЕЖНА В ЦЮРИХУ. Собор Гроссмюнкстер – один із найшанованіших у реформатів

їхні годинники, транспортну мережу подорожей Swiss Travel System і винайшли систему проїзних. Так, діти до 16 років мандрують безкоштовно, а проїзний абонемент для туристів (у нашому випадку – Swiss Pass) діє в 37 містах Швейцарії на всіх видах громадського транспорту – від трамвая до корабля. Крім того, Swiss Pass – це ще й безкоштовний квиток у 400 музеїв, знижка 25% на екскурсії до гірських вершин, плюс ще купа знижок на якісь інші послуги.

ЧОТИРМА ШВЕЙЦАРСЬКИМИ

Нам, українцям, у чотиримовній країні було цікаво перетинати «звукові кордони» в спілкуванні. Швейцарці між собою говорили німецькою (італійською, французькою), а з нами – загально-вживаною англійською. В кожному регіоні вчать «свою» мову і ще якусь «сусідню»: наприклад, німецькомовні мають знати італійську або французьку, це як вирішать у цьому кантоні-регіоні. Ну й усі, як і ми нині, обов'язково вчать англійську. Загалом у манірному Цюріху більше звучала німецька мова, в розкутому Лугано – італійська, а в гламурному Монтре – французька. В цій поїздки ми хіба що ретороманської не почули, четвертої офіційної мови Швейцарської Конфедерації. Для цього треба було б вирушити в кантон Граубюнден, де 0,05% населення країни говорять ретороманською – це щось на кшталт латини часів Юлія Цезаря. Причому тут це жива, а не мертва мова.

ЙОРІ-ЙОУ! Співці йодлів у етнічних костюмах змагаються у своєму мистецтві

ЗИГЗАГ ІСТОРІЇ. Арочний віадук Ландвассер – частина світової спадщини ЮНЕСКО

Що цікаво, жодна з офіційних мов Швейцарії не є «спільним знаменником», обов'язковою для діловодства в цілому по державі. Однак німецька в кра-

ВАРТО ВІДВІДАТИ

Кунстхаус у Цюріху – один із найбільших художніх музеїв країни. Близько 180 всевітньо визнаних шедеврів. Нині вже продають квитки на виставку Пабло Пікассо, що відкривається в жовтні.

Парк мініатюр неподалік від Лугано. В ньому представлена Швейцарія в зменшеному вигляді: понад 120 моделей замків, залізниць і підйомників.

Олімпійський музей у Лозанні – найбільший у світі музей спорту. Поряд мальовничий парк із безліччю скульптур спортсменів.

Джазовий фестиваль у Монтре – кульмінація музичного літа у Швейцарії, з велелюдною тусівкою на набережній, концертами в залах і просто неба

їні реально звучить найчастіше: з 26 кантонів Конфедерації переважна більшість вважаються німецькомовними.

ОКУЛЬТУРЕНІ ГОРИ

Швейцарія – цілком звичайна європейська держава, якій, однак, дуже пощастило. Саме тут розташована найвища частина Альп, і, зрозуміло, що саме сюди прагнули всі титуловані гості минулого, створюючи репутацію «високого шику» всій країні. Гори зімкнулися навколо Лейкербада – термального курорту, де грів кістки ще великий Йоганн Гете. Зараз чимала частина відпочивальників – грошовиті «русо туристо».

Гори змушують забувати про всілякі неприємності. Стандартний басейн готелю або термального комплексу просто неба, а навколо – яка ж гарна картина гірських схилів! А повітря такої свіжості й насиченості, що хочеться ним ласувати. До того ж – епічний собор, величні звуки органа...

Подивитися на Лейкербад згори теж варто. Й нескладно – для цього потрібно піднятися в кабіні підйомника на перевал Геммі, до висоти гір-чотиритисячників. Там діє ресторанчик, і поки чекаєш на свій омлет із сиром, картоплею й шинкою, приємно милуватися навколишнім красивим. Містечко внизу – як дивовижна квітка.

Ще одна разюча річ у горах – спеціально обладнані пішохідні стежки, металеві підвісні доріжки з поручнями вздовж гірського схилу, а також лавки

КОЛО КОЛЕГ.
Сировари на таких фестивалях у Альпах обмінюються професійними секретами

в найкрасивіших місцях. І скрізь – покажчики й «пюпітри» з поясненнями, що ж ми бачимо. На додачу десь неподалік бамкає звіначок на шії класичної швейцарської корівки, а в «пряниковому» ресторанчику-шалаші хтось розучує басову партію на великій трубі. Загалом Лейкербад – містечко невелике, проте славне, й у рейтингу наших симпатій він Цюриху й Женеві анітрохи не програв.

просто мурашки бігали шкірою! В одній із кав'ярень для нас запросили «народний ансамбль», солістка якого й виводила знамениті гортанні звуки «йорі-йойу». Потім, розмовляючи зі співаками, ми дивувалися тому, як серйозно вони ставляться до свого хобі. «О, народні традиції – це святе! Подивіться календар подій Швейцарії – там чимало народних свят у всіх регіонах. І в них беруть участь сотні швейцарців-волонтерів. Вони справді видатні ентузіасти! Чоловік моєї знайомої, городянин, грає на альпійському бас-розі. Отож коли їхній ансамбль запрошують на вівчарське свято кудись далеко в гори – він бере цю свою дуринду, народний костюм і їде беззаперечно!», – розповідає нам Оксана з Цюриха. «А його дружина?» – запитуємо ми. «Ну що – дружина... Вона з дітьми», – зігхає Оксана. Що ж, попри всі розходження в менталітеті, в нас зі швейцарцями є чимало спільного. ■

У ГОРАХ, У НАЙКРАСИВІШИХ МІСЦЯХ, ОБЛАДНАНО ПІШОХІДНІ СТЕЖКИ, МЕТАЛЕВІ ПІДВІСНІ ДОРІЖКИ

ЙОРИ-ЙОУ – ЦЕ ТАКЕ ХОБІ

«А сир і шоколад ти в Швейцарії куштувала?» – запитували друзі. Звісно – смачний сир, хороший шоколад. Але нічого надприродного. А ось від іншого «делікатесу» – пісень-йодлів –

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSIM. Вона працює в 183 країнах світу і в 71 з них передбачає безплатні вхідні дзвінки. У 116 країнах світу вартість вихідних дзвінків варіюється в межах \$0,39–\$1,00. Вартість вихідних дзвінків зі Швейцарії – 0,69 \$/хв, вхідні тут безплатні. Ціни на стартові пакети TravelSIM доступні: мінімальний стартпакет «Проба» з \$5 на балансі коштує \$14. А ще є «Еліт» зі \$100 на рахунок, вартість якого становить \$109. При цьому замовлений «Еліт» безплатно доставлять абонентові в будь-яку точку України, а також запропонують обрати такий номер, який йому сподобається. Послуга TravelSIM має й багато інших переваг: відсутність абонплати і плати за з'єднання, безкоштовна деталізація дзвінків online, GPRS-інтернет. Абоненти також можуть заробляти бонусні милі за кожну хвилину розмов, для чого необхідно зареєструватися і стати учасником програм лояльності авіакомпаній – «Панорама клуб» від МАУ або «Меридіан» від «Аеросвіту».

Життя одне. Живи!

Феєрія мандрів

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, © Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua

ТУРИСТИЧНА ФІРМА **Феєрія** МЕРЕЖА ТУРИСТИЧНИХ АГЕНЦІЙ **Феєрія мандрів**

№2 ДТАУ АВ № 020121 №2 14.02.2006

СМІХОТЕРАПІЯ

Історія з нападом ялинкового монстра-вінка на президента виглядає, на перший погляд, просто веселим курйозом, але, мені здається, насправді вона відіграла важливу психотерапевтичну роль. Кияни неначе прокинулися від депресивної апатії, в яку їх загнала перемога на виборах Віктора Януковича та його подальші кроки на президентській посаді, й знову заговорили про політику – і, ще важливіше, змогли посміятися з політиків. Таке враження, що столиця (а може, й уся Центрально-Західна Україна) нарешті відійшла від важкого посттравматичного синдрому. Ми засміялись – а отже, ми можемо! ■■

Дмитро
Губенко

Олена
Чекан

БО ПОСЛІДОВНИЙ

Колись за радянських часів екскурсант із Сиктивкара (!), походжаючи Києвом і впродовж дня чуючи від гіда словосполучення «Кієвская Русь», не витримав і заволав: «Так аткуда ж взялись еті українці і когда оні нас завоювали?» Вважала це анекдотом, проте знайомі мистецтвознавці стверджують, що час від часу чули від спантелечених росіян щось подібне. Хотіла б знати, чи є в переліку українських стратегічних об'єктів, що його Путін-Медведев спустили теперішній українській владі для передачі Росії, Київ? Якщо ні, пропоную включити. Тоді б наша влада не просто тупо виконувала кремлівські накази, а виявила б ініціативу й виглядала б незалежнішою, а Янукович дізнався б, що «Київ – матір городов русскіх». ■■

ТРАМВАЄЦИД

Метро – ознака міста з населенням не менше 1 млн мешканців, а його відсутність у мільйоннику – наче якийсь гандж. Давній комплекс донеччан чи одеситів і втілена мрія Дніпропетровська й Харкова. Символ шляхетності міста – трамвай. Своїми трамваями пишаються Конотоп і Євпаторія, не кажучи вже про обласні центри. В Києві ж він почав ходити одним із перших у Європі. Раніше, ніж у Санкт-Петербурзі, Варшаві, Москві. А тепер? Кількість маршрутів скорочують... Але зносити ці колії (мовляв, заради зручності руху) – це все одно, що заради молебню спалити стару дерев'яну церкву й закласти залізобетонну. ■■

Ігор
Кручик

ВЕЧІР ЖИТТЯ

Буває, навіть травневий вечір приносить лише задуху та зневіру. Особливо коли сидиш у чотирьох стінах. Тоді сміливо зачинайте за собою двері помешкання – й швидше на вулицю, під таємниче світло весняних зірок. Вдихніть повітря на повні груди – це й є запах життя. Подивіться на підлітків, що ховаються по темних закутках парків, обговорюючи свої найважливіші в світі справи. Насправді ці справи такі найважливіші – але ми, коли дорослішаємо та дурніємо, втрачаємо здатність їх розуміти. Що може бути важливішим за сяйво весняного місяця та запах квітучої природи? Травневий вечір – це тоді, коли розумієш, що життя просте. Воно живе. ■■

Богдан
Буткевич

Анатолій
Дністровий

ПРО ЛЮСТРАЦІЮ

Читаю Романа Шпорлюка – «У пошуках майбутнього часу». Мудрі спостереження про люстрацію: «Богові треба дякувати, що не було в Україні люстрації... обмежений сенс навіть у найкращому випадку, навіть за умови, що існує в суспільстві поважна кількість людей... які не були активними учасниками колишнього режиму. Вони тільки й мають право кваліфікувати – хто винен, а хто ні». Уявляю люстрацію в Україні. Олігархи жеруть у розкішних ресторанах чи засмагають на закордонних пляжах і головне – ржуть як коні, заливаються сміхом: піпл вовтузиться, гарчить, галасує біля кожного стовпа та пускає собі кров. А тим часом золоті активи спокійно зберігаються в Женеві чи більш явних екзотично-безпечних місцинах. ■■

Вікторія
Герасимчук

УСЕ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТІВ

Міністр Табачник заявив, що Інститут журналістики Київського національного університету має вирішити проблему нестачі якісного вивчення російської мови (хоча в Інституті журналістики російська мова, природно, не вивчається зовсім), бо ж в Україні чимало російськомовних видань. На думку міністра, це ставить випускників ІЖ в нерівні умови з випускниками харківських та одеських журфаків. Для того щоб перевірити правоту міністра, достатньо подивитися кількість заяв, поданих абітурієнтами у 2009-му році до столичного ІЖ (638 заяв), на факультети журналістики Харківського національного університету (372) та Одеського національного університету (194). Здається, абітурієнтам російська мова не така вже й потрібна. ■■

**Взяв з собою за кордон
Свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСім!!**

Тарифи

- безкоштовні вхідні у 71 країні
- у 119 країнах вихідні дзвінки у межах \$0,39-\$1,00
- GPRS-інтернет від \$0,57 за 100 Kb
- абонплата відсутня
- плата за з'єднання відсутня

Зручність

- ТревелСімка працює у 183 країнах
- незмінний балтійський номер, що стає відомим до поїздки
- номер зберігається безстроково
- можливість приймати вхідні дзвінки на Ваш український номер
- зручні цілодобові тарифи

Додатково

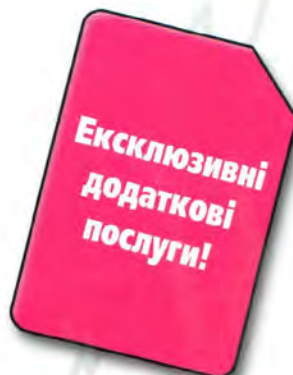
- безкоштовна деталізація витрат Online
- "ТревелФакс": окремий балтійський номер для прийому fax2email
- "Експрес-Звіт": можливість перегляду Ваших витрат на екрані телефону
- "Локатор": можливість перегляду місцезнаходження абонента на карті
- "Переказ Коштів"
- "Передзвоніть Мені"
- "ТревелКурс": можливість дізнатися курс поповнення ТревелСімки з телефону
- "Мобільне Поповнення": просте поповнення ТревелСімки з телефону під час подорожі без використання комп'ютера, не потребує Інтернет-доступу
- "Мобільний Перекладач"
- "ТревелГолос": голосові повідомлення автоматично пересилаються на Вашу е-пошту
- бонуси в програмах лояльності "Панорама" (МАУ) і "Меридіан" (Аеросвіт)

Продукція

- стартовий пакет містить: ТревелСімку (за ціною \$9) та зручний для абонента баланс (від \$5)
- вибір гарних номерів
- поповнення будь-яким зручним способом
- безкоштовна доставка по Україні при замовленні продукції на суму від \$100

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туніс	0,75	0,25
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,39	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,55	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Велика Британія	0,59	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Фінляндія	0,55	0,00
Греція	0,65	0,00	ОАЕ	0,65	0,00	Франція	0,59	0,00
Грузія	0,55	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Ізраїль	0,45	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,59	0,00

Тарифи станом на 15/04/2010 р.

довідка та інформація про точки продажу:

(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001

w.TravelSiM.ua

Кращий
Дилер
2007

Платиновий
партнер
2008

Платиновий
партнер
2009

КІА ДРАЙВ ТУР

Відчуй на дотик останні новинки від KIA, візьми участь у тест-драйвах.
Зустрічай хвилю справжнього драйву у своєму місті!

Дізнайся більше на www.KIA.ua

24 травня Івано-Франківськ
25 травня Луцьк
26 травня Тернопіль
29 травня Хмельницький
31 травня Одеса
05 червня Харків
10 червня Дніпропетровськ

11 червня Полтава
13 червня Суми
14 червня Черкаси
17 червня Кривий Ріг
18 червня Херсон
19 червня Миколаїв
20 червня Севастополь
30 червня Ужгород

KIA MOTORS

The Power to Surprise™

ФАЛЬКОН-АВТО

Детальні умови гарантії та обмеження зазначені в сервісній документації.
Дзвінки зі стаціонарних телефонів в межах України безкоштовні.

Гаряча лінія

0-800-502-909

ОКЕАН ЕЛЬЗИ

DOLCE VITA ТУР

**KIA Драйв Тур - партнер всеукраїнського туру
«Dolce Vita» Океан Ельзи.**